

**T.C.
AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**ATATÜRK'ÜN SOSYAL DEĞİŞİM POLİTİKALARI
İÇERİSİNDE “SOYADI KANUNU” VE YANKILARI**

Zehra YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2016

©2016-Zehra YILMAZ

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ATATÜRK'ÜN SOSYAL DEĞİŞİM POLİTİKALARI
İÇERİSİNDE “SOYADI KANUNU” VE YANKILARI

ATATÜRK'S SOCIAL CHANGE POLİTİCAS IN
“SURNAME LAW” AND ECHOES

Hazırlayan
Zehra YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Bengül BOLAT

KIRŞEHİR-2016

KABUL VE ONAY

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Zehra YILMAZ tarafından hazırlanan “Atatürk’ün Sosyal Değişim Politikaları İçerisinde “Soyadı Kanunu” Ve Yankıları” adlı tez çalışması 27 Haziran 2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman (İmza)

Yrd. Doç. Dr. Bengül Bolat

Üye (İmza)

Doç. Dr. İbrahim Erdal

Üye (İmza)

Yrd. Doç. Dr. Mahmut Bolat

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../20..

Zehra Yılmaz

İmza

ÖZET

ATATÜRK'ÜN SOSYAL DEĞİŞİM POLİTİKALARI İÇERİSİNDE

“SOYADI KANUNU” VE YANKILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Zehra YILMAZ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bengül BOLAT

2016 – (x+75)

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Bengül BOLAT

Doç. Dr. İbrahim ERDAL

Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOLAT

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'ndan mağlup bir şekilde ayrılmış ve Mondros Mütarekesini imzalamıştır. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının ardından, antlaşmanın 7. ve 24. Maddeleri gereği Türk yurdu İtilaf Devletleri tarafından yer yer işgale başlamıştır. İşgaller karşısında bölgesel direniş cemiyetleri kurulmuş, İstanbul ve Anadolu'da çok sayıda miting ve gösteri düzenlenmiştir.

Mütareke imzalandığı zaman Suriye Cephesi'nde Yıldırım Orduları Gurup Komutanı olarak görev alan Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım orduları dağıtıldıktan sonra, İstanbul'a geri çağırılmış ve altı ay boyunca burada kalmıştır. İstanbul'da vatanın kurtulması çareleri için çeşitli girişimlerde bulunmuşsa da altı aylık süreçte bir sonuca varılamamıştır. Vatan topraklarının işgal güçlerince paylaşılmasını önlemek üzere Anadolu'ya geçmenin yollarını aramaya başlamıştır. Samsun civarında meydana gelen olayların incelenmesi için kendisine IX. Ordu Müfettişliği görevinin verilmesi üzerine bölgeye giderek, Milli Mücadele döneminin hazırlık çalışmalarına başlamıştır. Ulusal güçleri birleştirmek, ulusal bağımsızlık ve ulusal egemenlik düşüncelerini birlikte gerçekleştirmek için harekete geçmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, daha Milli Mücadele sürecinde iken, savaşı kazandıktan sonra gerçekleştirmek istediği yenilikleri, savaş kazanılıp Cumhuriyet ilan edildikten sonra vakti ve fırsatı geldiğinde birer birer gerçekleştirmiştir.

Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından gerçekleştirilen yenilik ve düzenlemelerde temel esas, devlet ve toplumun çağdaş bir hale getirilmesi olmuş, Türk toplumunun çağdaş batı uygarlığını yakalayabilmesi amaçlanmıştır. Bunun başlangıç noktası Batılılaşmak olmuş, Osmanlı

Devleti'nden kalan çağın gerisindeki kurum ve kurallar kaldırılmış, yerine çağdaş bir devlette olması gereken kural ve örgütler yerleştirilmiştir.

Çağdaşlaşma gerçekleştirilirken, bazı temel ilkeler benimsenmiştir. Toplum düzeni ve yaşantısının belirlenmesinde esas alınan ilke halkçılık olmuştur. Bu ilke doğrultusunda yapılan düzenlemelerden birisi Soyadı Kanunu'dur. Bu kanunun uygulanmaya konulmasında temel amaç, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, ayrımcılığın giderilmesi ve bürokratik işlerin gerçekleştirilmesinde kolaylık olmuştur. Bu doğrultuda Osmanlı döneminde kullanılmakta olan unvan ve lakaplar kaldırılmış, yerine herkesin öz Türkçe bir soyadı alması yasal zorunluluk haline gelmiştir.

Bu tezin çalışma konusu kapsamında, birinci bölümde ilk olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Osmanlı Devleti'nden devralınan yapı ve yeni kurulan Cumhuriyet Türkiye'sinde Atatürk'ün devrim programı ele alınmıştır. Halkçılık prensibi ve bu doğrultuda sosyal alanda yapılan devrimlere değinilmiştir.

Tez'in ikinci bölümünde Soyadı Kanunu ile ilgili Muğla Milletvekili Nuri Bey tarafından hazırlanan kanun tasarısının meclise sunulması ve tasarı maddelerinin Meclis Genel Kurulu'nda müzakeresi TBMM Zabıt Cerideleri incelenerek sunulmuş, kanunun amacı ve kabulü ile Soyadı Nizamnamesi'ne yer verilmiştir.

Tez'in üçüncü ve son bölümünde Mustafa Kemal Paşa'ya Atatürk soyadının verilmesi ve Mustafa Kemal Paşa'nın soyadı verdiği şahıslar üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca soyadı seçmek için uygulanan yöntemler, soyadı alma işinin hızlanması ve sonrasında yaşanan karışıklıklar, soyadı almayanlara uygulanacak cezalar ve Soyadı Kanunu'nu tamamlayıcı nitelikte olan lakap ve unvanların kaldırılması ile ilgili kanuna yer verilmiş, Soyadı Kanunu'nun basındaki akisleri, dönem gazetelerinden elde edilen haberlerle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaşlaşma, Halkçılık, Lakap ve Unvanlar, Mustafa Kemal, Soyadı Kanunu

ABSTRACT
ATATURK’S SOCIAL CHANGE POLİTİKAS IN
“SURNAME LAW” AND ECHOES

M.Sc.Thesis

Preparer: Zehra YILMAZ

Advisor : Yrd. Doç. Dr. Bengül BOLAT

2016 – (x+75)

Ahi Evran University, Institute Of Social Sciences
History Department

Jury

Asst. Prof. Dr. Bengül BOLAT

Assoc. Prof. Dr. İbrahim ERDAL

Asst. Prof. Dr. Mahmut BOLAT

The Ottoman Empire signed the Mondros Armistice somehow separated and was defeated in the First World War. Following the signing of the Mondros Armistice, the treaty's Article 7 and 24 it should have begun in places occupied by the Allies Turkish homeland. resistance against the occupation established regional associations, in Istanbul and Anatolia are organized numerous rallies and demonstrations.

When the Armistice was signed in Syria Front Lightning Army Group Commander served as Mustafa Kemal Pasha, the army deployed after the lightning, was called back to Istanbul and stay here for six months. If the various initiatives to rid the country resort in Istanbul six-month period it hasn't come to a conclusion. Looking for ways to Anatolia to prevent the shared occupation forces began their native soil. Investigation of incidents around Samsun to him IX. growing region on the granting of the inspectorate has started the preparatory work of the National Struggle period. to unite national forces, it has taken action to perform with the idea of national independence and national sovereignty.

Mustafa Kemal Pasha, was more National Struggle process that you want to perform after winning the war, innovation, one has realized a time when the Republic was proclaimed after the war is won and the opportunity came.

Basic principles in the realization of innovation and regulation after the proclamation of the Republic, was to become a modern state and society, aimed to capture the contemporary western civilization of Turkish society. The starting point was to Westernization, behind the institutions and rules removed the rest of the Ottoman Empire era, rather than the rule should be placed in a modern state and organizations.

Modernization performing some basic principles were adopted. Principle the basis for the determination of the order of society and life was populism. One of the arrangements made in accordance with this principle Surname Law. The primary objective for this law is being implemented, the elimination of inequality has become easier to carry out the elimination of discrimination and bureaucratic jobs. In this context, it removed titles and epithets being used during the Ottoman period, instead of getting everyone's name has become a legal obligation.

Scope of work subject of this thesis, first in the first part of the Republic of Turkey, established new structures inherited from the Ottoman Empire and the Republic of Turkey were discussed Ataturk's revolution program. Populism principle and referred to the revolutions made in this direction in the social sphere.

The second part of the Surname Law related Mugla Deputy Nuri presented to the parliament prepared the draft law by Nuri and negotiations in the General Assembly of the draft article thesis was presented through Parliament Memorandum Ceria, aims and Surname Regulations with the adoption of the law what are included.

In the third and final part of the thesis Mustafa Kemal Ataturk's surname and given place was given to Mustafa Kemal Pasha, the name given by the studies on individuals. In addition, the methods used to select surname, acceleration of surname take work and confusion that happened after, to be applied to those who take the surname penalties and Surname Law of the complementary nature given to the law on the Elimination with Humor and Titles, Surname flow in the Code of press time the news obtained from newspaper it is discussed.

Key Words: Humor and Titles, Modernization, Mustafa Kemal, Populism, Surname Law

ÖN SÖZ

Her toplum, çağdaşlaşma sürecine girdiğinde modernizm doğrultusunda gelişme göstermek durumu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu doğrultuda toplum ve devletler belli kırılma dönemleri geçirirler. Bizde de Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla bir kırılma dönemi yaşanmış, toplumsal yapının değişmesinde başrolü üstlenen Mustafa Kemal Paşa'nın gerçekleştirmiş olduğu yenilik ve düzenlemelerle siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok alanda değişim yaşanmıştır.

Bu araştırmada, Atatürk'ün sosyal değişim politikaları içerisinde uygulamaya koyduğu Soyadı Kanunu, halkçılık ilkesi doğrultusunda ve ulusallaşma politikası dahilinde ele alınmaya çalışılmıştır. Soyadı Kanunu'nun modern bir toplum oluşturmaya katkısı, halk arasındaki ayrıcalığı ortadan kaldırıp eşitliğin sağlanmasındaki önemi ve ulusallaşmanın da bir ayağı olduğu, basında çıkan haberlerden de yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca o dönemlerdeki dilde sadeleşme ve Türkçeleştirme çalışmalarına da değinilmiştir.

Çalışma yapılırken; Soyadı Kanunu ile ilgili bilgileri içeren kaynak kitaplar temin edilmiş, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki konu ile ilgili gerekli belgeler incelenip toparlanmış, dönemin gazetelerinde yer alan kanun ile ilgili haberler taranıp seçilmiş, makale taramaları yapılmış ve TBMM Zabıt Cerideleri incelenip değerlendirmeye alınmıştır.

Yüksek Lisans Tezi çalışmam boyunca bana yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım ve çok değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Bengül BOLAT'a, kaynak temini sırasında ilgi ve yardımlarını gördüğüm Sayın Prof. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOLAT'a teşekkür ederim.

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I	7
1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU VE DEĞİŞEN POLİTİKASI	7
1.1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU	7
1.2. ATATÜRK'ÜN DEVRİM PROGRAMI.....	8
1.3. ATATÜRK VE HALKÇILIK PRENSİBİ	9
1.4. TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN DEVRİM.....	11
BÖLÜM II.....	15
2. SOYADI KANUNU	15
2.1. SOYADINA ZEMİN HAZIRLAYAN KANUN: TÜRK MEDENİ KANUNU ..	15
2.2. SOYADI KANUN TEKLİFİNİN HAZIRLANMASI VE MECLİS GÖRÜŞMELERİ.....	17
2.3. SOYADI KANUN TEKLİFİNİN ALT KOMİSYONLARDA GÖRÜŞÜLMESİ17	
2.4. SOYADI KANUN TASARISI'NIN MECLİS GENEL KURULU'NDA GÖRÜŞÜLMESİ	21
2.5. SOYADI KANUNU'NUN ÇIKIŞ AMACI VE KABULÜ	38
BÖLÜM III	43
3. SOYADI KANUNU'NUN UYGULANMASI VE BUNA YÖNELİK TEPKİLER	43

3.1. MUSTAFA KEMAL PAŞA'YA ATATÜRK SOYADININ VERİLMESİ	43
3.2. ATATÜRK'ÜN SOYADI VERDİĞİ DEVLET BÜYÜKLERİ/İLERİ GELENLERİNİN HALKA ÖRNEK TEŞKİL ETMEK İÇİN SOYADI ALMA GİRİŞİMLERİ.....	46
3.3. SOYADI SEÇMEK İÇİN UYGULANAN YÖNTEMLER VE SOYADI SEÇME İŞİNİN HIZ KAZANMASI	49
3.4. SOYADI SEÇİMİNDE YAŞANAN KARIŞIKLIKLAR.....	53
3.5. SOYADLARININ NÜFUS KÜTÜKLERİNE TESCİL ETTİRİLMESİ İŞLEMLERİ	56
3.6. SOYADI ALMAYANLARA UYGULANACAK CEZALAR.....	58
3.7. KANUNA DAYALI BİR YASAKLAMA: LAKAP VE UNVANLARIN KULLANIMININ YASAKLANMASI.....	61
3.8. KANUN'UN KABULÜNÜN TÜRK BASININDAKİ YANKILARI.....	64
SONUÇ	67
ÖZGEÇMİŞ	75

KISALTMALAR

BCA	:Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bty	:Basım Tarihi Yok
C	:Cilt
s	:Sayfa
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
ZC	:Zabıt Ceridesi

GİRİŞ

Toplumsal alanda yapılan inkılaplardan biri olan Soyadı Kanunu 21 Haziran 1934 tarihinde kabul edilmiş, 2 Temmuz 1934'te resmi gazetede yayımlanmış, yayınlanan nizamnameye göre, 2 Ocak 1935'te yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Bu çalışmada, Soyadı Kanunu'nun ortaya çıkış amacı, uygulanması ve uygulanması aşamasında yaşanan gelişmeler ve Soyadı Kanunu'nun mantığının anlaşılması hedeflenmiştir.

Kişileri birbirinden ayırt etmek için onlara doğdukları andan itibaren bir ad takılması âdeti, insanlığın ilk devirlerinden beri bir ihtiyacın geleneği olarak kullanılmıştır. Nüfusun çok az olduğu, insanların göçebe olarak veya tek başına yaşadığı dönemlerde soyadı diye bir kavram görülmemiştir. Bu dönemlerde bunun yerine insanları birbirinden ayırt etmek için bir ad kullanımı zorunlu olmuştur.

Artan nüfusa bağlı olarak kişilerin adı tek başına onu tanımlamak için yetersiz olmuş, insanların kabile hayatına geçmesiyle birlikte herhangi bir kabileye ait olma ve o kabilenin adı ve işareti ile anılma olgusu hâkim olmuştur. Zamanla nüfus daha da artmış, toplumsal ilişkiler gelişmiş ve insanların topluluk halinde yaşaması zorunluluğu sonucu benzer veya aynı ismi taşıyan kimseleri birbirinden ayırmak için isim ile birlikte aile ismi, lakap, unvan, kabile, aşiret, boy veya soyadları kullanma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Toplum içinde insanların birbirinden ayırt edilmesini sağlamak üzere öz ad ile birlikte ikinci bir ad kullanıldığı görülmüştür. Bu ikinci ad çoğu kez kişinin dış görünüşü, mesleği veya yaşadığı yer gibi bir nitelemeyle belirtilen, lakap dediğimiz addır. Örneğin; Uzun Hasan, Güzel Ayşe, Terzi Mustafa veya Buldanlı Mehmet gibi... Zaman içerisinde lakaplar insanları tanımlamakta ve ayırt etmekte yeterli gelmediğinden soyadı kullanımı yasalarla düzenlenmiş ve öz ad ile birlikte kullanılması zorunlu kılınmıştır.

Soyadı kullanımı ile ilgili ilk belgenin Roma Hukuku olduğu bilinmektedir. İlk Çağ'daki bu dönemlere bakıldığında ailede babanın mutlak hâkimiyetinin söz konusu olduğu ataerkil toplum düzeni mevcut olmuştur. Kadın ve çocukları babanın emri ile hareket etmişler, hatta baba isterse bunları satabilme hakkına sahip olmuştur. Baba, ailenin reisi olup onun adını tüm aile bireyleri taşımıştır. İşte aile bireylerinin taşıdıkları bu isimler nesilden nesile taşınan ve değişmeyen, günümüzdeki anlamıyla soyadı dediğimiz addır. Soyadı, adından da anlaşılacağı gibi bir soyun adıdır. O soya mensup olanlar da bu adı taşırlar (Tezmen, 1962: 34).

Türkler de her kavim gibi Klan, Aşiret, Kavim ve Millet devirlerini geçirmişlerdir. Türk'ün ilk küçük cemiyeti boydur. Boylar birleşerek İl'i, İller birleşerek Hakanlığı, Hakanlıklar birleşerek İlhanlıkları, bunlar da birleşerek İmparatorlukları meydana getirmiş, daha sonra da Millet-Ulus kavram ve olgusu doğmuştur.

Türkler boy devrinde Totemizm (kutsal sayılan totemlere inanma) dinine, il devrinde Natürizm (tabiat kuvvetlerine inanma) dinine girmişlerdir. Hakanlık ve İlhanlık devirlerinde ise Natürizm ve Animizm (ataların ruhları tarafından korunduğuna inanma) dinleri hüküm sürmüştür. Türkler kendi adlarını, soyadlarını, boy adlarını, il adlarını, uruk adlarını, kol adlarını ve budun adlarını, dini olan totemlerden ve natür adlarından alarak meydana getirmişlerdir (Şapolyo, 1935: 5-6).

Eski Türkler' in ulus, budun, uruk, il, kol, boy ve soy olmak üzere 7 türlü şecereleri vardı. Bir Türk'e:

-“*Sen nesin?*” dedikleri zaman o örneğin:

-“*Ben Göktürk ulusundan, Türk budunundan, Talaz urukundan, Oğuz ilinden, Bozok kolundan, Kayı boyundan, Bumin soyundan Gültekin'im*” der, yani mensup olduğu budunu (ırkını), urukunu (tohumunu), ilini (siyasi zümresini) ve ilin mensup olduğu kolu, boyunu ve babasının soyunu söyledikten sonra adını söylerdi (Şapolyo, 1935: 6).

Eski Türklerde aile adları birtakım devreler geçirmiştir. Birinci devrede, aile adı "Boy" isminden ibaret olmuş ve Oğuz Türklerinde herkes kendi boyunun adıyla tanınmıştır. Örneğin: Salur Kazan gibi... Salur boy adı, bazen de adamın adı olarak kullanılmıştır.

İkinci devirde ise aile adı "soy" isimleri olmuş, soy ismine "oğlu" kelimesi eklenmiştir. Mesela: Sepetçioğlu gibi. Türklerin soyunu belirtmeye yarayan bu adlar sayesinde herkes soyunu sopunu, nereden geldiğini bilmiştir. Üçüncü devir olan Osmanlılık devrinde "oğlu" kelimesinin yerine "zade" kullanılmaya başlanmıştır. Dördüncü devir Avrupalıların örnek alındığı, aile adının öz addan sonra kullanıldığı devir olmuştur. Beşinci devirde, 1934 senesinin sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğiyle adın sonuna Türkçe bir soyadı koymak kanunlaşmış ve herkesin bir soyadı taşıması mecburi hale gelmiştir (Şapolyo, 1935: 11-12).

Osmanlı Türklerinde İmparatorluk döneminde kişileri birbirinden ayırt etmek için soyadı yerine lakap, şöhret ya da aile adının kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti döneminde lakap kullanımına başvurulmasının nedeni; büyük bir bölümünü geleneksel ve

benzeri adların oluşturduğu bir ortamda, günlük ve resmi işlerdeki kimi yanlışlıkların önlenmesinin istenmesi ve aynı adı taşıyan kişileri birbirinden ayırt edebilmek olmuştur. Bu dönemde soyadı yerine verilen lakaplar o kişinin mesleğine (Arpacı Mehmed, Hamamcı Bekir Emin oğlu Bekir gibi), etnik kökenine (Kürt Fakih, Fellah Abbuş gibi), fiziki yapısına (Küçük Efendi, Cebel Hüseyin gibi), karakteristik özelliklerine (Cıngar, Deli gibi), doğum yerine veya memleketine (Kömürçukurlu Hacı Mustafa Ağa, Kuseyri zade Abdi Ağa gibi) ve ten veya saç rengine göre (Solak Mehmed, Köse oğlu İbrahim gibi) belirlenmiştir (Tekin, 2008: 331-334).

Osmanlı Devleti döneminde hemen hemen bütün Anadolu ve Trakya'da örneğin: Katırcıoğlu, Çatıroğlu, Fıçıcıoğlu, Gökoğlu, Değirmencioğlu, Tarakçıoğlu gibi bugünkü anlamıyla soyadları mevcuttur. Ancak bu milli gelenek zamanla özellikle büyük şehirlerde terk edilmiştir. Çünkü büyük şehirlerde soyadı taşımak hiçbir zaman mecburi tutulmamıştır. Örneğin zaman içerisinde İstanbul'da bu milli gelenek neredeyse büsbütün bırakılmış, ortada aile birliğini ifade edecek bir ad kalmamıştır. Hatta tarihi kişiliklerin bile mensubu oldukları aileleri izleyebilmek ya da aile mensuplarını belirlemek imkânsız hale gelmiştir.

Türkiye'de isim ve soyadları yönünden aile fertleri arasında böyle bir bağ bulunmayışı, bu konuda bir reform kanununu, kaybolmuş milli bir geleneğin bütün Türkiye'yi içine alacak şekilde yeniden canlandırılmasının mecburi kılınmasının nedenlerinden biri olmuştur. (Ülkütaşır, 1980-1981: 5).

Enver Behnan Şapolyo, "Türk Soyadı" adlı eserinde içinde bulunulan durum ve milli kültürün canlandırılması ile ilgili görüşlerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

"Türkler, Orta Asya'da ilk Müslüman olan Karahanlılar, Samanoğulları, Gazneliler, Selçukiler, Tolunlular, Akşitler, Eyyubiler gibi devletler ve birçok atabeylikler kurduktan sonra Osmanlı Devleti'ni kurdular. İşte Türk arı dilini, öz adını 10. asırdan 20. asıra (Kemal Atatürk)'e kadar kaybetmişti. Diğer Müslüman olan Perslerin ve Arapların ve diğer Sami kavimlerin dillerinden kelimeler almışlar ve bütün bu kavimlerin adlarını da bir moda gibi kabul etmişlerdi. Bugünkü adlarımızın çoğu, Arapça, Acemce, Yahudice, Asurice'dir. Osmanlılık devrinde Türk budununda pek az Türk adı köylülerimizde kalmıştı. Türk muhakkak suretiyle bir soyadı ile anılırdı. Bunu da kaybetmişiz, yalnız yine budunun arasında soyadları bulunuyordu" (Şapolyo, 1935: 3-4).

Dolayısıyla, Cumhuriyet döneminde düzenlenmiş ve kabul edilmiş olan Soyadı Kanunu ile eski ve sosyal bir Türk geleneği düzenli ve kanuni bir şekilde canlandırılmıştır. Enver Behnan Şapolyo, Cumhuriyet döneminde yapılan sosyal alandaki yeniliklerinin içerisinde soyadı kullanımının mecburi bir şekilde girmiş olmasının, çok yerinde bir hareket olduğunu ifade etmiştir (Şapolyo, 1935: 5).

Türkiye'de Soyadı Kanunu öncesinde 1926 yılında İsviçre örnek alınarak hazırlanan Medeni Kanun'un bazı maddelerine, aile isimlerinin alınması ile ilgili ibareler konulmuş olsa da, bu hüküm kanunlaşmadığı için uygulanamamıştır.

Cumhuriyet Türkiye'si'ne gelindiğinde değişen dünya şartları altında bireylerin devlet hizmetleri önünde eşitliklerini ifade edemeyen, bireyler arasında ayırıcı ve eşitsizliğe sebebiyet veren birtakım unvan, şöhret, lakaplar gibi uygulamaların olması, hedeflenen çağdaş Türkiye'ye pek uygun görünmemekteydi.

Türkiye'de Soyadı Kanunu kabul edildikten sonra soyadı kullanılması yasal bir yükümlülük ve zorunluluk haline gelmiş, soyadı bir kimsenin kimliğinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bununla birlikte 1934 yılında kabul edilen 2525 sayılı bu kanun ile 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun'un soyadına ilişkin hükümleri de uygulama alanı bulmuştur (Moroğlu, 2011: 246). Yasaya göre herkes kendisine Türkçe bir soyadı seçmiştir.

Enver Behnan Şapolyo, "*Türk Soyadı*" adlı eserinde Soyadı Kanunu ile ilgili olarak şu ifadelere yer vermiştir:

"Yüce Kemal Atatürk soyadları kanununu Büyük Millet Meclisi'ne kabul ettirmekle bu büyük işi de başarmış, Türk'e ulusal bir varlık daha kazandırmış demektir.

Bugünden sonra çocuklarımızın adlarını Arap, Acem ve Yahudi adlarından değil, öz Türk adlarından, atalarımızın kullandığı adlardan koyalım. Şimdi kanunen almaya mecbur olduğumuz bu adların hepsini de Türk adlarından almalıyız. Bu bize ulusal bir vazifedir" (Şapolyo, 1935: 4).

Soyadı kavramının anlamı, kökeni ve kullanımı, zaman içerisinde kanunlaşp mecburi hale gelmesi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Enver Behnan Şapolyo, 1935 yılında yazmış olduğu "*Türk Soyadı*" adlı eserinde Türklerin ad koyma usullerinden, soyadının Türklerde nasıl ortaya çıktığından bahsetmiş, Soyadı Kanunu'ndan sonra Türkçe adlar koymayanın Türk olamayacağını ifade etmiş ve eserinde soyadı seçenlere yardımcı olabilmek amacıyla "*Türk Soyadları*" başlığıyla alfabetik olarak, alınabilecek öz Türkçe

kelimelere yer vermiştir. Eserinin sonuna Soyadı Nizamnamesi'ni eklemiştir (Şapolyo, 1935: 3-8, 90-106).

Kemal Şükrü Orbay ise 1935 yılında yazmış olduğu "*Öz Türkçe Adlar ve Sözcükler*" adlı eserinde soyadı almanın o gün için Türk topluluğunun en başta gelen işi olduğunu ifade etmiştir. Soyadı Kanunu her Türk'ün, her Türk ailesinin Türk adı taşımasını belirttiği için vatandaşlara yalnız soyadı değil, aynı zamanda öz ad için de faydalı olabilmesi adına bu kitapçığı hazırlamıştır. "*Öz Türkçe Soyadları*" başlığıyla üç bin kelimelik bir Türkçe soyadı sıralaması yapmış, vatandaşların isterlerse bu üç bin kelimenin başına ya da sonuna yine kitapçıkta gösterilen yollarla bazı ekler getirerek, bu adlardan birbirine benzememek suretiyle daha fazla ad çıkarılabileceğini belirtmiştir (Orbay, 1935: 3-4, 7-65).

Eski İstanbul Hâkimlerinden Naim Tezmen de 1992 yılında soyadı ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Yazmış olduğu "*Tatbikatta İsim-Yaş Tashihi Davaları ve İlgili Mevzuat*" adlı eserinde Türkiye'deki kanunlara değinmiş (Medeni Kanun, Ceza Kanunu, Borçlar Kanunu, İçtihat Kanunu gibi), bunların içerisinde Soyadı Kanunu'nu da ele almıştır. Eserinin ikinci bölümünde öz adın anlamı ve mahiyeti, öz adın korunması ve bu konu hakkındaki davalardan bahsetmiştir. Üçüncü bölümde de soyadının mahiyeti ve önemini açıklamış, Soyadı Kanunu ve Nizamnamesi hakkında kısa bilgiler vermiştir. Soyadının değiştirilmesi ile ilgili dava dilekçeleri örneklerini de kitabına dâhil etmiştir (Tezmen, 1992:18-19, 34-44).

Gündüz Artan, 1994 yılında kaleme aldığı "*Takma Ad-Soyadı-Rumuz Dizinleri*" adlı kitabında özellikle "Tanzimat'tan Günümüze" alt başlığıyla, Tanzimat Dönemi sonrası Türk edebiyatında, soyadı yerine kullanılan takma adlar üzerinde bir çalışma yapmıştır. Eserinde, yazarların Meşrutiyet döneminden sonra takma ad kullanma modası başladığını ve bunun giderek yoğunlaştığını, bunun "müstear ad" olarak ifade edildiğini ve yazarın tanınmış müstear adlarının gerçek adı ile aynı değeri taşıdığını ifade etmiş, "Takma Adlar Dizini" başlığı adı altında, yazarların o dönemde kullanmış oldukları takma adlar ve gerçek adlarını, hangi gazete, dergi ya da köşe yazısında yazdıklarını alfabetik bir liste olarak sıralamıştır (Artan, 1994:3, 5-42).

Soyadı ile ilgili çalışma yapmış olan bir diğer yazar Mustafa Kemal Çalık ise 1996 yılında kaleme almış olduğu "*Türk Ad ve Soyadı Sözlüğü*" adlı kitabında öz Türkçe ad ve soyadlarına yer vermiştir. Yeni doğan Türk çocuklarına ad seçmede faydalı olmak için bu eseri yazdığını ifade etmiştir. Alfabetik olarak öz Türkçe adlar ve bu adların anlamlarını

kaleme almış, içinde bu adların geçmiş olduğu şiirler varsa onları da ad açıklamalarına eklemiştir. Türklerin kişiliğini belirleyen öz adını ve soyunu simgeleyen soyadını anadilinden alması gerektiğini vurgulamıştır (Çalık, 1996: 5-12).

Soyadı Kanunu ile ilgili yazılmış makaleler de mevcuttur. Zakir Avşar, Ayşe Elif ve Emre Kaya "*Cumhuriyet Türkiye'sinin Halkçılık Uygulamaları: Soyadı Kanunu Örneği*" başlıklı makalelerinde kanunun hazırlanması ve ortaya çıkış sürecine değinmiş, kanunun amacı ve uygulanmasında kullanılan araçlar konularına temas etmiştir. Soyadı Kanunu ve halkçılık ilkesi arasındaki güçlü bağı vurgulamıştır (Avşar, Elif ve Kaya, 2013: 75-77).

Nazan Moroğlu, "*Kadının Kimlik Sorunu: Kadının Soyadı*" başlığıyla ele almış olduğu makalesinde genel olarak soyadı ve kadının soyadına değinmiş, Alman Medeni Hukuku'nda kadının soyadı ile ilgili haklar (özellikle eşitlik ilkesi üzerine) üzerinde durmuştur. Türk Medeni Kanunu'nda yer alan kurallar ve Türk hukukunda kadının soyadını incelemiştir (Moroğlu, 2011: 245-250).

Tarık Dakal, "*Ulusal Kimlik İnşasında Soyadı Kanunu: Devrek Örneği*" adlı makalesinde Soyadı Kanunu ile amaçlanan gayeden bahsedip, soyadı seçiminde kullanılan yöntemlere değinmiştir. Bu yöntemleri başlıklar altında sıralamış ve Zonguldak'ın Devrek ilçesinde Nüfus Müdürlüğü Soy Kütüğü Arşivi'nde yapmış olduğu araştırmada elde ettiği bulgulara dayanarak, aynı ilçeden soyadı örnekleriyle makalesini oluşturmuştur (Dakal, 2008: 62-66).

Faruk Turinay, "*Yabancı İrk ve Millet İsimlerinin Soyadı Olarak Kullanılması Yasağı ve Bir Anayasa Mahkemesi Kararının İncelenmesi*" isimli makalesinde soyadının işlevi ve hukuki niteliğine değinmiş, Soyadı Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan yabancı ırk ve millet isimlerinin kullanımının yasaklanması ilkesi ve anayasadaki eşitlik ilkesi üzerine bir çalışma yapmıştır (Turinay, 2014: 33-36).

Soyadı Kanunu ile ilgili bir diğer çalışma Necati Gökcalp tarafından hazırlanan "*Türk Basınında Soyadı Kanunu*" isimli Yüksek Lisans Tezi çalışmasıdır. Necati Gökcalp çalışmasında kanunun hazırlanıp meclise sunulması, kabulü ve basına yansımalarına değinmiştir (Gökcalp, 1996).

BÖLÜM I

1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU VE DEĞİŞEN POLİTİKASI

1.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu

Osmanlı Devleti, 1914-1918 yılları arasında gerçekleşen I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış, İtilaf Devletleri ile ilk olarak 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından Türk yurdu işgale başlanmış, Mustafa Kemal Paşa bu işgaller karşısında ulusal bağımsızlığın yeniden kazanılabilmesi için Milli Mücadele sürecine önderlik etmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihi Milli Mücadele' nin başlangıcı olarak kabul edilir. Milli Mücadele' ye hazırlık sürecinde genelgeler yayımlayıp, kongreler düzenlenmesine öncülük eden Mustafa Kemal Paşa, halkta milli bilincin uyandırılmasına yardımcı olmuş ve Anadolu'da İstanbul Hükümeti'nden bağımsız yeni bir hükümet kurulmasını sağlamıştır. Temsil Kurulu adını alan bu hükümet daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne dönüşmüş, işgal güçlerine karşı yapılan savaşı yönetmiş ve kazanmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele kazanıldıktan sonra ilk olarak meclisin de onayını alarak 1 Kasım 1922'de Meclis'in karşısına çıkıp saltanatın kaldırıldığını ilan etmiştir. Saltanatın kaldırılmasıyla padişahın siyasi yetkisine son verilmiş, ancak halifelik makamına ortam henüz hazır olmadığı için dokunulmamıştır.

Saltanatın kaldırılması ve halifeliğin ayrı bir yapı olarak korunması devletin başkanlığı konusunda tehlikeli bir belirsizlik yaratmıştır. Meclis'te hiç kimsenin Cumhuriyet kelimesinin ifade edilmesini istemediği o günlerde, Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa ve onlarla aynı fikirde olanlar sık sık rejimdeki boşluğa son verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. 1923 yılının Eylül ayında Halk Fırkası parti tüzüğü'nün, aynı gün milletvekilleri tarafından imzalanacak olan son şeklinde "Türkiye, Cumhuriyet usulü ile idare olunur bir halk devletidir." maddesinin bulunuşu, yakında Cumhuriyet'in ilan olunacağını göstermiştir (Atay, 2012: 433-435).

Nihayet 28 Ekim'i 29 Ekim'e bağlayan gece geldiğinde Mustafa Kemal Paşa'nın sofrasında bir toplantı gerçekleşmiş, ertesi gün Meclis'e gelecek milletvekillerinden bazılarının hükümet buhranının önüne geçilmesi için kendisinden yardım istemeleri

üzerine Mustafa Kemal Paşa devletin yönetim şeklinin Cumhuriyet olacağını ifade etmiştir (Atay, 2012: 438).

29 Ekim 1923 tarihinde Halk Fırkası grubu Ali Fethi Okyar başkanlığında toplanmış ve yeni kabine üzerinde müzakereler başlamıştır. Grup toplantısı Meclis toplantısına dönüştürülerek oldukça uzun bir zaman devam etmiştir (Atay, 2012: 439-440).

Mustafa Kemal Paşa, siyasi sistemde mevcut olan belirsizlikleri ortadan kaldırmak için hazırlamış olduğu değişiklik taslağını 29 Ekim 1923 tarihinde Meclis'e sunmuş, saatler süren tartışmanın ardından yeni Türkiye Devleti'nin yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğu ilan edilmiştir (Lewis, 2011: 351-352).

1.2. Atatürk'ün Devrim Programı

Mustafa Kemal Paşa'nın yeni Türk kimliğine kazandırmak istediği karakterlerden biri modernleşme olmuştur. 18. yüzyılda gerçekleşen Fransız Devrimi ve ardından da 19. yüzyılda gerçekleşen Endüstri Devrimi modernleşmeye yön veren iki olgudur.

Modernleşmenin üç büyük özelliği vardır. Birinci özellik kapitalizm olarak bilinmektedir. İkinci özellik laikliktir ve laikliğin yerleşmesi sivil toplumda yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Üçüncü özellik ise bilimin ve mantıklı düşüncenin hayatın her alanını etkilemesi ve bilimsel kuruluşların geleneksel ve dini inançları yıpratmasıdır (Volkan, 2006: 220).

Osmanlı Devleti'nden devralınan yapı incelendiğinde padişahlık rejimi yüzyıllarca sürdüğü için doğu despotizminin hâkim olduğu, Sünni- Hanefi bir İslam Devleti modeli karşımıza çıkar. O sebeple Mustafa Kemal Paşa'nın oluşturmak istediği çağdaş medeniyetler seviyesine erişmiş devlet yapısında yeni bir siyasi rejim, yeni bir devlet ve yeni bir toplum olma zorunluluğu bulunmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhuriyet'in ilanından sonraki Nutuk konuşmaları (özellikle 1925 yılı ve sonrası) incelendiğinde geleneksel kurul ve kurallardan sıyrılıp, çağın gerektirdiği kurul ve kuralları inşa etme, ulusal bir kültür yaratma üzerinde durduğu görülmektedir. Bu nedendir ki ülkemizdeki çağdaşlaşma hareketlerinde batılılaşma, ulusçuluk ilkesiyle paralel bir şekilde işlemiştir (Berkes, 2014: 522).

Mustafa Kemal Paşa'nın devrim programı incelendiğinde yapılan yenilik ve düzenlemelerin adeta zincirlemesine ve zorunluymuş gibi birbiri arkasından ortaya çıktığı,

belirli bir mantığının olduğu görülmektedir. O'nun döneminde devrim bütünleştirilmiş ve tutarlı bir hale getirilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, muasır medeniyet olarak ifade ettiği çağdaş Batı uygarlığı karşısında Osmanlı Devleti'nin geleneksel tutumunu aşır, çağa uygun kuralları benimsemenin gerektiği inancını devrimin temel direği yaptığını şu sözleriyle ifade etmiştir: *“Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılabın amacı, Türkiye halkını tamamen asri ve bütün, mana ve şekliyle medeni bir cemiyet vaziyetine ulaştırmaktır, inkılabımızın temel kaidesi budur”* (Şahin ve Şahin, 2013: 149).

Cumhuriyet'in ilanından önce, Milli Mücadele kazanıldığında *“Asıl savaş şimdi başlıyor!”* diyen Mustafa Kemal Paşa için bu savaş yine toptan çağdaş uygarlığa katılma savaşı olmuş ve bu savaşta bütünüyle çağdaş uygarlığa katılmaya karşı olan güçleri yenme zorunluluğu doğmuştur (Berkes, 2014: 524).

Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet dönemi devrim hareketlerini gerçekleştirirken yaptıklarını halka anlatmak ve halkın desteğini sağlamaya da önem vermiştir. Kitleleri ikna edici bir dil kullanmış, modernleşmenin getirdiği gerilimler pragmatik yöntemlerle aşmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti sultanlarında görülmeyen radikalliği ve devrimciliği yapmış, bu noktada da Cumhuriyet'in ilanı kırılma noktası olmuştur. Sonrasında yapmış olduğu yenilik ve düzenlemeler 1920'ler Türkiye'sinde hayal bile edilemeyen, dönemin sosyo-ekonomik gerçeklerinin çok ilerisinde değişiklikler olmuştur (Akseki, bty: 1-2). Devrim programını yaparken, Türk halkının kimliğinin en önemli ve asla değişmesini istemediği yapı taşları; Türk halkının dinde bağınaz tutumlara yer vermeyen, akla ve bilime dönük, laik ve demokrasi temelli modern bir uygarlığa sahip olması olmuştur (Volkan, 2006: 212).

1.3. Atatürk ve Halkçılık Prensibi

Milli Mücadele, toplumsal yönüyle askeri-sivil bürokratlardan şeyh ve ağalara, yoksul köylülere kadar uzanan koalisyondan bir ulus yaratmak misyonuyla yükümlü olduğu için, "halkçılık" fikri gerek savaş sırasında gerekse devrimden sonra gözde bir ilke olmuştur (Timur, 2013: 280).

Halk, aynı ülkede oturan ve aynı ülküyle birbirine bağlı kişilerin tümü, bir ulusu oluşturan insan topluluğu anlamına gelmektedir. Çoğu kez halkla ulus eş anlamlı kullanılmıştır. Halkçılık ise, bir ülkede yaşayan bireyler arasında hiçbir ayrıcalık gözetilmemesi, toplum içinde kimsenin ayrıcalığa sahip olmaması, halk adı verilen tek ve

eşit bir varlık tanımak görüş ve tutumudur. 1789 Fransız İhtilali ile birlikte halk "vatandaş" adını almış ve vatandaşlığın temel nitelikleri "özgürlük, kardeşlik, eşitlik ve adalet " olmuştur.

Bir ülkede halkçılığın hâkim olması demek, bütün bireyler arasında eşitliğin sağlanması, vatandaşlar arasında çalışma ve kazanmadan dolayı hal ve mevki farkından başka hiçbir surette hiçbir ayrıcalığın bulunmaması ve toplumun tüm fertlerinin kanun önünde aynı seviyede bulunması, hiç kimsenin diğeri üzerinde baskısının olmaması, insanların kanunun tayin ettiği mevkiinden başka hiçbir başka mevkiinin olmaması demektir. Bu haliyle de halkçılık, birey ile hükümet arasında kurulan münasebetlerde ve fertlerin kendi aralarında gerçekleştirdikleri ilişkilerde düzeni sağlayacak ilkelerin kaynağı ve toplum hayatını en sağlam ve en doğru şekilde düzenleyecek yol olarak görülmüştür (Kayıran, 2013: 593-594).

Mustafa Kemal Paşa'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından sonra Eylül 1920' de yayımladığı programa Halkçılık Programı denilmiştir. Bu program yönetimde uygulanacak esasların belirlenmesinde yeni devletin dayanağı olarak belirtilmiştir (Turan, 2012: 35).

Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele hareketinin devam ettiği 1 Aralık 1921 tarihindeki bir konuşmasında halkçılık ile ilgili olarak şu sözleri söylemiştir:

"Hükümetimizi toplumbilim açısından ifade etmek gerekirse, "halk hükümeti" deriz... Biz hayatını, istiklalini kurtarmak için çalışan gayret sahibi zavallı bir halkız. Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız. Dolayısıyla her birimizin hakkı vardır, yetkisi vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hak kazanırız. Yoksa sırtüstü yatmak ve hayatını gayret göstermeden geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuzda yeri yoktur, hakkı yoktur. O halde ifade ediniz, efendiler! Halkçılık, toplumsal düzeni, çabasına ve hukukuna dayandırmak isteyen bir toplumsal ilkedir. Efendiler! Biz bu hakkımızı muhafaza etmek, istiklalimizi güvende tutmak için toplum olarak bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı milletçe savaşmayı uygun gören bir ilkeyi takip eden insanlarız... Hükümetimizin dayandığı temel esasın, toplumbilime dayalı bir esas olduğunu açıkça görünüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş! Efendiler, biz benzememekle ve benzetmemekle iftihar etmeliyiz. Çünkü biz bize benziyoruz, efendiler!" (Lewis, 2011: 628-629).

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal Paşa, daha Milli Mücadele yıllarında kurmayı planladığı yeni devlet modelinin bir halk devleti olacağını açıklamıştır. Bu sebeptendir ki Milli Mücadele döneminin en etkili düşünce akımı halkçılık olmuştur. Halkçılık ilkesini imparatorluk ideolojisinin yerine geçirmeye çalışan Mustafa Kemal Paşa, ortaya attığı her siyasal öneriye ve program taslağına halkçılık adını koymaya ya da programların içeriğine halkçılık ilkesini dahil etmeye oldukça özen göstermiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın parti programında da halkçılık, Cumhuriyet'in herhangi bir sınıfa dayanmadığını ilan etmek amacıyla yer almıştır. 8 Nisan 1923 tarihinde Mustafa Kemal Paşa tarafından açıklanan Dokuz Umde (İlke)'nin içerisinde de irade ve hâkimiyetin kaynağının millet olduğu belirtilmiştir (Kongar, 1999: 311).

Mustafa Kemal Paşa, yine 1923 yılındaki bir başka konuşmasında halkçılık ile ilgili olarak; *“Türkiye Devleti'nin, bu yeni kuruluşun dayandığı temeller, nitelik bakımından kendinden önceki tarihsel kuruluşların temellerinden başkadır. Bunu bir sözcük ile anlatmak gerekirse, diyebiliriz ki yeni Türkiye Devleti bir halk devletidir. Geçmişin kuruluşları ise bir kişi devletiydi, kişilerin devleti idi.”* ifadelerini kullanmıştır (Turan, 2012: 35).

Cumhuriyet ilan edildikten sonra, batılı bir yönetim anlayışı benimsenmiş ve toplumun bu yönde dönüştürülmesine girişilmiştir. Bu noktada temel alınması gereken bazı ilkeler belirlenmiş, bunlar bugünkü bilinen haliyle altı temel başlıkta toplanmıştır. Bunların içerisinde ön plana alınan, devletin ve toplumun yapılanmasında esas alınan halkçılık ilkesi olmuştur (Avşar, Elif ve Kaya, 2013: 73).

Atatürk'ün halkçılık düşüncesi ve uygulamaları Türkiye'ye özgü bir karakter taşımaktadır. O'nun halkçılığında birinci ilke demokrasiye bağlı kalmak, ikinci ilke hiçbir kişiye, sınıfa ya da zümreye ayrıcalık tanımamak, üçüncü ilke ise sınıf mücadelesine olanak vermemektir. O'nun halkçılık anlayışı, Türkiye halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil, kişisel ve sosyal hayat bakımından, iş bölümü bakımından çeşitli meslek gruplarına ayrılmış bir toplum olarak kabul etme anlayışını öngörmüştür (Kayıran, 2013: 595-596).

1.4. Toplumsal Alanda Yapılan Devrim

Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele'yi kazanıp yurdu düşman işgalinden kurtardıktan sonra kafasında planladığı devrim hareketini bir bir gerçekleştirip, ülkemizi muasır medeniyetler seviyesine çıkarma işine girişmiştir. 1923'te yeni Türk devletini kurduktan sonra sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda devrim hareketlerine

yoğunlaşmıştır. Özellikle 1925 yılı sonrasında gerçekleştirilen yenilik ve düzenlemeler, Mustafa Kemal Paşa'nın uygarlığın gelişmesi adına uygulamaya soktuğu, çağdaşlaşmaya yönelik değişimlerdir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkede başlatılan devrim hareketinin gayesi Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk halkını tamamen çağın gereklerine göre ve tüm özellikleriyle medeni bir toplum haline ulaştırmak olmuştur. Osmanlı'dan devralınan yapı siyasi, sosyal ve ekonomik sıkıntıları da beraberinde getirmiş, bu Mustafa Kemal Paşa'yı bu alanlarla birlikte kültür hayatında da bir dizi devrim yapmaya yöneltmiştir (Uluskan, 2010: 2).

Yeni kurulan devlette Batı uygarlığı insanlığın evrensel gelişim çizgisinde en üst noktayı temsil etmiş, yapılacak yenilik ve düzenlemeler yirminci yüzyıl kültürünün üzerine modern ve milli Türk cemiyetini inşa ederek, sosyo-kültürel yaşamı ileriye taşıma amacıyla toplandığı için yapılan devrimlerin çoğu toplumsal alan ile ilgili olmuştur (Kanat, 2015: 4).

Halkçılık ilkesine son derece önem veren Mustafa Kemal Paşa, bu doğrultuda sosyal alanda birtakım değişiklikler yapmıştır. O'nun sosyal (toplumsal) alanda yaptığı yenilik ve düzenlemeler: Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması, Kılık-Kıyafet Yasası ve şapka devrimi, takvim, saat ve ölçülerde yenilik ve Soyadı Kanunu'dur.

Toplumsal alanda yapılan yeniliklerden biri Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasıdır. İlim ve fene son derece önem veren Mustafa Kemal Paşa, batıl inançların devamına araç olan türbelerin, laiklik prensibi doğrultusunda kapatılması için çalışmalar başlatmıştır. Laik bir cumhuriyet yapılanması içerisinde bu şekildeki hurafelere dayalı ve din istismarına neden olan kurumların varlığını manasız bulmuştur (Gökbilgin, 1973: 31).

Mustafa Kemal Paşa'ya göre İslam dini ilerlemeyi emreden bir akıl diniydi ve böyle bir dinde, gericiliğin ve din sömürücülüğünün merkezi haline gelmiş, başında belli bir din büyüğünün olmadığı, tarikat üyelerinin bir araya gelerek dini toplantılar yaptıkları tekke, zaviye ve türbelerin yeri olmamalıydı. Bu sebeple 30 Kasım 1925 tarihinde çıkarılan yasayla tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması kararı alınmış, bununla birlikte şeyhlik, dervişlik, müritlik, muskacılık, büyücülük, üfürükçülük gibi eylemler de yasaklanmıştır.

Mustafa Kemal Paşa'ya göre muasır medeniyetler seviyesine çıkma kararlılığındaki bir devlette bu tarz kurumlara yer olmadığı için, bu müesseselerin yeniden canlanmaması için sert tedbirler alınmıştır. Bu kurumların kapatılmasında O'nun hep üzerinde durduğu

akıl ve bilimi rehber alma anlayışı ve eski anlayışı temsil eden kişi ve kurulların etkisini azaltmaya çalışmak düşüncesi bulunmaktadır (Acun, 2011: 249).

Mustafa Kemal Paşa'ya göre muasır medeniyetler seviyesine ulaşma amacı etrafında toplanan sosyal alandaki yenilik ve düzenlemelerden biri de eski kıyafet ve başlıkları değiştirmek olmuştur. Ankara'da 1925 yılında sık sık resmi kıyafet ve başlık ile ilgili görüşmeler olmuş, Mustafa Kemal Paşa Kastamonu ve İnebolu'ya seyahat etmeye karar verdiği günün akşamı Avrupa'da bulunmuş olan arkadaşlarından şapkanın kullanımına dair bilgiler almıştır. 24 Ağustos 1925 tarihinde Kastamonu'ya hareket eden Mustafa Kemal Paşa, orada halkın karşısına şapkalı çıkmış ve İstanbul'a şapkalı dönmüştür. Geri bir memlekette medeniyet meselesi halledilmedikçe hiçbir meselenin halledilemeyeceğinin bilincinde olan Mustafa Kemal Paşa, bu meseleyi çözmekle bağnazlık ve din istismarcılığına da büyük bir darbe vurmuştur (Uluskan, 2010: 500, 502-503).

Mustafa Kemal Paşa geleneksel kıyafetler ile ilgili yaptığı konuşmalarda da bunları aşırı masraflı, rahat olmayan ve hepsinden daha önemlisi medeni bir millete uygun olmayan, uygarlık dışı kıyafetler olarak belirtmiş, Türkiye'nin medeni olan halkının dış görünüşüyle de medeni ve olgun insanlar olduğunu göstermesinin mecbur olduğunu ifade etmiştir (Lewis, 2011: 361).

Toplumsal alanda yapılan bir başka devrim, 1925-1928 yılları arasında yaşanmıştır. Bu, takvim, saat ve ölçülerde yeniliğe gidilmesidir. Takvim ve ölçü birimlerinde değişikliğe gidilmesi Batı ile olan iktisadi ilişkilerde kolaylık sağlanması açısından önemlidir (Yalçın, 2011: 411).

Takvim, saat ve ölçü sistemindeki bu yenilik ve düzenlemeler, Türk modernleşmesinin seyri içerisinde ekonomik ilişkilerde Batı ile uyumu yakalamak ihtiyacının yanı sıra, bütünüyle modernleşme anlayışının sonucu olarak sosyal alanda yapılan devrimin teknik konulardaki yeniliklerle tamamlanması olarak da ifade edilebilir (Acun, 2011: 250). Bu doğrultuda 26 Aralık 1925'te kabul edilen kanun ile Hicri ve Rumi takvim kaldırılmış, uluslararası geçerliliği olan Miladi Takvim kabul edilmiştir. 26 Mart 1931 tarihinde çıkarılan bir diğer kanunla bölgeden bölgeye değişiklik gösteren okka, arşın, enzade gibi ağırlık ve uzunluk ölçüleri kaldırılmış, yerine Batı'nın kullandığı kilo ve metre gibi ağırlık ve uzunluk ölçüleri kabul edilmiştir (Yalçın, 2011: 411).

Batılılaşma yolunda önemli adımlar atılırken Mustafa Kemal Paşa, çok önemli saydığı bir başka konuyu daha ele almıştır ki bu konu tezin de araştırma konusu olan soyadı meselesidir. Memleketimizde batı ülkelerinde olduğu gibi soyadı kullanılmıyordu. Aile isimleri, baba adları veya lakaplar ile anlatılmaya çalışılıyordu. Aynı öz addan taşıyan birçok insanı birbirinden ayırabilmek ya takma ad ile yapılıyor ya da yabancılarla temas halinde olan bazı kimseler genelde biri baba adı olmak üzere iki ad kullanıyorlardı (Özalp ve Özalp, 1992: 54). Bu durum, yeni Türk devletinin halletme lüzumu duyduğu bir mesele olarak ele alınmış ve hükümetin hazırladığı kanun tasarısı 21 Haziran 1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Soyadı Kanunu adı ile kabul edilmiştir (Kutay, 1967: 3196-3197).

BÖLÜM II

2. SOYADI KANUNU

2.1. Soyadına Zemin Hazırlayan Kanun: Türk Medeni Kanunu

Cumhuriyet dönemi çağdaşlaşma hareketleri incelendiğinde, en köklü değişimlerden birinin hukuksal alanda yapıldığı görülmüştür. Bunun başlıca nedeni ise Osmanlı devlet geleneğinde İslam dini kurallarının hukuk sisteminin temelini oluşturmasıdır (Berkes, 2014: 527).

Osmanlı Devleti dönemine bakıldığında çalışmalarına 1869 yılında başlanan Mecelle adı verilen İslam Hukuku, dönemin devlet adamlarından olan Ahmet Cevdet Paşa başkanlığındaki heyet tarafından 1876 yılında tamamlanmıştır. Bir giriş, 16 bölümden oluşan kanun 1851 maddeden oluşmaktaydı (Çelik, 2007: 11). Mecelle; Borçlar, kısmi olarak eşya ve kişisel hukuk alanlarında İslam Hukuku'na dayalı ilk kanunlaştırma örneği olmuştur (Erdem, 2005: 673).

Osmanlı Devleti döneminden kalan, Mecelle adı verilen İslam hukuku uygulaması, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilkeleri ve batı hukuk sistemi ile uyuşmuyordu. Adalet mekanizmasını toplumsal yaşayışın çağ koşullarıyla uyumsuzluk içinde olan ilkelerinden kurtarmayı son derece önemli bir görev gören Mustafa Kemal Paşa, aile hukuku ile medeni hukukta izlenecek yollar üzerinde çalışmalara başlatmıştır. Bu noktada da batı uygarlığının hukuksal yönü örnek alınmış ve yeni bir Medeni Kanun hazırlanması işine girişilmiştir.

17 Şubat 1926 tarihinde, İsviçre Medeni Kanunu örnek alınarak hazırlanan kanun tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Bu kanun Avrupa'da Roma hukukunun, Germen hukukunun ve Tabii haklar felsefesinin en başarılı örneği ve dönemin en demokratik kanunu kabul edilmiştir. Medeni Kanun'un alınışında amaç halkın medeni ilişkilerini geleneklere, alışkanlıklara ve din kurallarına göre değil, çağdaş bir toplumda olması gereken özelliklere göre yeniden düzenlemek olmuştur ki kanunun devrimci niteliği de buradadır (Berkes, 2014: 530-531).

Medeni Kanun'un 25., 26., 141., 153., 257. ve 259. maddeleri incelendiğinde Soyadı Kanunu'na temel teşkil eden, isim ile ilgili birtakım hükümlerin olduğu görülmektedir. Bu maddeler aşağıdaki şekildedir:

Madde 25- İsmi ihtilafa mahal veren kimse, hakimden hakkının alınmasını talep edebilir. İsmi gasp olunmasıyla mutazarrır olan kimse, bunun men'ini ve taksir vukuu takirinde maddi tazminat talebi hakkına hanel gelmek üzere maruz kaldığı haksızlığın mahiyeti icap ediyorsa manevi tazminat namı ile meblağ itasını da talep edebilir.

Madde 26- Muhik sebeplere binaen bir kimse isminin değişmesini isteyebilir. İsmi değişmesi nüfus siciline kayıt ve ilan olunur.

Şahsın ismi değişmekle ahvali değişmez.

Bir ismin değişmesinden mutazarrır olan kimse ittilâ gününden itibaren bir sene içinde tedbil kararına itiraz edebilir (Tezmen, 1962: 86).

Madde 141- Boşanan kadın, evlenme ile iktisap ettiği şeraiti muhafaza eder, şu kadar ki evlenmeden evvel taşıdığı aile ismini tekrar alır. Eğer kadın evlenmenin hini akdinde dul idiye, kendi aile ismini taşımasına boşanma hükmü ile birlikte müsaade edilebilir.

Madde 153- Karı, kocasının aile ismini taşır.

Kadın, müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının muavin ve müşaviridir. Eve, kadın bakar.

Madde 257- Evlatlık, kendisini evlatlığa alanın aile ismini taşır ve onun mirasçısı olur. Asıl ailesindeki mirasçılığına da hanel gelmez. Ana babaya ait hak ve vazifeler, evlat edinen kimseye geçer.

Evlat edinme akdinden evvel yapılmış resmi bir senet ile, nesebi sahih çocukların mirasçılık hakkına ve ana babanın çocuklarının malları üzerindeki haklarına dair olan mevaddı kanuniyeye muhalif hükümler kabul edilebilir.

Madde 259- Nesebi sahih olan çocuk, babasının ismini taşır ve onun vatandaşlık haklarına malik olur (Tezmen, 1962: 87-88).

Görüldüğü gibi Türk Medeni Kanunu'nda her ne kadar isim ya da soyadına ait hükümler bulunuyor olsa da, bu konuda tam anlamıyla bir düzenleme yoktu. Öteden beri kullanılmakta olan aile isimleri vardı, fakat kullanımı mecburi tutulmadığı için pek çok konuda karışıklık çıkmasına yol açıyordu. Bu nedenle soyadı almayı kanuni bir mecburiyet haline getirmek, aynı zamanda çağdaş batı ülkelerinde olduğu gibi ailelerin bütünlüğünü sağlamak gerekliydi.

2.2. Soyadı Kanun Teklifinin Hazırlanması Ve Meclis Görüşmeleri

Osmanlı Devleti döneminden itibaren, hatta daha eski dönemlerde dahi aynı ismi taşıyan pek çok insan birbirinden takma ad, aile adı ya da lakaplarla ayrılmıştır. Ancak bu öz adın yanında ikinci bir adın kullanılması yasal zorunluluk olmadığı için bu durum toplumda birtakım karışıklıklara yol açmaktaydı. Özellikle bürokratik işlerde ve nüfus kayıtlarında zorluklar çıkıyor, kişiler kendi soyundan gelenleri tanımakta ve bulmakta zorluk yaşıyorlardı. Bu konuda çıkan karışıklıklara bir çözüm üretmenin zamanı gelmişti.

Türkiye’de aile adı, lakap veya takma adların kullanımının günlük hayatta ve resmi işlerde yol açtığı karışıklıklar, bu konuda bir düzenlenmenin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Konu ile ilgili çalışma başlatan İçişleri Bakanlığı bir kanun tasarısı hazırlamış ve 11.03.1933 tarihinde hükümet üyelerinin imzasını taşıyan bu tasarıyı Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunmuştur.

Soyadı hakkında hazırlanıp hükümet üyeleri tarafından meclise sunulan kanun tasarısının gerekçeleri şu şekilde ifade edilmiştir: *“Her aile ve her fert için bir soyadı taşımak asırlardan beri yerleşmiş bir anane halini almıştır. Bizde ise bu hal isteğe bağlı bırakılmış olduğundan bu gün görülen şekil meydana gelmiştir. Çok eskiden Türkler arasında soyadı kullanmak hatta uzun zaman soy şecerelerini muhafaza etmek ve evlenme veya herhangi bir iş için fert hakkında tetkikat yapılacağından her şeyden evvel soyu ve soyunu aramak bir türe olduğu görülür. Bugün de köylerde hemen soyadı olmayan ve kullanılmayan bir aileye ve ferde tesadüf edilemez. Medeni Kanun’da 25, 26, 153, 259 uncu maddelerinde soyadına ait hükümler konmuştur. Şu vaziyete göre soyadı almayı kanuni bir mecburiyet haline koymak ve bunları nüfus kütüklerine kaydetmek ve herkes için bu adın üzerine tasarruf hakkını tesbit eylemek lazım geldiğinden bu kanun tanzim edilmiştir”* (TBMM Zabıt Ceridesi[TBMM ZC], 1933: 4-5).

2.3. Soyadı Kanun Teklifinin Alt Komisyonlarda Görüşülmesi

Bakanlar Kurulu’nun 04.03.1933 tarihli toplantısında görüşülerek, 11.03.1933 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulan kanun tasarısı, 03.12.1933 tarihindeki toplantıda görüşülmüş ve şu ifadelerle olumlu karara varılmıştır: *“Bu gün her medeni millette mevcut olup istimalinin mecburiyeti ve mülkiyetinin mahfuziyeti çok esaslı ve ehemmiyetli kanunlarla temin edilmiş olan soyadı, memleketimizde ve bilhassa köylerimizde mevcut olmasına rağmen bu hususta bir kanun ve nizamname bulunmaması hasebiyle kullanılması isteğe bağlı kalmış ve soyadları ekseriya tecil ettirilmemiştir. Lüzum ve ehemmiyetine binaen ve başka medeni memleketlerde çok büyük bir kıskançlıkla*

muhafaza edilen bir ananenin bizde de bir kanunla tahtı intizama alınması encümenimizce memnuniyetle görülmüş ve kanun layihası esas itibariyle kabul edilmiştir” (TBMM ZC, 1933: 5-6).

Dâhiliye Vekâleti tarafından düzenlenip meclise sunulan ve yine Dâhiliye Vekâleti üyelerince müzakere edilen Soyadı Kanun Tasarısı 13.12.1933 tarihinde Adliye Encümeni Yüksek Reisliğine havale edilmiştir. Aynı sırada Muğla Mebusu Nuri Bey, Soyadı Kanunu ve Nüfus Kanunu ile ilgili hazırlamış olduğu 17 maddelik kanun teklifini eksiklikleri tamamlamak ve birleştirmek maksadı ile 07.03.1934 tarihinde meclise sunmuştur (TBMM ZC, 1933: 5-6).

Muğla Mebusu Nuri Bey, hazırladığı kanun teklifinin giriş kısmında soyadının tüm dünya için öneminin kabul edilmiş olduğuna, soyadının o kişinin milliyetini de ifade ettiğine değinmiştir. Soyadı öz adla birlikte kullanılacağına göre bu kelimeyi diğerlerinden ayıracak bir işaret ile tespit edilmiş imla şekline ihtiyaç olduğunu, bunun için dilimizin ihmale uğramış pırlantası olarak ifade ettiği “-gil” ekinin uygun olduğunu vurgulamıştır. Soyadından beklenen faydanın sağlanması için kendisine bir soyadı seçeceklerin dikkat etmesi gereken hususlar üzerinde durmuştur. Soyadı geleneği bizde sınırlı sayıda aile tarafından kullanıldığı için, halkı birden bire buna zorlamanın amaca ulaşmayı zorlaştıracağı ve karmaşa ve anarşi ortaya çıkaracağına dikkat çekmiştir (TBMM ZC, 1934: 1).

Nuri Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın adların Türkçeleştirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmalara da atıfta bulunmuş, Türkçeleştirilen adların kayda geçirilmesi için mahkemelerde uğraşıldığı, kanunun bu konuda tadilata muhtaç olduğunu ve bu konunun milli düşünüş ve ülkümüz açısından son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Türk milleti için lazım olan milyonlarca soyadının derlenmesi işini muhtarlar bırakmanın ve ceza ile korkutmanın insafsızlık olduğunu, bunun daha ziyade bilimsel bir mesele olduğunu ifade etmiş, soyadı derlemekten aciz kalmayacağımızı şu şekilde bir örnekle ifade etmiştir: *“Bakınız: Kartalgil, Akkartalgil, Gökkartalgil, Koyukartalgil, Yavuzkartalgil, Barkartalgil, Karakartalgil, Kumralkaltargil gibi bir kartal kelimesini kaç şekilde taaddüt ettirebiliyoruz” (TBMM ZC, 1934: 1-2).*

Nuri Bey, kanun tasarısının devamında, nüfus dairelerinde her soy için bir cüzdan tutulmasını ve bütün soyların nüfus ile ilgili bilgilerinden başka medeni, sağlık, adli, mali durumunun da buraya kaydının gerekli olduğunu, bu durumun devletin vatandaşlarını,

vatandaşların da birbirlerini tanınması konusunda yardımcı olacağını, daha da önemlisi Cumhuriyet Hükümeti'ne yakışacak bir yenilik olduğunu belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 2).

Nuri Bey, gelecek nesillerin Mustafa Kemal Paşa'nın yüksek kimliği ve evrensel inkılapları hakkında Avrupa kaynaklarından bilgi edinmek zorunluluğunda kalacaklarını, aldıkları bilgilerin de tarafsız olmayacağını kuvvetle tahmin ettiğinden dolayı duygulandığını sözlerine eklemiş, bu meseleyi "*milli vicdanımıza hitap eden mühim bir bahis*" olarak görmüş ve şu sözlerle devam etmiştir: "*Binaenaleyh on beş lira kıymetinde bir tarlanın tapu kaydını ta mahşere kadar saklayacak tesislerimiz ve yüksek teşkilâtlarımız olduğu halde Ulu Gazinin yüksek hüviyetini ve onun emsalsiz inkılâbının, vesika ve asarını oralarda saklayarak, saklanacağı yeri Millî Kabe yapmak elzemdir*" (TBMM ZC, 1934: 2).

Adliye Encümeni, böyle bir kanunun düzenlenmesi ve uygulanmasını lüzumlu ve faydalı olarak karşılamış ve hazırladığı raporda şu ifadelerle yer vermiştir: "*Soyadı dünyanın hemen her tarafında lüzumunu hissettirmiş, örf ve adetle fertler arasında yerleşmiş ve bilahare kanun kuvvetiyle de teyit olunmuştur. Memleketimizin birçok yerlerinde ve bilhassa kasaba ve köylerde soyadının pek eskiden beri lazım olan yeri almaya çalıştığını görüyoruz. Bununla beraber bu adet büyük şehirlerimize icap ettiği kadar girememiş ve herhangi bir ferdin gerek resmi gerek hususi işlerinde kendisini diğerlerinden tefrika arzukeş olduğu görülmekle beraber soyadı ananesi yerleşmemiş ve bu vaziyetin meydana getirdiği karışıklıklar da devam etmekte bulunmuştur. Soyadı Kanunu bu mahzurun önüne geçecek ve belki de aile itibarını maddi bir delil kuvveti ile göstermek itibariyle aile efradı arasındaki tesanüdün kuvvetlenmesine sebebiyet verecektir.*"

Adliye Encümeni, yapmış olduğu değerlendirmeler sonucu meclise sunduğu kararnamede; her Türk'ün bir soyadı taşımasının mecbur olduğunu, soyadının doğu ve batı milletlerinin tamamında öz addan sonra yazıldığını, İçişleri alt kurulunun öteki milletlerce kabul edilen usulden ayrılmamak amacıyla yöneltilen tadili uygun gördüğünü, rütbe ve memuriyetin soyadı yerinde kullanılmasının suistimale neden olacağını ve aşiret ve millet isimlerinin de millet birliği ülküsünü rencide edeceğinden şüphesiz olduğunu, hatta millet kelimesinin yanına ırk kelimesini de ilave etmenin amacı daha iyi açıklayacağını belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 6-7).

Raporun devamında; Medeni Kanun'un 152. Maddesi kocayı evlilik birliğinin reisi kabul ettiğinden, soyadı seçme görev ve hakkının evvela kocaya ait olmasını uygun bulmuş, soyadlarının özellikle küçük köy ve kasabalarda ve mahallelerde birbirine benzemesinin önüne geçilmesi gerektiğini, vatandaşlara soyadı seçmeleri ve arzu ettikleri takdirde mevcut soyadlarını değiştirmeleri için uzun bir zamana imkân vermenin yerinde olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte söz konusu kanunun uygulamaya bir an evvel geçirilebilmesi ve hükümette karışıklıklara sebebiyet vermemesi açısından hazırladığı kararnameye cezai yaptırımlar eklemiştir.

Muğla Mebusu Nuri Bey tarafından hazırlanan kanun teklifinin soyadıyla ilgili kısmı, Adliye Encümeni tarafından olumlu karşılanmış, ancak nüfus sicili ile alakalı olan kısımlarının konulması ve derlemesine taraftar olunmamıştır. Yüksek Reisliğe sunulan tasarının son kısmında ise Manisa Mebusu Refik Şefik İnce'nin soyadının san adı olması ve soyadının sona, öz adın öne yazılmasının mecburiyeti ile ilgili kısmın kaldırılması ile ilgili isteğine yer verilmiştir (TBMM ZC, 1934: 7-8).

13 Mart 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde "*Mecliste Dil Çekişmesi*" başlığı altında verilen haberde, Soyadı Kanun Tasarısı ve Nizamnamede yapılması gereken tadilat hakkındaki görüşlere, meclis konuşmalarından örnekler verilerek yer verilmiştir. Soyadı Kanunu'nun gündemde olduğu günlerde üzerinde durulmaya başlanan Türkçeleşme hareketine Meclis'in önyak olması gerektiği, yapılacak kanunlara yabancı kelimelerin konulmaması gerektiği ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 5).

Adliye Encümeni, Soyadı Kanun Tasarısı ve Teklifi'ni birleştirerek, İçişleri Bakanı ve Nüfus Genel Müdürü'nün huzurunda müzakere ettikten sonra bu düşünceleri bir mazbata ile 25.05.1934 tarihinde genel görüşmede ele alınması için Meclis Başkanlığı'na sunmuş, 27 Mayıs 1934 tarihinde ise Tasarı, Meclis Genel Kurulu'nun gündemine alınmıştır (TBMM ZC, 1934: 7-8).

28 Mayıs 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde, İcra Vekilleri Heyeti tarafından kanunun kabul edildiği ancak Soyadı Nizamnamesi'nde düzenlenmeye gidileceği, 7. Maddede yer alan ırk ve millet isimlerinin kaldırılması ile ilgili hüküm ve 8 ile 21.maddeler "*Soyadı Nizamnamesinde Tadilat*" başlığı ile yer almıştır (Cumhuriyet, 1934: 3)

2.4. Soyadı Kanun Tasarısı'nın Meclis Genel Kurulu'nda Görüşülmesi

Genel görüşme için Meclise sevk edilen soyadı teklif, tasarı ve raporları 16.06.1934 tarihinde TBMM'de görüşülmeye başlanmıştır. Bursa Milletvekili Refet Bey Soyadı Kanun Tasarısı ile ilgili bazı olumsuzlukları dile getirmiş, Tokat Milletvekili Nazım Bey, Gaziantep Milletvekili Reşit Bey, İstanbul Milletvekili Salah Cimcoz Bey, Muş Milletvekili Hasan Reşit Bey ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey ise tasarı hakkındaki olumlu görüşlerini meclise sunmuşlardır.

16 Haziran 1934 tarihli altmış dokuzuncu içtimada söz alan Bursa Milletvekili Refet Bey: “ *Efendim, soyadlarına ait hukukun, kanun ile tespiti bizde çok geç kalmış işlerden biridir. Hiç olmazsa kanunu medenin neşrini müteakip ilk çıkarılacak kanunlardan birisi bu olmak lazım gelirdi. Binaenaleyh bu işle Dâhiliye Vekâleti'nden ziyade Adliye Vekâleti'nin çalışmış olmasını isterdik. Fakat görülüyor ki bu işte insiyatif Dâhiliye Vekili beyefendidedir. Binaenaleyh kendilerine burada teşekkürü bir vecibe addederim.*” diyerek Soyadı Kanunu'nun idari bir iş olmaktan ziyade bir medeni hukuk mevzusu olduğuna temas etmiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir: “*Kanunu medenin 25, 26, 126, 141, 153, 247, 257, 259, 312. maddelerinde soy adlarına ait ahkam vardır. Kanunu medeni soyadı mukabilinde aile ismi tabirini kullanmıştır... Saniyen kanunu medeni aile ismini esasen mevcut telakki ediyor ve filiyat sahasında böyledir. Mesela Türkiye'de gerek Türklerin ve gerek Ermeni, Rum gibi akvamın kâmilen müseccel aile isimleri vardır... Bir defa bizim öteden beri daima aile isimlerimiz vardır ve daima tescil edilmiştir*” (TBMM ZC, 1934: 191).

Bursa Milletvekili Refet Bey, ayrıca Türk milletinin asil bir millet olduğunu, böyle bir milletin aile isimlerinin olmamasına imkân olmadığını, hatta Türk tarihine ait kitapları karıştırdığımızda da Türk milletinin aile isimlerini görebileceğimizi, eski devlet adamlarını tetkik ettiğimizde de aile isimlerinin olduğunu görebileceğimizi ifade etmiştir. Soyadı Kanunu'nda şahsi isimlerden bahsedilmeyip sadece soydan bahsedildiğine, kişilerin asıl ismi ve mahlas (takma ad) olmak üzere iki adı olduğuna ve kanunda bunlardan bahsedilmezse kanunun yarım kalacağına dair de bir eleştiride bulunmuştur. Ayrıca İsviçre Kanunu'nda isim değiştirilmesi ile ilgili durumların çoğunlukla red olunduğunu, bu durumun Belçika ve Fransa'da da aynı şekilde yürüdüğünü, utanç verici (şeytan, süprüntü gibi), bir hayvanı hatırlatan (domuz, öküz bacağı gibi), onur kırıcı olan durumları ifade eden (ayyaş gibi), çok koku veren (sarımsak) ve güldüren kelimeler (serseri gibi) ve bunların emsalini teşkil eden isimlerin mahkeme kararıyla değiştirilebileceğini, bunun

haricinde isim değiştirilmesine imkân olmadığını ifade etmiştir (TBMM ZC, 1934: 191-192). Medeni memleketlerde aile isimleri için kabul edilmiş başlıca esasların bizim memleketimizde de geçerli olması gerektiğini savunmuştur.

Bursa Milletvekili Refet Bey, Türkiye’de öteden beri aile isimlerinin var olduğunu, çok az sayıda ailenin (%5’i geçmeyecek kadar) aile ismi olmadığını ifade etmiş ve bunu incelemiş olduğu mahalle ve köylerdeki isimlerden bazılarında örnekler vererek desteklemiş, aynı zamanda Avrupa’daki aile isimleriyle karşılaştırmıştır. Türkiye’deki aile isimlerinden bazılarının eski ve yeni memuriyetlerden (Kadıozade, İmamoglu gibi), bazılarının sanat ve meslek dallarından (Demircioğlu, obanoğlu gibi), bazılarının şahıs isimlerinden (Hacı Alioglu, Hacı Bayramoğlu gibi), bazılarının sıfatlardan (Ayoğlu gibi), bazılarının şahısların niteliklerinden (Deli Mustafaoğlu, Uzunoğlu, Söylemezoğlu gibi), bazılarının şehir isimlerinden (Konyalioğlu, Karaağalıoğlu gibi), bazılarının kavmiyetten (Türkmenoğlu, Macaroğlu) alındığını, bazılarının manasının belli olmadığını, bazılarının da eski tarihi isimlerden alındığını, Avrupa’da da durumun benzer şekilde olduğunu yine örneklerle açıklamıştır.

Refet Bey, ısrarla aile isimlerinin bizde eskiden beri kullanılmakta olduğunu vurgulamış, Eskişehir’de bin iki yüz tarihinde yapılmış bir nüfus tahrir defterinde kişilerin önce isim, şohret, sanat, sınıfı, babasının isim ve sanatı, annesinin ismi ile kaydedilmiş olduğunu söylemiştir. *“Dikkat ediyor musunuz (familya) kelimesi kullanılıyor? Bundan elli sene evvel yapılmış olan bir nizamnamede (Nom de famille) kelimesinden alınmış. Mesela Arapzade, Sarmusakzade, yahut Zeybek ve Sert Mehmetoğlu gibi. şimdi anlaşılıyor ki aile ismi denilen şeyler bizde vaktiyle nazarı dikkate alınmış ve buna şohret namı verilmiştir ve bunlar tescil ettirilmiştir. Demek oluyor ki bizde de aile isimleri vardır ve tescil bizde de yapılmıştır. Fakat biz bunu yok farz ederek yeniden işe başlamak istiyoruz. zerinde oynanmamıştır, Belçika’da da böyledir, diğer müterakki memleketlerde de böyledir. Biz görüyoruz ki vaziyet bizde de aynıdır. Aynı esbap ve sevakle yapılmış ve kanunla nazarı dikkate alınmış ve nihayet tescil edilmiştir. şimdi biz de bu suretle tescil edilmemiş varsa – ki ben bunun % 5 i geçmeyeceği kanaatindeyim – bunları tescil etmek ve evvelce tescil edilmiş olanları katiiyen değiştirmeye müsaade etmemeliyiz”* diyerek sözlerine devam eden Refet Bey, aile adlarının nüfus kayıtlarında mevcut olduğunu, aile adı olmayanların muhacir namı altında kaydedilmiş olacağını ve bu kişilerin tespit edilip nüfus dairelerine çağırıldığı takdirde kendilerine aile ismi bulup kaydettirmeleri halinde sorunun çözüleceğini, asıl işin aile isimlerine ait hukuki düzenlemenin yapılması olduğunu, ancak

bunun yerine yeni bir yol açıldığını ve bu yeni yolun 15 milyon halk tarafından ittifakla kabul edilmediği takdirde uygulanamayacağını savunmuştur (TBMM ZC, 1934: 195-196).

Refet Bey, Meclis Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmanın devamında Hükümet'e ait resmi defterdeki kayıtlarda şahıs isminin sonra, aile isminin önce kullanıldığını, bunu değiştirmenin gereği olmadığını ifade etmiş ve oğlu kelimesinin yasaklanmasına şu ifadelerle karşı çıkmıştır; *“Şarki Avrupa’da da meselâ 150 milyonluk bir Rus kütlesi vardır. Buralarda da aile ismi sonlarına “of, yef “gibi lahikaların (eklerin) ilâve edildiğini görüyoruz, Sonra Romanya’da “Esko” lahikasını görüyoruz. Bulgarlar da Ruslara müşabihtir. Sonra Sırplar “içi, viç” gibi lahikalar ilâve ediyorlar. Yunanlılar, memleketimizde bulunan Rumlar “Aki, idis” gibi lahikalar ilâve ediyorlar. Bizim memleketimizde bulunan Ermeniler de bunu kullanıyorlar. Biz öteden beri oğlu kelimesini kullanıyoruz. İran’da da zannederim zade kelimesi kullanılıyor. Görülüyor ki oğlu kelimesini mutlaka atmaya lüzum yoktur”* (TBMM ZC, 1934: 196).

Refet Bey konuşmasının devamında halk tarafından öteden beri “oğlu” kelimesinin kullanılmakta olduğunu ve kaldırılmasında bir fayda görmediğini, bununla ilgili bir güçlük çekilmediğini vurgulamış ve *“Arkadaşlarımızın içinde uzun senelerden beri vekillik eden iki tane Şükrü vardır. Birisine Şükrü Kaya diyoruz, kolay telâffuz ediyoruz, öbürüne Saraçoğlu diyoruz, Saraçoğlu geldi, Saraçoğlu gitti diyoruz.”* diyerek oğlu kelimesinin halk tarafından da kabul edildiğini ifade etmiştir (TBMM ZC, 1934: 196).

Bursa Milletvekili Refet Bey, sözlerini bitirirken, kanun tasarısının şahıs isimlerinden bahsetmediği için yarım olduğunu, şahıs isimlerinin düzenlenmesi gerektiğini tekrar ifade etmiş, Adliye Encümeni'nden tasarı üzerinde tekrar çalışmasını rica etmiş ve kanunun altı ay kadar gecikmesinde çok mahsur olmadığını belirtmiştir.

Bursa Milletvekili Refet Bey'in Soyadı Kanunu ile ilgili görüşlerini bildirmesinin ardından İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey söz almıştır. Şükrü Kaya Bey konuşmasına, Refet Bey'in Soyadı Kanunu hakkındaki bilimsel görüşlerinden çok istifade edildiğiyle başlamış ve kendisine bu anlamda teşekkür etmiştir. Müzakereye devam eden Şükrü Kaya Bey: *“Bilhassa Türklerin ilk zamanlarda aile ismi yoktu, adsız idiler. Her adam, her Türk ismini şeref meydanında kendi alır, kendi takardı. Tarihte gördüğümüz meşhur aileler ve şahıslar lakaplarını kendileri almışlar, kendileri takmışlardır. Hakikaten bir insanın bu suretle kendine bir ad takması çok büyük bir şereftir. Böyle şeref meydanında kendine bir isim takanların oğulları da artık o isimle anılırdı ve böylece oğullarının oğulları diye devam*

ederdi... Bu kanundan maksat, ailesine ismini veren adamın, şerefini, o aile efradının kendi ismiyle beraber yazılması ve söylenmesidir. Bu suretle kendisi ve ailesi, dedesi hep hatırlanmış oluyor.” diyerek Soyadı Kanunu’nun amacının her ferdin soyadı kullanmasını mecburi hale getirmek olduğunu belirtmiştir.

Sözlerine kendisinden örnek vererek devam eden Şükrü Kaya Bey: “Ben hayatımda çok isim değiştirdim. Memleketimde (Müftüoğlu) idi. Sonra (İstanköylü) oldum, (Müftüzade) ve ondan sonra da (Şükrü Kaya) oldum. Eğer Şükrü Kaya olmasaydım, (Dahiliye Vekili Şükrü) diyeceklerdi. Ben kendimi aile ismimle tanıtmalıyım ki, memleket içinde benim muamelei medeniye ve içtimaiyem tezahür etsin, belli olsun. Müftüoğlu olduğum meydana çıksın. Ben ve başkası, istediğimiz zaman isim değiştiremeyelim. Yoksa Türklerde isim yoktur demek değildir” diyerek soyadının kişileri belirlemede çok önemli bir ayıraç olduğunu ifade etmiştir. Türklerin isimlerinin olduğunu belirtmiş, sahip oldukları isimleri taşımalarını, eğer unutanlar ya da istemeyenler var ise yeni isimler almalarını önermiştir (TBMM ZC, 1934: 196-197).

Devamında Şükrü Kaya Bey, aile isimlerine ilk defa orduda ihtiyaç duyulduğunu, asker ya da jandarmaya gelenlerin hiçbirinin isimlerinin başında ve künyelerinde oğulları yazmadığını, evvela askerlerin tanınmalarını sağlamak maksadıyla isimlerinin önüne ve sonuna “Ali oğlu Hasan Bursa, Mehmet oğlu Ali Erzurum” gibi kişinin kimliğini belirtecek ekler ilave edildiğini ifade etmiştir.

Şükrü Kaya Bey, Bursa Milletvekili Refet Bey’in aksine ülkemizde öteden beri gelen aile isimlerinin mevcut olmadığını savunmuştur. Aile isminin ne sicilde, ne askerlikte ne de başka bir yerde lazım olduğunu, kişilerin yalnız isim ve şöhretinin sorulduğunu belirtip “Herkes isminin şerefini taşıyın diye bu kanun geliyor ve bu kanun kabul edildikten sonradır ki, şimdiye kadar böyle bir hadise olmadığı için kanunu medenin şimdikiye kadar tatbik edilmeyen maddeleri tatbik edilecektir. Bizde aile ismi olmadığı şununla da sabittir ki bize hariçten gelen muhacire (ümarayı çerakiseden) yazıp geçmişler. Aile ismi kim bilir nedir. Bu muhacirleri böyle tanımışlar ve aile isimlerini sormaya hiç lüzum görmemişlerdir.” diyerek Türkiye’de aile isimlerinin veya soyadının olmadığını vurgulamak istemiştir. Sözlerine devam eden Şükrü Kaya Bey, çıkarılacak kanun ile isteyen kendi aile ismini soyadı olarak kullanabileceğini, ancak öz adını soyadı ile birlikte yazmanın ve söylemenin mecburi olduğunu, imzasını atarken eğer isterlerse unvanlarını da yazabileceklerini eklemiştir (TBMM ZC, 1934: 197-198).

Şükrü Kaya Bey, Bursa Milletvekili Refet Bey'in Soyadı Kanunu'nun altı ay sonra müzakere edilmesi fikrine katılmadığını *“Cumhuriyet Hükümeti'ne nasip olacak olan iyi bir vazifenin, altı ay daha tehir edilmesinde (geciktirme) hiçbir sebep yoktur. Çünkü bu kanun, zaten iki sene sonra meriyete (yürürlük) geçecektir. Eğer altı ay tehir edilsin denilirse, o zaman üç sene sonra tatbik olunacak demek olur.”* diyerek belirtmiş, kanunun müzakeresine geçilmesini, müzakere esnasında varsa sakıncaların giderileceğini, dolayısıyla kanunun altı ay sonraya bırakılmadan çıkarılacağını, ertelemeye gerek olmadığını söylemiştir.

Devamında söz alan Bursa Milletvekili Refet Bey, Soyadı Kanunu'nda yalnız aile isimlerinden bahsedildiğini, öz adlardan ya da takma adlardan bahsedilmediğini, bu konuya değinilmezse işin yarım kalacağını yinelemiştir. Bununla birlikte İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey'in Türklerde aile ismi olmadığına dair söylediklerine karşı çıkmıştır. Askere alma meclislerine başkanlık ettiğini, askerlerin künyelerinde aile isminin belirtildiğini, aile ismi olmayan Türk olmadığını, bunların hepsinin kütüğe geçirilmiş olduğunu, hazırlanmış bir şeyi yok sayarak işe başlanmanın hata olduğunu söylemiştir (TBMM ZC, 1934: 198).

Bursa Milletvekili Refet Bey'in konuşmaların üzerine Soyadı Kanunu ile ilgili konuşmak üzere Tokat Milletvekili Nazım Bey söz istemiştir. Bu isim meselesini tarihte ilk düzenleyenin Romalılar olduğunu ve kanunla ilgili hükümlerin gayet güzel olduğunu, ancak zamanla bunların milletler arasında unutulup gittiğini ve ortaçağın uzun kısmının böyle geçtiğini ifade etmiştir. Zamanla bunun bir ihtiyaç haline geldiğini, herkesin öz adından başka hangi aileye mensup olduğunu belirtecek, şimdi soyadı denilen isimler aldığını, bunların ilk olarak lakap şeklinde ortaya çıktığını söylemiştir. Bu adların şahısların dış görünüşüyle, manevi yapısıyla, huyu ya da karakteriyle, oturduğu ya da ilk geldiği yer gibi özellikler dikkate alınarak verildiğini dile getirmiştir. Daha sonra ise bir gelenek şeklini alıp erkek evlat vasıtasıyla nesilden nesile geçmeye başladığını, bu kaidenin XII. asırdan itibaren yerleştiğini sözlerine eklemiştir.

Konuşmasına devam eden Nazım Bey, Hristiyanlığın Avrupa'da aile adını teşvik etmediğini, halkın papaların emriyle birtakım azizlerin isimlerini almaya mecbur bırakıldığını, Fransız İhtilali'ne kadar bu durumun böyle devam ettiğini ifade etmiştir. Fransız İhtilali ile birlikte isteyenlerin isimlerini değiştirmeye ya da lakaplarını bırakmaya başladıklarını, meclisin herkesin istediği ismi alması ile ilgili kanun çıkardıktan altı ay sonra herkes öz adlarını değiştirmeye veya din aleyhinde olsun diye çirkin isimler almaya

başladığı için buna mani olunmak istendiğini ve ikinci bir kanun çıkarıldığını sözlerine eklemiştir.

Nazım Bey, bizim Türk Medeni Kanunu'muzun kaynağını İsviçre Kanunu'nun teşkil ettiğini, ad hakkında da kısaltılmış olarak söylediği kuramları öngördüğünü 25. ve 26. maddeleri örnek göstererek vurgulamıştır. Ayrıca Medeni Kanun'da ad hakkındaki hükümlerin sadece bu iki madde ile sınırlı kalmadığını, kanunda belirtilen isim kelimesindeki maksadın, o günkü tabirle soyadı olduğunu, ancak soyadının hukuken var olmadığı için bu kanun maddelerinin tatbik edilemediğini, Refet Bey'in bahsettiği "Bayramoğulları" gibi kullanımların soyadı değil lakap olduğunu ifade etmiş, yine Refet Bey'in kanunun altı ay kadar ertelenmesi ile ilgili görüşüne katılmadığını söylemiştir. Nazım Bey; *"Evet bugün Hasan Bayramoğlu sadece Hasan diye hükümet kapısına giderse kabul ediyoruz. Fakat bu kanun çıktıktan sonra kabul etmeyeceğiz. İşte kanunun istihdaf ettiği gaye bundan ibarettir. Bunda başka hiçbir mühim nokta yoktur."* diyerek kanunun bir an önce tatbik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (TBMM ZC, 1934: 199-200).

Devamında Nazım Bey, Refet Bey'in öz ad ile ilgili olarak; *"Kanunun bir maddesinde der ki, çocuğun adını onun üzerinde velayeti olanlar yani anası ve babası kor. Bu ad kelimesi burada aile adı olarak kabul edilen addır. Binaenaleyh bu adı ana ve baba koyacaktır. Bu ad küçük addır yani öz addır. Kanun mevki meriyete girdiği tarihten itibaren erkek evlattan gelecek olan bütün buruğa geçecektir."* diyerek bir an önce kanunun müzakeresine geçilmesini rica etmiş ve sözlerini tamamlamıştır.

Nazım Bey sözlerini tamamladıktan sonra, Gaziantep Milletvekili Reşit Bey söz almış ve *"Fransa Kanunu'nda şöyle, İsviçre Kanunu'nda böyle, Belçika Kanunu'nda şöyle deniliyor. Bizim bu kanunlarla alakamız yoktur. Türkiye, inkılabtan sonra, müstakil bir Hükümet olmuştur. Kanunlarımız da müstakil olacaktır. Yalnız biz Avrupa Kanunlarını okuruz, memleketimize uygun kısımlarını alırız. Yoksa İsviçre'de böyle olmuş, Romanya'da böyle olmuş demek zaittir (lüzumsuz)."* diyerek Avrupa'yı örnek alsak da, asıl özü kendi içimizden çıkarmamız gerektiğine vurgu yapmıştır.

Devamında Reşit Bey, ülkemizde Türklüğün şerefine, ahlakına aykırı olan bazı müstehcen isimlerin olduğunu (Eşek, sığa gibi) ve bunların da derhal çıkarılması gerektiğini bir örnekle belirtmiş, bunların ortadan kalkması için kanunun müzakeresini son derece önemli görmüş ve Avrupa kanunlarından işimize gelen kısımları almamız gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır (TBMM ZC, 1934: 200).

Gaziantep Milletvekili Reşit Bey'den sonra, bir süre milletvekilleri arasında kanun ile ilgili kimin konuşacağı mevzu bahis olmuş, soyadı ile ilgili salahiyet (yetki) sahibi olduğu önerileri ve “Salah Bey konuşsun” seslerinin ardından konuşmaya İstanbul Milletvekili Salah Cimcoz Bey devam etmiştir.

Cimcoz Bey; *“Efendim, bu kanun Türkiye’de aile ismi yoktur demiyor. Kullanmıyorlar, rica ederiz kullanılsın, diyor.”* diyerek Bursa Milletvekili Refet Bey’in Soyadı Kanun Tasarısı’nın aleyhindeki düşüncelerine katılmadığını belirtmiştir. Sözlerinin devamında Salah Cimcoz Bey; *“ Refet Beyefendi dediler ki, küçük isimler gayet gülünçtür, Veyselkarani’yi Veysel-Karani yapıyorlar. Bu da çok gülünç oluyor. Hâlbuki biz bugün Veysel’i kullandığımız zaman hiç de gülünç değildir. Abidin dediğim zaman karşımdakini iki adam olarak görmem. Fakat bir takım aile isimleri var ki gördüğümüz zaman güleriz. Bugün 17 milyon Türkün temsil makamı olan Büyük Millet Meclisi’nin Reisi olan Refet Beyefendi, benim gibi, bütün Türkün bildiği bir şahsiyet, en yüksek makama çıkmış bir zattır. Meclis Reisi Refet Beyefendi dediğim zaman anlarız. Fakat Canbazoglu’nun beyanatına ne buyursunuz dersek, hepimiz güleriz. Demek ki, kendilerinin aile isimleri bilinmeyen bir şeydir, o halde yok demektir.”* diyerek yine Bursa Milletvekili Refet Bey’in öz adlar ile ilgili fikirlerine de karşı çıkmış ve Soyadı Kanunu’nun en kısa sürede hazırlanarak kaybedilen vaktin geri kazanılmasını önermiştir (TBMM ZC, 1934: 201).

İstanbul Milletvekili Salah Cimcoz Bey’in konuşmasını tamamlamasının ardından söz alan Muş Milletvekili Hasan Reşit Bey, konuşmasına Salah Cimcoz Bey’in Soyadı Kanun Tasarısı ile ilgili fikirlerine katıldığını söyleyerek giriş yapmıştır. Türk milletinin ailelerinde bundan iki yüz sene öncesine kadar aile isimlerinin olduğunu, neredeyse aile ismine sahip olmayan hiçbir ailenin bulunmadığını, aile isminin klanla birlikte başladığını, ancak sonraları bunun gitgide ihmal edildiğini, Osmanlı İmparatorluğu döneminde o zamanın aydınları tarafından lakapların kullanılmaya başlandığını ifade etmiştir.

Devamında Salah Cimcoz Bey; *“İnkılabımızın mühim rükünlerinden (temel direklerinden) biri de milliyetperverlik vasfı olan isimlerimize bir de aile ismi vermektir. Bu kanun bunu da istifdâh etmektedir. Şimdiye kadar aile isimlerini kullanmamış olanlar, bundan sonra bu aile isimlerini alsınlar ki, hukuki içtimaiyede vaziyetleri taayyün etsin.”* diyerek Soyadı Kanunu’nun amacını ve hedefini vurgulamıştır.

Salah Cimcoz Bey’in konuşmasından sonra başka söz isteyen olmamıştır. Bunun üzerine Bursa Milletvekili Refet Bey, biri kanun tasarısının eksiklerinin tamamlanması için

Adliye Encümeni'ne iadesi ve diğeri kanunun ismi olan soyadının san adı olarak yazılması olmak üzere iki önerge teklif etmiştir. Her iki teklif de yapılan oylama sonucunda reddedilmiştir.

Kastamonu Milletvekili Ali Rıza Bey ve Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce Bey de kanunun adının “Soyadı” yerine “San adı” olmasını talep etmişlerdir. Bunun üzerine mecliste, san, soy ve sop kelimeleri ile ilgili konuşmalar başlamış, kelimelerin anlamları incelenmiştir. Tokat Milletvekili Nazım Bey, Kastamonu Milletvekili Ali Rıza Bey, Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey ve Çanakkale Milletvekili Ziya Gevher Bey bu konuda söz almışlardır. San kelimesinin şöhret manasına geldiği, asıl aile adının soyadı olduğu ve soy kelimesinin dilimize uygun bir kelime olduğu, eğer Dil Tetkik Cemiyeti bunu değiştirecekse bunun da kendiliğinden olacağı konuşulmuş ve önerge reddedilmiştir (TBMM ZC, 1934: 201-202).

Meclis Başkanı Refet Bey; *“Şimdi maddelere geçeceğiz, fakat tensip edersiniz ki müzakereye pazartesi devam edelim”* diyerek maddelerin müzakeresi için 18.06.1934 tarihini belirlemiş ve oturumu kapatmıştır (TBMM ZC, 1934: 202).

Soyadı Kanun Tasarısı ile ilgili milletvekilleri arasındaki uzun ve hararetli tartışmalar, Meclis görüşmelerinin ertesi gününde gazetelere yansımıştır. 17 Haziran 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, mecliste layihanın önemi hakkında müzakerelerin olduğunu ve nihayet müzakeresine karar verildiğini haber olarak vermiştir. Müzakerenin 3 saat sürdüğü ve milletvekillerinin çoğunun söz alarak konu ile ilgili görüş bildirdiği, önemi ile ilgili konuşulup, pazartesi günü toplanmak üzere oturuma ara verildiği ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 3).

Muğla Milletvekili Nuri Bey'in nüfus kanununa ilave olan 2/97 numaralı kanun teklifi ile soyadı hakkında 1/558 numaralı kanun tasarısı ile Dâhiliye ve Adliye Encümenleri'nin hazırlamış olduğu kararnameler, 18.06.1934 tarihinde Meclis Genel Kurulu'nda değerlendirilmiş, Soyadı Kanun Tasarısı'nın maddeleri hakkında müzakere yapılmıştır.

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 1. Maddesi; *“Her Türk öz adından başka soyadı da taşımağa mecburdur.”* şeklindeydi (TBMM ZC, 1934: 222).

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 1. Maddesi ile ilgili söz alan Bursa Milletvekili Refet Bey, daha önceki meclis oturumunda savunduğu gibi, bizde zaten aile adının mevcut olduğu konusundaki ısrarını sürdürmüştür. Meclis oturumu sonrası Ankara'da nüfus

müdürü ile birlikte sicilleri tetkik edip gerek şehir gerekse köylerde, aile ismi mevcut olmayan ve tescil edilmeyen fert olmadığını tespit ettiğini, sadece sonradan gelen muhacirler hakkında aile isimlerine dair kesin bilgiler olmadığını, diğer memleketlerde de bizde kullanılan aile isimlerinin tamamıyla karşılığı olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Bizdeki M.S. 300 ve M.S. 98 yıllarına ait nüfus sicillerinde mevcut olan şöhretin tamamen aile ismi olduğunu belirtmiştir.

Sözlerinin devamında Refet Bey, Türkiye’de mevcut halkın % 95’inde muhakkak olarak aile isminin olduğunu ve bunun % 80’inin tescil edilmiş olduğunu ifade etmiştir. Meclis görüşmesinde nüfus sicilinde kaydedilmiş olan aile isimleri varsa değiştirilmeksizin resmi işlerin hallinde ve imzada mecburen kullanılmasını, aile ismi mevcut olupta şimdiye kadar tescil ettirmemiş olanların da herhangi bir vesika (tapu senedi, mahkeme ilâmı ya da aile isminin olduğuna dair herhangi bir belge) ile nüfus dairelerinde soyadlarını tescil ettirmelerini önermiştir. Ayrıca % 3 ve % 5 arasında olabileceğini tahmin ettiği, şimdiye kadar hiç aile ismi olmayan kişiler ile ilgili de bir beyanname yapılmasını, o beyannamenin tasdik ve tesciliyle bir soyadı almalarını uygun bulduğunu belirtmiş, kanun maddesinin düzenlenmesini önermiş ve bu doğrultuda hazırlamış olduğu kanun maddesinin ibaresini meclise sunmuştur (TBMM ZC, 1934: 222-223).

Refet Bey’den sonra söz alan İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey, kanun maddesi ile ilgili Refet Bey’in kendi içinde çeliştiğini, zaten Türklerde aile ismi olduğunun kabul edildiğini, ancak kullanılmadığını, bu kanun ile soyadı olanın onu kullanacağını, olmayanın yenisini bulacağını, Türklerin kendi asıl adlarını unutup çeşitli sıfat ya da lakaplarla anıldığını ifade etmiştir.

Şükrü Kaya Bey’den sonra söz alan Çanakkale Milletvekili Ziya Gevher Bey, kanun yürürlüğe girdikten sonra isimlerini değiştirmek isteyenlerin, yabancı kelimeler kullanmamalarını teklif etmiştir. *“Ben diyorum ki, eğer mevcut isim yoksa ve yeni bir ad almak istiyorsanız, Alpoğuz dersiniz. Benim adım bu olacaktır (Alkışlar). Yeni ad alan veya adını değiştirmek için müracaat edenler, yabancı hiç bir kelime kullanmasınlar. Ben Alp adını almak isterken, behemehâl (ister istemez) diğer bir lisanadan isim almak mecburiyetinde mi kalayım? Mademki bir hareket var, bu harekete milletimizi sevk etmek lâzımdır. Mektepte Türkçe okutursanız, ismimize behemehal Türkçe bir isim ilâve etmek lâzımdır.”* diyerek kanunun aynı zamanda bir lisan meselesi olduğunu belirtmiş, Türkçe kadar geniş ve kuvvetli bir lisan olmadığını, ruhumuzdaki, aklımızdaki ve kanımızdaki

ateşin dışarıya çıkarılması için Türkçe lisanı haricindeki kelimelerin kullanılmamasının son derece önemli olduğunun üzerinde durmuştur.

Müzakere sürecinden sonra, Çanakkale Milletvekili Ziya Gevher Bey'in bu teklifinin üçüncü maddede değerlendirilmesine karar verilmiş ve birinci madde oylamaya sunulmuş kabul edilmiştir. Ardından meclis oturumu 21.06.1934 tarihinde toplanmak üzere kapanmıştır (TBMM ZC, 1934: 223-225).

Meclis oturumunun sonra ermesinin ertesi günü olan 19 Haziran 1934 tarihinde gazetelerde oturumun içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Aynı tarihte yayınlanan Cumhuriyet Gazetesi "*Dünkü Meclis İctimai*" başlıklı haberinde özellikle Refet Bey'in soyadı ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 3). Ayrıca komşumuz ve dostumuz olarak ifade edilen İran'ın da altı sene evvel soyadını bir kanunla kabul ettiği ifade edilmiştir. 19 Haziran 1934 tarihli Milliyet Gazetesi de "*Mecliste Kabul Edilen Kanunlar*" başlıklı haberinde Soyadı Kanunu ve diğer konuşulmakta olan kanunlara yer vermiştir (Milliyet, 1934: 2).

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 2. Maddesi; "*Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soyadı sonra kullanılır.*" şeklindeydi.

Melis Genel Kurulu'nun 21.06.1934 tarihinde gerçekleşen toplantısında, Soyadı Kanun Tasarısı'nda yer alan ikinci madde yukarıdaki şekliyle, herhangi bir tartışma yaşanmadan kabul edilmiştir.

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 3. Maddesi; "*Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edelere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadları kullanılamaz.*" şeklindeydi.

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 3. Maddesi ile ilgili söz alan Ordu Milletvekili Hamdi Bey, bu maddenin milli birlik ve beraberliği bozar düşüncesiyle aşiret isimlerini aile ismi olarak kullanmayı yasakladığını, bunun doğru olduğunu, ancak aşiret kelimesinin anlamını ve o gün yaşamakta olan aşiret isimlerini içinde bulunduran bir listenin mevcut olmadığını ifade etmiştir. Anadolu köyleri incelenirse her köylünün, köyünün ismini taşıdığını ve bu isimlerin aile isimleri olarak kullanıldığını, kanunda bu aşiret ismi zikredilirse bu isimleri kullananların isimlerini terk etmek zorunda kalacaklarını belirtip Adliye Encümeni'ne ve İçişleri Bakanı'na bu konudaki fikirlerini sormuştur (TBMM ZC, 1934: 245).

Hamdi Bey'in sorusunu cevaplamak üzere söz alan İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey, aşiret hayatının Orta Çağ'a ait bir yaşam tarzı olup ayrılık ifade ettiğini, hala aşiret ve

kabile hatıraları yaşayan yerler varsa bu hatıraları silmenin milli birlik esası için gerekli olduğunu belirtmiştir. Aşiret ismi taşıyan köylerin aşiretlikten çıkıp köy olduğunu, bu gibi isimlerin soyadı olarak kullanılmasında sakınca olmadığını sözlerine eklemiştir.

Şükrü Kaya Bey; *“Sonra yabancı milliyet isimlerini de kaldırmak istiyoruz. Memleketimizde, hariçten gelmiş, memleketimiz yerlisinden olan bazı kimseler, başka bir camia ismini taşımaktadırlar. Meselâ: Arap, Çerkeş, Çeçen gibi binlerce isimler vardır. Bunları da kaldırmak lâzımdır. Meselâ, Çeçen İbrahim, Lâz Mehmet gibi isimler kullananlar, kendilerine mutlaka başka isim bulmalıdır.”* diyerek Soyadı Kanunu'nun asıl gayesinin fiilen mevcut olmayan ayrılığı ortadan kaldırmak olduğunu, bunun çok gerekli bir iş olduğunu vurgulamıştır (TBMM ZC, 1934: 246).

Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey, müzakere esnasında söz alarak rütbe isimlerinin hangilerinin kullanılamayacağını, iğrenç ya da gülünç olarak ifade edilen kelimelerin ne gibi hususlarda kullanılıp kullanılamayacağını açıklanması gerektiğini ifade etmiş, gülünç tabirinin ve rütbe kelimelerinin tamamen kaldırılması gerektiğini, bunların yerine inkılâbın amacına zıt kelimelerin kullanılmaması için daha açık bir ifade konulmasını istediğini belirtmiştir.

Sözlerinin devamında Hakkı Tarık Bey, iğrenç ve gülünç adlar meselesi ile ilgili “Yıllancıoğlu” örneğini vermiş, bu isim iğrenç sayılabilse de, bu isimle tanınan kişinin memleketinde bu isimle tanındığını, dolayısıyla geçmişle olan bağı koparmak istemeyebileceğini şu sözlerle ifade etmiştir; *“Yeni bir isimle yeni bir hayata yepyeni bir şekilde girmiş olmak, belki milli menfaatlerin endişesiyle çok yerinde olabilir. Vekil Beyefendiye bu noktadan hak veririm. Fakat bu mahzuru bertaraf etmeğe matuf (yöneltilmiş) olmayan noktalarda da şimdiye kadar mevcut olan aile ve soyadlarını muhafaza etmeyi temin etmelidir... O adamın ashını bildirecek olan kelimeyi muhafaza etmesini temin etmek, zannediyorum ki kanunun istihdaf ettiği noktalardan birisidir.”* Devamında Hakkı Tarık Bey, “gülünç” tabiri ile ilgili, kişinin kendisinin o isme tahammülü varsa kimsenin bu ismin kullanımına karışılmamasını, bu tabirin tamamen kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. Rütbe ya da saray ile ilgili “Sultan” gibi bazı tabirlerin de inkılaba zıt durum oluşturduğu için kaldırılmasının yerinde olacağını ancak bunun için daha açık bir ifade kullanılmasını belirtmiştir.

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey söz alarak, rütbe ve memuriyet adlarının soyadı olarak kullanımının kaldırılacağını, tarihten kalmış Bayraktaroğulları, Sancaktaroğulları

gibi kelimelerin kullanılmasında mahzur görmediğini, bugünkü isimleri kullanmakta mahzur olduğunu ifade etmiştir. Memuriyet mevkiinin baki olmadığını, bu sebeple Yüzbaşıoğlu, Binbaşıoğlu, Kaymakamoğlu, Miralayoğlu gibi zamanla değişebilecek olan isimlerin kullanımının doğru olmadığını sözlerine eklemiştir. Ayrıca “...*Hiç kimsenin, Türk camiası içinde gülünç ve iğrenç olaya hakkı yoktur, bilhassa isim dolayısıyla...*” diyerek gülünç ve iğrenç isimlerin kullanılmasına hiçbir şekilde izin verilmeyeceğini belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 246-247).

Kırşehir Milletvekili Lütü Müfit Bey, Aydınogulları, İsfendiyarogulları gibi, senelerden beri kullanılmakta olan “oğulları” kelimesinin terk edilip edilmeyeceğini sormuştur. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey cevaben, eğer ellerinde örneğin İsfendiyarogulları’na mensubiyeti ispat eden bir belge varsa, “oğulları” kelimesini kullanabileceklerini söylemiştir. Bunun üzerine Ordu Milletvekili Hamdi Bey de; “*Efendim, aşiret isimlerini men ediyoruz. Hâlbuki beri tarafta Anadolu’da Hükümet ve saltanat sürmüş aile isimleri vardır. Germiyanogulları, İsfendiyarogulları, Aydınogulları vesaire gibi. Bunların bu suretle kullanılmasına müsaade edilirse bu, vahdeti milliyeyi (milli birlik) ihlal etmez mi?*” diyerek bu konuda duyduğu endişeyi dile getirmiştir. Şükrü Kaya Bey, tarihe mal olmuş kişilerin isimlerini taşımak isteyenlerin, bu kişilerle yakınlığını belgelemesi gerektiğini, aksi durumda bu isimlerin kullanılmayacağını, aksi takdirde herkesin tarihte ün yapmış kişilerin isimlerini koymak isteyebileceğini ve durumun karışıklığa yol açacağını ifade etmiştir.

Bursa Milletvekili Refet Bey, konu ile ilgili olarak; “*Bir aile, ecdadından herhangi birisinin devlete etmiş olduğu hizmetten dolayı asırlardan beri bir unvan taşımakla bir aile ismi taşımaktadır. Bunu taşımak onlar için bir zevk ve haktır. Bunları, herhangi bir hissi fikirle ortadan kaldırmak, doğru değildir.*” diyerek Şükrü Kaya Bey’in düşüncelerine katılmadığını ifade etmiştir. Rütbe ve memuriyet isimlerinin, millet isimlerinin, yabancı ırk isimlerinin soyadı olarak kullanılmasının yasaklanmasının da Soyadı Kanunu’nun maksat ve gayesini kaybettirecek mahiyette olduğunu savunmuştur (TBMM ZC, 1934: 247-249).

3. Madde ile ilgili tartışmalar ve müzakere uzun sürmüş, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey, bir devletin en büyük vazifesinin sınırları içerisinde oturanların hepsini kendi birliğinin içine katmak ve temsil etmek olduğunu, Osmanlı Devleti’nde bu durumun aksi görüldüğü için parçalandığını, sınırlarımız dahilindeki tüm yabancı unsurların Türk medeniyetinin bolluk ve şanıdan faydalanmasını sağlamanın boynumuzun borcu olduğunu ifade etmiş ve maddeyi meclisin oylamasına sunmuştur (TBMM ZC, 1934: 249).

Yapılan oylama sonucunda hiçbir değişikliğe gidilmeden madde olduğu şekliyle kabul edilmiştir.

Soyadı Kanun Tasarısı'nın 4. Maddesi şu şekildeydi; *“Soyadı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir. Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır. Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebiyle vesayet altında bulunur ve evlilik de devam ediyorsa bu hak ve vazife karınındır. Kocanın vefatıyla karı evlenmiş veya koca evvelki fıkrada zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilikte zeval bulmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına, yok ise vasiye aittir”* (TBMM ZC, 1934: 251).

Bursa Milletvekili Refet Bey, Medeni Kanun'un 153. Maddesini, Soyadı Kanunu'nu içerisinde bulundurduğu için okumuş (Karı kocasının aile ismini taşır.) ve kadının tek başına aile ismi taşımak gibi bir rolü olmadığını ifade etmiştir. Kadının aile ismini kocasından ya da babasından aldığını, eğer kocası yoksa ister istemez Medeni Kanun'daki gibi babasının ismini taşıyacağını ifade etmiştir. Sözlerine Medeni Kanun'un 259. Maddesini (Nesebi sahih olan çocuk –kız olsun, erkek olsun- babasının ismini taşır.) okuyarak devam eden Refet Bey, Soyadı Kanun Tasarısı'nda sunulan söz konusu maddenin kabul edilmemesi gerektiğini belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 251-252).

Adliye Encümeni adına söz alan Tokat Milletvekili Nazım Bey, kanunda yer alan bu maddeler uygulanamayıp ihmal edildiği için Soyadı Kanunu'nun çıkarılacağını, özellikle büyük şehirlerde soyadının kullanılmadığını, birçok ailede soyadı olmadığı için bu kanunun geldiğini ve soyadı olmayan ailenin soyadı koymaya mecbur kalacağını vurgulamıştır. Kadının bazı durumların gerçekleşmesi halinde soyadı belirleme hakkı olduğunu savunmuş ve bu konuda yapılan itirazlara katılmadığını belirtmiştir. Meclis Genel Kurulu'nda, madde ile ilgili uzun süren tartışmalar sonrasında oylama yapılmış, maddenin olduğu gibi kabul edilmesine karar verilmiştir (TBMM ZC, 1934: 252, 254).

Soyadı Kanun Tasarısı'nda yer alan 5. Madde; *“Mümeyyiz olan reşit soyadını seçmekte serbesttir.*

Akil hastalığı ve akıl zayıflığı dolayısı ile vesayet altına alınmış olan reşidin adını babası, yok ise anası, bu da yok ise vasisi seçer.” şeklindeydi.

Maddenin okunmasından sonra söz alan Çanakkale Milletvekili Şükrü Bey; *“Düşününüz ki, bir babanın 4 reşit oğlu olsun. Bunlar ayrı ayrı isim takınıyorlar, baba da*

ayrı isim alıyor, halbuki o ailenin taammüm etmiş (umumi olan) bir lâkabı da vardır. Meselâ oğullarından biri Alkaya, biri Yalçinkaya, biri Gökkaya, biri Göksu adını alsın. Halbuki, ahali arasında bunların lâkabı, meselâ Topaloğlu.... Veya başka bir ismi olsun ... Şimdi işin içinden nasıl çıkacağız? Bir ailenin bir adı varken bu sefer 5 adı olacaktır. Yeni beş ad çıkıyor.” diyerek aileye soyadı takılırken bir aileyi parça parça soyadı takma konusunda serbest bırakmanın, kanunun amacına hizmet etmediğini ifade etmiştir. Her ne olursa olsun aile reisinin bütün çocuklarının onun adını taşımakla yükümlü olmaları gerektiğini belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 254).

Adliye Encümeni adına söz alan Tokat Milletvekili Nazım Bey, Romanya ve Fransa’daki ad kanunlarını inceleyip aileler arasında tatsızlığa sebep olmamak için böyle bir madde koyduklarını ifade etmiştir. Akabinde söz konusu madde ile ilgili söz alan İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey, her ailenin çocuğunun isim almaya hakkı olduğunu, eğer reşit ve evlenmemiş ise kendi soyadını belirleyebileceğini, küçük çocuk ise babasının soyadını alacağını, eğer tüm kardeşler anlaşır aynı soyadını seçerlerse bunun daha iyi olacağını, maddenin çok yerinde ve iyi yazıldığını belirtmiş, ardından madde oylamaya sunulmuş ve olduğu şekliyle kabul edilmiştir.

Soyadı Kanun Tasarısı’nın 6. Maddesi; “*Bir mahalle veya köyde aynı soydan gelmeyenler bir soyadı kullanamazlar.*” şeklindeydi.

Maddenin okunmasının ardından söz alan Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey, kanunun en sakıncalı maddesinin bu madde olduğunu, bir mahalle veya köyde aynı soyadı taşıyanlar var ise bu maddeye göre aynı soyadı alanlardan hangisinin bu ismi terk edeceğinin belirlenmesinde karışıklıklar çıkacağını ifade etmiştir (TBMM ZC, 1934: 255). Bir köy, kasaba veya şehirde aynı soydan gelmeyenlerin mümkünse aynı soyadını taşımamalarının çok yerinde olduğunu, ancak buna imkân olmadığını sözlerine eklemiştir. Yapılan oylama sonucunda Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey’in maddenin kaldırılması ile ilgili teklifi kabul edilmiş ve madde kanun tasarısından çıkarılmıştır.

Soyadı Kanun Tasarısı’nın altıncı maddesi kaldırıldığı için yedinci madde, altıncı madde olarak okunmuştur.

Madde 6- “*Hükümet tarihte ün almış olanlara ilişik anlatan adların, hilafına iddia ile kullanılmamasını mahkemeden isteyebilir.*”

Kanunla taayyün eden unvanlar mahfuzdur” (TBMM ZC, 1934: 256).

Söz alan Kocaeli Milletvekili Salahattin Bey, bu maddeye bir ilave yapılırsa bundan evvel gelen üçüncü maddenin kuvvetleneceğini belirtip bu doğrultuda altıncı maddenin şu şekilde değiştirilmesini teklif etmiştir; *“En büyük mülkiye memurunun vereceği müzekkire (üstün makama yazılan resmi kâğıt) üzerine Cumhuriyet Müddei-i Umumisi (Cumhuriyet Savcısı) üçüncü maddedeki memnuiyete uygun olmayarak soyadı kullananların bu adı değiştirmelerini ve tarihte ün almış olanlara ilişik anlatan adların, hilafını (zıttını) iddia ile kullanılmamasını mahkemedен isteyebilir. Kanunla taayyün eden (belli olan) unvanlar mahfuzdur.”* Tarihte yer tutmuş büyüklerimize hürmet, onların namını muhafaza etmek ve böyle kişilerin torunları olmayıp, isimlerini kötüye kullanmak isteyenlere engel olunmak istenildiğinden altıncı madde Kocaeli Milletvekili Salahattin Bey’in teklif ettiği şekilde okunup meclisin oylamasına sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Tasarıda yer alan 7. Madde şu şekildeydi; *“Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soyadı olmayanlar ve gerekse soyadlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı Hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine geçirilmek üzere bildirirler. Bu iş için verilecek her nevi evrak pul resminden muaftır.”*

Maddenin okunmasının ardından söz alan Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey, Soyadı Kanunu dolayısıyla bazı ticarethane ve firmaların da isim değişikliğine gideceğini, bu durumda bu kurumlara ödeme mecburiyeti koyulacak olursa kanunun tatbikatının iki yıldan fazla zaman alacağını ifade etmiş, encümene pul ve resim alınmaması önerisini sunmuştur. Bunun üzerine İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey cevaben; *“Bir memleket vergiyle yaşar. Fakat bu kanun bir vergi kanunu değildir. İsmi değiştirilen bu muafiyetten istifade eder. Ad değiştirmeden dolayı hasıl olacak şeylerden pul parası almayacağız.”* diyerek bu kanunda öncelikle verginin mevzubahis olmadığını belirtmiştir (TBMM ZC, 1934: 256-258).

Madde ile ilgili mecliste hararetli konuşmalar olmuş, evlenme ve hüviyet cüzdanlarının değişmesi halinde gerekli harçların verilip verilmeyeceği hususunda bedeli her ne ise ödenmesi gerektiği, ancak bu durumun bu kanun dahilinde değil, ticaret kanunu dahilinde olduğu ifade edilmiş, daha sonra madde meclisin oylamasına sunulmuş ve kabul edilmiştir (TBMM ZC, 1924: 258-259).

Soyadı Kanun Tasarısı’nda yer alan diğer maddeler Meclis Genel Kurulu’nda hiçbir tartışma olmadan olduğu şekliyle kabul edilmiştir. Soyadı Kanun Tasarısı’nda yer alan diğer maddeler şu şekildedir;

Madde 8- Soyadı seçme işlerinde çıkacak ihtilafları halletmek ve kendiliklerinden soyadı seçemeyenlerle anası, babası belli olmayan çocuklara ad takmak ve bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salâhiyeti, ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir.

Madde 9- Valiler ve kaymakamlar soyadlarının nüfus kütüklerine ve doğum kâğıtlarına doldurulması işinde diğer devlet dairelerinde münasip gördükleri memurları iş bitinceye kadar yardımcı olarak nüfus dairelerinde çalıştırmaya salâhiyetlidirler.

Madde 10- Bu kanunun tayin ettiği müddet geçtikten sonra soyadlarını değiştirmek isteyenler kanunu medeninun bu baptaki hükümlerine tâbi olurlar.

Madde 11- Soyadlarının nüfus kütüğüne ve doğum kâğıtlarına yazma işinde ihmali görülen memurlar hakkında kaymakamlar bir haftalığa, valiler on beş günlüğe kadar maaş kesme cezası verebilirler. Bu kararlar kati olup ilk ödenecek maaştan kesilir (TBMM ZC, 1934: 259).

Madde 12- Kanunun tayin eylediği zaman içinde soyadını memurlara bildirmeyenlerden beş liradan on beş liraya kadar ve bu iş için Hükümetçe verilecek vazifede ihmali görülen muhtarlar ve ihtiyar heyetleri azasının her birinden ve belediyelerce memur edilenlerden on liradan elli liraya kadar hafif para cezası alınır. Bu cezalara mahallî idare heyetleri karar verir ve vali veya kaymakamların tasdiki ile katileşir.

Madde 13- Bu kanunun tatbik yollarını gösterir bir nizamname yapılacaktır.

Madde 14- Bu kanun neşri tarihinden altı ay sonra meriyete girecektir.

Madde 15- Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeğe Dâhiliye Vekili memurdur.

Tüm maddeler müzakere edildikten sonra Meclis Reisi Esat Bey; *“Efendim, nebatları kontrol ve temizleme müesseseleri hakkındaki kanuna, kabul etmek suretiyle 197 zat rey vermiştir. Binaenaleyh kanun 197 reyle kabul edilmiştir.”* diyerek 21.06.1934 tarihli meclis oturumunu kapatmış ve Soyadı Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir (TBMM ZC, 1934: 259).

Soyadı Kanunu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabulünün ardından kanun basında yer almaya devam etmiştir. 22 Haziran 1934 tarihli Milliyet Gazetesi *“Soyadı Etrafında Meclis'te Münakaşalar”* başlıklı yazısında; mecliste soyadı müzakerelerine devam edilirken özellikle 3. Madde etrafında uzun münakaşalar olduğunu, rütbe, memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edeplere uygun

olmayan, iğrenç ve gülünç soyadlarının alınamayacağını ifade etmiş, ayrıca Dâhiliye Vekâleti'nin bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir (Milliyet, 1934: 1).

22 Haziran 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi manşetinde “*Meclis'te Soyadı Layihası Kabul Edildi*” başlıklı habere yer vererek layihanın 3. Maddesi ve Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'in görüşlerine yer vermiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1).

Kanunun kabulünden yaklaşık bir ay kadar sonra Milliyet Gazetesi köşe yazarı Burhan Felek, “*Soyadı Meselesi*” başlıklı köşe yazısında aldığı mektuplarda kendisinden soyadı ile ilgili malumat vermesinin istendiğini ifade etmiştir. Her Türk vatandaşının altı ay içerisinde bir soyadı bulmaya ve bunu nüfus dairelerine kaydettirmeye mecbur olduğunu, ırk, yabancı millet ve adaba uygun olmayan isimlerin soyadı olarak seçilemeyeceğini ve soyadı seçme vazifesinin aile reisine ait olduğunu belirtmiştir. Yazısının devamında, okurlarından bazılarının kendilerine soyadı seçmesini istediklerini de belirtmiş, soyadı seçecekleri, seçecekleri soyadının kötü şey ifade etmeyip kulağa hoş gelmesini ve özellikle Türk şivesine uygun olmasını tavsiye etmiştir (Milliyet, 1934: 3).

1 Eylül 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi yazarlarından Ercüment Ekrem, “*Bugün de Bu: Soyadı Hakkında*” başlıklı köşe yazısında Soyadı Kanunu'nun tatbik edilmesine değinmiştir. Soyadı seçerken eskiden olduğu gibi birkaç ailenin birden benimsemeye hak iddia edebileceği adlar seçmememizi, bunun hiçbir faydasının olmayacağını ifade etmiş, bu sebeple bu konuda bizden çok önce kanunu kabul ve tatbik etmiş olan Avrupa'nın örnek alınması gerektiğini vurgulamıştır (Cumhuriyet, 1934: 3). Ayrıca 12 Eylül 1934 tarihli Milliyet Gazetesi de Soyadı Kanunu'nun tatbiki ile ilgili talimatnamenin Dâhiliye Vekâleti tarafından hazırlandığı haberine yer vermiştir (Milliyet, 1934: 2).

Aynı dönem gazetelerinde Soyadı Kanunu ile ilgili haberler basına sıkça yansımış, 21 Ekim 1934 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Nüfus Umum Müdürlüğü tarafından Kasım 1935'te yürürlüğe girecek olan Soyadı Nizamnamesi Projesi'nin hazırlandığı yer almıştır. Projede nüfus dairelerinin kanun hükümlerini ne şekilde tebliğ edecekleri, soyadlarını nüfus dairelerine bildirenlere ne suretle vesika verileceği, çirkin kelimeler ve yabancı ırk ifade eden kelimelerin kullanılmaması gerektiği ve kanunun belirlediği iki yıl içerisinde soyadlarını bildirmeyenlerden alınacak para cezası hakkında hükümlerin olduğu da belirtilmiştir (Milliyet, 1934: 2).

25 Ekim 1934 tarihli Son Posta Gazetesi de aynı şekilde Soyadı Nizamnamesi 'ne değinmiştir. Yeni sene başından itibaren tatbikine başlanacak olan Soyadı Kanunu'nun

tatbikini kolaylaştıracak nizamnamede soyadı almayanlar hakkında tatbik edilecek para cezaları ile ilgili hükümlerin de olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca İktisat Vekâleti'ne Soyadı Kanunu ile ilgili bir tamim gönderildiği, bu tamimde soyadlarının sicile geçirilmesinin gerektiğinin bildirildiği ifade edilmiştir. İlaveten bütün memur ve müstahdemlerin soyadlarını sicil numaraları ile birlikte ilgili müdürlüklere bildirmesi gerektiği, diğer resmi dairelerde de aynı şekilde soyadlarının tespitine başlanacağı da belirtilmiştir (Son Posta, 1934: 3).

2.5. Soyadı Kanunu'nun Çıkış Amacı Ve Kabulü

Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele döneminde Temsil Heyeti'nin Sivas'a gidişi sırasında onlara refakat edecek rütbeli askerlerin listesinde *Dokuz Mehmed* isminin alt alta geldiğini görmüş, başta ordu hizmetlerinde olmak üzere sadece öz ad ile şahısları birbirinden ayırmanın zor olduğunu, bu isim benzerliklerinden doğacak yanlışlıkların önüne geçilmesi gerektiğini bir sohbet esnasında Rauf Bey'e belirtmiştir. *Dokuz Mehmed* isminin aynı listede yer alması fertlerde ve ailede kişiliklerin adlarda da belli olması ihtiyacını doğurmuş, bu ihtiyaç 1919 yılından on beş yıl sonra yeni Türk devletinin halletme lüzumu duyduğu bir mesele olarak ele alınmış ve hükümetin hazırladığı kanun tasarısı 21 Haziran 1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Soyadı Kanunu adı ile kabul edilmiştir (Kutay, 1967: 3196-3197).

Soyadı Kanunu'nun kabulü ile soyadının herkes tarafından kullanılması kanunlaşmış, aile lakapları olanların bunları soyadı olarak kullanabilmesine, ancak yeni soyadı alacakların seçtikleri ismin öz Türkçe olmasına karar verilmiştir. Halka yardımcı olmak üzere, değişik soyadlarının manalarını da gösteren kitaplar alfabetik sıraya uygun olarak bastırılmış, Devlet dairelerine, soyadı olmayanlar ile ilgili işlem yapılmaması için talimat verilmiştir. Soyadı bulmakta zorluk çekenlere valiler, kaymakamlar ve idari müdürler soyadları vermiş, ilginç soyadı hikâyeleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin; devamlı üzgün görünen kişilere "Üzman", veya devamlı neşeli görünen kişilere "Gülman" gibi soyadları verilmiştir. Soyadı kullanımı kısa sürede benimsenmiş ve uygulamaya geçilmiştir (Özalp ve Özalp, 1992: 54).

Toplumlardaki sosyal değişme ve gelişmelere temel oluşturan önemli etkenden biri laiklik, diğerleri ise toplumdaki kültür değerlerinin çağdaş ölçülere göre biçimlendirilmesidir. Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Cumhuriyeti'nin biçimlenmesinde kültür kavramını ön planda tutmaya gayret göstermiştir (Korkmaz, 2010: 300).

Mustafa Kemal Paşa, Türk toplumunu kendi kültürünü kaybetmeden çağı yakalamış modern bir millet yapma yolunda dile son derece önem vermiştir. Dilin kendi benliğini bulmasını ve geliştirilmesini, gerekli bir dava olarak görmüştür. Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki toplum yapısının bir sonucu olarak Türk dili de öz değerlerini kaybedip geri planda kalmıştır (Korkmaz, 2010: 93). Bu nedenle Cumhuriyet döneminde Türk dilini Türkçenin gelişmesine engel teşkil eden yabancı kelimelerden temizleme ve ardından çağdaş dünya uygarlığının gerekli kıldığı kavram ve kelimeleri bütünüyle karşılayabilecek bir dil haline getirme amacı güdülmüştür (Korkmaz, 2010: 96).

Soyadı Kanunu aynı zamanda Türk dilini sadeleştirme çalışmalarının da bir parçası olmuştur. Bu nedenle, soyadlarının Türkçe olması koşulu getirilmiştir. Kanun'un kabulü öncesinde Türk dilini sadeleştirme ile ilgili araştırmalar yapan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu), kanunun yürürlüğe girmesiyle çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti, Türk dilini ulusal kültürümüzün eksiksiz bir anlatım aracı durumuna getirmek maksadıyla buldukları Türkçe soyadlarını ve bu soyadlarından nasıl yeni soyadları türetilbileceğini örnekleriyle gazetelerde yayınlamışlardır (Turan: 2012: 104, 115).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 21 Haziran 1934'te kabul ettiği ve Resmi gazetede ilanından altı ay sonra yürürlüğe girecek olan kanunun ana hükmüne göre, her Türk vatandaşı, öz adından başka bir de soyadı kullanmaya mecbur olmuştur (Kutay, 1967: 3197).

Soyadı Kanun Tasarısı ile ilgili müzakereler devam ederken dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey bir konuşmasında; *"...Türklerin aile ismi vardır, zaten yok diyen yoktur, fakat kullanmıyorlar. Bu kanunun maddesi, Türkleri bu adları kullanmaya mecbur edecektir. Soyadı olan onu kullanacak, olmayan da kendine yeni bir ad bulacaktır. Türkler, kendi asıl adlarını unutmuşlar ve bir takım sıfatlar kullanmışlardır. Müftüzade... Her kazada bir müftü olduğuna göre ve her müftünün yirmi beş sene yaşadığını farz edersek bir asırda dört müftü sülalesi ve her müftünün de beşer çocuğu olduğunu kabul edersek, bir kazada yirmi tane müftüzade olacaktır. Buna mukabil şehzade, binbaşızade, kaymakamzade, valizade diye namütenahi bir takım sıfatlar takarak kendi asıl isimlerini unutmuş olanlar çoktur. Hatta sarayın verdiği adları kullananlar da vardır. Bunları kurtarmak istiyoruz."* diyerek Soyadı Kanunu'nun ortaya çıkış amacını ifade etmiştir (TBMM ZC, 1934: 222-223).

Soyadı Kanun Tasarısı ile ilgili müzakerelerdeki bir başka konuşmasında Şükrü Kaya Bey; *“Bilhassa Türklerin ilk zamanlarda aile ismi yoktu, adsız idiler. Her adam, her Türk ismini şeref meydanında kendi alır, kendi takardı. Tarihte gördüğümüz meşhur aileler ve şahıslar lakaplarını kendileri almışlar, kendileri takmışlardır. Hakikaten bir insanın bu suretle kendine bir ad takması çok büyük bir şereftir. Böyle şeref meydanında kendine bir isim takanların oğulları da artık o isimle anılırdı ve böylece oğullarının oğulları diye devam ederdi... Bu kanundan maksat, ailesine ismini veren adamın, şerefini, o aile efradının kendi ismiyle beraber yazılması ve söylenmesidir. Bu suretle kendisi ve ailesi, dedesi hep hatırlanmış oluyor.”* diyerek Soyadı Kanunu'nun amacının her ferdin soyadı kullanmasını mecburi hale getirmek olduğunu belirtmiştir.

Teklifin kanun tasarısı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmasından iki yıl önce de Cumhuriyet Halk Fırkası büyük kurultayı toplanmış, Mustafa Kemal Paşa ülkenin dört bir yanından gelen delegelerin isimlerini tetkik ederken zade, ağa, molla, çelebi, hacı, hoca, efendi, bey, paşa gibi tabirlerin, asıl isimleri neredeyse unutturduğuna dikkati çekmiştir. Bundan dolayı sofrada olanlardan bazılarına bu konu ile ilgili düşüncelerini sormuş, Türk Dil ve Türk Tarih Kurumlarının bu konuda halka nasıl faydalı olabileceklerini düşünmüştür. Soyadı Kanunu'nun kabulünden sonra da Veled Çelebi İzbudak ve Besim Atalay Beylerin, Türk adları üzerinde yaptıkları çalışmalar incelenmiş, bunların çoğaltılarak nüfus dairelerine gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Böylelikle, her Türk vatandaşının öz adı ile beraber bir de soyadı alması için devlete düşen vazifenin yapılmış olması amaçlanmıştır (TBMM ZC, 1934: 196-197).

Soyadı Kanunu'nun amacı sadece hukuk alanında insanlara daha açık kimlikler vermek olmamıştır. Kanunun en büyük hedeflerinden biri de bir ulus yaratmak için, halkın bir kimlik belirten soyadı almasını sağlamak olmuştur (Dakal, 2008: 62). Dönemin önemli gazetelerinden biri olan Hâkimiyet-i Milliye'de yayınlanan bir yazıda; *“Soyadı almaktan maksat birbirimize karışmak değil, birbirimizden ayrılmaktır. Bir ad almış olanlar, bir aileden sayılacaklardır. Ondan sonra herkes kendi adını benzerinden ayırmak için bazı Avrupalı isimlerde olduğu gibi okunmaz harfler kullanmaya başlayacaktır. Türk kelimelerinden sayısız adlar yapılabilir. Henüz başlangıçta iken bu kargaşalığın önüne geçmeliyiz.”* denilmiş, soyadı seçiminde titiz davranılması ve gelişigüzel tercihler yapılmaması konusunda da halk uyarılmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1).

Kanunun yapılması ile birlikte herkesin bir soyadı alması mecburi tutulmuş, Türk adı dışında etnik çağrışım yapabilecek isimlerin soyadı olarak kullanılması yasaklanmıştır.

Batı örnek alınarak hazırlanan kanun, Soyadı Nizamnamesi ile birlikte uygulamaya sokulmuştur. Dönemin gazeteleri, Soyadı Kanunu'nun uygulanmasının hızlanması için çıkarılan nizamnameyi tam metin olarak yayınlamışlardır. Yine çıkabilecek karışıklıkları önlemek adına çıkarılan nizamname yurttaki bütün nüfus memurluklarına dağıtılmış, soyadlarının kayıt altına alınmasının kolaylaştırılmasına çalışılmıştır. Soyadı Kanunu, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde ve bürokratik işlerde karışıklığın önlenmesi açısından oldukça faydalı olmuştur.

2 Kasım 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi "*Herkes Soyadı Aramakla Meşgul...*" şeklinde yayınladığı haberde soyadı seçerken milli ve tarihi isimlerin seçilmesinin gerekli olduğu ve daima Türk adlarının tercih edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı haberde, bizde daha önce de soyadı kullanılmış olsa da bunların ihtiyaçtan olmadığı, şöhret kazanmak için şöhret kazanan bir ailenin isminin alındığı ifade edilmiştir. Ayrıca birçok kimsenin kanun sonrası seçtikleri soyadlarını tescil ettirmek için harekete geçtiği bildirilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 6).

Türkiye'de Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi yabancı basınındaki bazı gazetelerde de yankı bulmuştur. Ulus Gazetesi'nde "*Soyadı Kanunu Ve Romen Gazeteleri*" başlığıyla yazılan bir yazıda, Romen gazetelerinde Soyadı Kanunu hakkında yazılanlar haber olarak verilmiştir. Türklerin Arap harflerini kaldırıp Latin harflerini getirdiğinde bunun yabancı devletlerce büyük değişme olarak görüldüğü, bunun bu kadarla kalmayacağını kimsenin aklına getiremediği, soyadı işinin aynı zamanda bir dil temizleme işi olduğu ifade edilmiştir.

Romen gazetelerinden olan Kurentul Gazetesi'nin "*Kemal*" başlığıyla yazdığı yazıya da değinilmiştir. Yazı şu şekildedir:

"Türkiye'nin Soyadı Kanunu burada birçok kimsenin teaccübünü uyandırdı. Fakat Türkiye'de bizim buralardakine benzemeyen bir realite olduğunu bilenler, Atatürk'ün her teşebbüsünde bir filozof ve bir tarihçi gibi hareket ettiğini takdir ederler.

Tarih bize Türkleri yalnız iyi savaş bilen bir ırk olarak gösterir, aynı zamanda çalışkan, seciye sahibi, doğru bir ulus olarak gösterir. Herkesin gördüğü ve kıskançlıkla beğendiği bir şey varsa, o da, Türk değişiminin muvaffakiyetidir.

Demokrasinin tembel ve miskinçe sallanışının arkasından gitmeye mahkûm olan bizler için, Atatürk'ün her teşebbüsü ışık gibi doğmaktadır" (Ulus, 1934: 6).

Mustafa Kemal Paşa, Türkçeyi ulusallaşmayı sağlayan faktörleri koruyan ve sürdüren ana öğelerden biri olarak görmüş ve zaman zaman konuşmalarında bunu ifade etmiştir. Çocukluğundan itibaren Türk tarihi ve diliyle ilgili eserleri okuyup bunlardan etkilenmiş, imparatorluktan ulusal devlete geçildikten sonra da ulusal bütünlüğü sağlamak ve çağı yakalamak için dil sorununu çözmek gerektiğini savunmuştur.

Ulusal bir devlet olmak için Türk toplumunun kendi özüne dönüşü ve öz dilini aramaya koyulması toplumsal ve kültürel ilerlemenin bir gereği olarak düşünüldüğü için ortaya çıkan yeni kavramlar ve bunların anlatımına yarayan kelime ve terimlere Türkçe bir karşılık bulma zorunluluğu da doğmuştur. Bu nedenle Türk dilinde sadeleşme ve Türkçeleştirme çalışmaları yapılmış, bu amaç doğrultusunda yapılan düzenlemelerden biri de Soyadı Kanunu olmuş ve bu nedendir ki seçilecek olan soyadlarının Türkçe olması zorunluluğu getirilmiştir (Turan, 2010: 101-103).

1934 yılında yürürlüğe giren Soyadı Kanunu, Türkçeye binlerce Türkçe sözcük kazandırmış, Atatürk söylev ve demeçlerinde Türkçe sözcükler kullanmaya özen göstermiş, hatta zaman zaman kendisi de Türkçe sözcükler türetmiştir. Konuşma dili ile yazı dilinin arasındaki uçurumun giderilmesi, Türkçe'nin sadeleştirilmesi, bir bilim ve kültür dili düzeyine çıkarılması amaçlanmıştır (Turan, 2010: 105).

BÖLÜM III

3. SOYADI KANUNU'NUN UYGULANMASI VE BUNA YÖNELİK TEPKİLER

3.1. Mustafa Kemal Paşa'ya Atatürk Soyadının Verilmesi

Soyadı Kanunu çıkmadan önce halk tarafından Mustafa Kemal'e "Gazi", "Gazi Paşa" veya "Gazi Mustafa Kemal" deniliyordu (Köklügiller, 1981: 49). Soyadı Kanunu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilip Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra, gerek Çankaya sofrasında, gerekse CHP Meclis grubunda en çok konuşulan ve gündemi meşgul eden konu Mustafa Kemal Paşa için de bir soyadı bulmak olmuştur. O'na layık bir soyadı bulmak için dönemin ileri gelen dil ve tarihçilerin de katılımıyla toplantılar yapılmış, bazı isimler tespit edilmiştir. Listedeki soyadları, Mustafa Kemal Paşa'ya sunulmuş ve Mustafa Kemal Paşa'nın arkadaşlarıyla konuyu bir kere daha konuşmak istediğini belirtmesi üzerine konu ikinci bir görüşmeye bırakılmıştır.

Çankaya'da yapılan son bir toplantıda CHP Genel Sekreteri Saffet Arıkan'ın bir yazısında kullandığı söylenen "*Türkata*", "*Türkatası*" gibi iki ad da kendisine sunulmuş, fakat kendisinin: "*Bir de arkadaşlar ne buyururlar bakalım!*" demesi üzerine Konya Milletvekili Naim Hazım (Onat) Bey kendisinden söz istemiş, Gazi Mustafa Kemal Paşa da "*lütfen hocamızı dinleyelim!*" diyerek sözü Naim Hazım Bey'e bırakmıştır. Uzun süre Türk Dil Kurumu'nda çalışmış, Türkçe ve Osmanlıca'yı çok iyi bilen Naim Hazım Bey bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır;

"Türkata, Türkatası gerek yazılıştta, gerek söylenişte bana biraz tuhaf geliyor. Arkadaşlar biliyorsunuz, tarihimizde bir "atabey" sözü, unvanı vardır. Anlamı da, yine biliyorsunuz: Beyin, emirin, şehzadenin, hatta hükümdarın ilimde, idarede, askerlikte mürebbisi, müşaviri, hocası demektir. Atabey kullanılmış, tarihe geçmiş bir unvanı resmidir. Bu unvanı taşıyan birçok Türk büyüğü vardır. Binaenaleyh biz de, Türk'e her alanda atalık etmiş, Türklüğü kurtarmış, istiklaline kavuşturmuş olan büyük Gazi'mize "Atatürk" diyelim, bu soyadını verelim. Bu bana, şivemize de daha münis, daha uygun gibi geliyor" (Ülkütaşır, 1980-1981: 6).

Mustafa Kemal Paşa, Naim Hazım Hoca'nın söylediklerini dinledikten sonra kendisine teşekkür etmiş, bundan sonra oy birliği ile "Atatürk" soyadı üzerinde durulmuştur (Ülkütaşır, 1980-1981: 6). Uzun süre yapılan görüşmelerden sonra Hükümet, İsmet Paşa'nın teklifi ile Mustafa Kemal Paşa'ya, tarih gerçeklerini olduğu kadar milletin şuur ve sevgisini de bir tek kelime içinde ifade edecek soyadının ne olabileceği bahsinde,

milli kahramana yakın olanların telkin ve tavsiyesi ile Atatürk (Türklerin Atası) soyadını benimsemiştir. Hükümetin teklifi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelen kanun tasarısı, Soyadı Kanunu'nun kabulünden beş ay üç gün sonra, 24 Kasım 1934'te Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir. Karar, sadece yurt içinde değil, bütün dünyada geniş akisler yapmıştır (Kutay, 1967: 3198).

25 Kasım 1934 tarihli dönemin önemli gazetelerinde Mustafa Kemal Paşa'ya Atatürk soyadının verilmesi geniş yer bulmuştur. Cumhuriyet Gazetesi haberi "*Gazi Hazretleri Dün Meclis'ten Çıkan Kanunla "Atatürk" Soyadını Aldılar*" başlığı ile manşetten vermiş, kanun teklifinin alkışlar arasında ve ittifakla kabul olunduğunu yazmıştır. Haberin devamında kanun teklifi ile ilgili meclis konuşmalarına da yer verilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 1).

Akşam Gazetesi "*Ulu Önder Atatürk Soyadını Aldılar*" başlıklı haberinde yine meclis konuşmaları ve kanun teklifine yer verip, kabul edilen kanun tasarısına yer vermiştir. Ayrıca yine aynı gün çıkan "*Memurlar Arasında Soyadı Alanlar Çoğalıyor*" başlıklı haberinde memurların kasıma kadar halka örnek olmak için soyadı alıp sicillere kaydedeceklerini daha önceden belirttiğini, soyadı alma işinin hız kazandığını yazmıştır (Akşam, 1934: 2).

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde Mustafa Kemal Paşa'nın Atatürk soyadını alması geniş yer tutmuş, "*Atatürk kamumuzun da soyadıdır. Bizi dünümüze kavuşturan, yarınımızı başıslayan Türk, en büyük Türk, Atatürk. O'nda sade bizler kendimizi bulmadık, O'nda bütün Türklük giden tarihi ile gelen tarihini sığdırabileceği engin, güneş yüceliğinde, güneş verimliliğinde sembolünü buldu.*" şeklindeki ifadelerle Atatürk soyadı alınmasından duyulan kıvanç ifade edilmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1). Aynı gazetede ki Burhan Belge'nin "*Soyadı*" başlıklı yazısında da soyadı tutumunun öz Türkçe tutumuna çok yardımcı olacağı, adları seçerken bunun unutulmaması gerektiğini vurgulanmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 3).

Kurun Gazetesi; Mustafa Kemal Paşa'nın eşsiz varlığı gibi soyadının da eşsiz olması gerekliliğinin Meclis tarafından yerine geldiğini (Kurun, 1934: 1), Milliyet Gazetesi; Atatürk soyadı ile Türk ulusunun en büyük oğluna en büyük hitabını yaptığını (Milliyet, 1934: 1), Zaman Gazetesi; Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine bundan sonra Reisicumhur Atatürk denileceğini haberlerinde ifade etmişlerdir (Zaman, 1934: 1).

Falih Rıfki Atay, 26 Kasım 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde "Atatürk" başlıklı yazısında şunları yazmıştır; "En büyük Türk O'dur. Atatürk O'nun soyadı değildir, Atatürk O'nun kendisidir. Bu Atatürk Türk tarihinin dünü, bugünü gibi, yarını O'nun gölgesi altındadır. Mustafa Kemal'siz Türk, Türksüz Mustafa Kemal anlaşılamaz. İki birbirinde buluştular; birbirinde sürüp gideceklerdir" (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 2). Falih Rıfki Atay'ın bu haberine ertesi gün Milliyet Gazetesi'nin ilk sayfasında da yer verilmiştir (Milliyet, 1934: 1).

Bu sıralarda Atatürk soyadının yalnızca Mustafa Kemal Paşa'ya ait olması, bu adın önüne ya da arkasına başka sözcükler ilave edilerek kullanılmasının yasaklanması için çalışmalar başlamıştır. Kocaeli Milletvekili Sırrı Süreyya Yiğit tarafından 1 Aralık 1934 tarihinde Meclis'e sunulan kanun teklifi 17 Aralık 1934 tarihinde müzakere edilmiş, 24 Aralık 1934 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Ulus, 1934: 8).

24/11/1934 tarih ve 2587 sayılı kanunla Mustafa Kemal Paşa'ya verilen "Atatürk" soyadının veya bunun başına ve sonuna söz konularak yapılan adların hiç bir kimse tarafından alınmayacağını buyuran kanunun maddeleri şu şekildedir;

Madde 1- Kemal Öz adlı Türkiye Cumhuriyetine 24.11.1934 tarih ve 2587 sayılı kanunla verilmiş olan ATATÜRK soyadı yalnız tek şahsına mahsustur. Hiç kimse tarafından öz ve soyadı olarak alınmaz, kullanılmaz ve kimse tarafından hiç bir suretle bir kimseye verilemez.

Madde 2- "Atatürk" adının başına ve sonuna başka söz konularak öz ve soyadı alınmaz ve kullanılmaz.

Madde 3- Bu kanun hükmü 24.11.1934 tarihinden başlar.

Madde 4- Bu kanunun hükmü yerine getirmeye Dâhiliye Vekili memurdur (Tezmen, 1962: 94).

Mustafa Kemal Paşa'nın kız kardeşi Makbule Hanım'a da "Atatürk" soyadı verilmemiş, onun yerine "Atadan" soyadı uygun görülmüştür. Mustafa Kemal Paşa, Atatürk soyadını aldığı sıralarda Kemal'i de Kamâl'a çevirmeyi düşünmüş ve kısa bir süre öz adını bu şekilde kullanmayı denemiştir. Bunun nedeni Kemal'in Arapça kökenli olması ve isminin saf Türkçe olmasını istemesi olmuştur. Bir ara "Kamâl" ismiyle basılmış bir kartı bile vardır (Volkan, 2006: 214).

Atatürk soyadının yalnızca Mustafa Kemal Paşa'ya ait olması Milliyet Gazetesi'nde; "Kemal öz adlı Cumhurreisimize verilen Atatürk soyadının hiçbir kimse

tarafından öz ve soyadı olarak kullanılmaması konusunda kanun teklifi Dâhiliye encümeninden geçerek ruznameye alınmıştır.” şeklindeki yazıyla halka duyurulmuştur (Milliyet, 1934: 2).

5 Şubat 1935 tarihli Cumhuriyet Gazetesi “Atatürk’ün Öz adı” başlığı altında yazılan haberde, o gün meclisten gelen bir tebliğde Atatürk’ün öz adının Kamâl olarak yazılmış olduğunu gördüklerini, bu yazılışın sebep ve temelini Kamâl adının Arapça kelime olmamasına dayandığını, Kamâl kelimesinin Türkçede ordu ve kale anlamına geldiğini ifade etmiştir (Cumhuriyet, 1935: 1).

En sonunda Kemal ismini değiştirmek pratikte uygun olmadığı için bunun yerine Atatürk, imzasını Kemal Atatürk olarak atmaktan vazgeçmiş ve "K. Atatürk" olarak atmaya başlamıştır (Volkan, 2006: 214).

Artık bir batılılaşma hareketi daha gerçekleşmiş, Bundan sonra "Mustafa Kemal Paşa" veya "Gazi Paşa" isimleri kalkmış, zamanla sadece Atatürk ismi kullanılır olmuş ve Türk milleti O'nun layık olduğu bu eşsiz soyadını kalbinin derinliklerine yazmıştır (Özalp ve Özalp, 1981: 55).

3.2. Atatürk’ün Soyadı Verdiği Devlet Büyükleri/İleri Gelenlerinin Halka Örnek Teşkil Etmek İçin Soyadı Alma Girişimleri

Mustafa Kemal Paşa, kendisine Atatürk soyadını veren kanunun kabulünden hemen sonra, yakın arkadaşlarına soyadları seçme işine girişmiş, bu soyadlarını seçerken dostlarının ailevi ve şahsi özelliklerini düşünerek vermiştir. Bunların çoğu, ya şöhretlerini temin eden tarihi hadiseler ya da Atatürk’ün kendilerinde gördüğü meziyet ve hususiyetleri belirten öz Türkçe ve soyadı olabilecek güzel deyimleri temsil etmiştir. Bu tevcihlerden bazıları Ajans, radyo ve gazetelerle halka duyurulmuş, bazılarında ise, alakalı kimseye Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile bildirilmiştir (Kutay, 1967: 3196, 3198).

Atatürk’ün kendi çevresinde bulunan sevdiği bazı kimselere verdiği soyadları çoğunlukla akşamları Çankaya Köşkü’nde yemek davetleri sırasında verilmiştir. Tarihi bir değeri olmak bakımından bu mazhariyete nail olan başlıca kişilerin isim ve soyadlarını şu şekildedir; *İsmet Paşa (İnönü), Celal (Bayar), Dr. Tevfik Rüştü (Aras), Recep (Peker), Hasan Rıza (Soyak), Salih (Bozok), Nuri (Conker), Ali Saip (Ursavaş), İbrahim Necmi (Dilmen), Ahmet Cevat (Emre), Naim Hazım (Onat), Dr. Refik (Saydam), Dr. Saim Ali (Dilemre), Ali Canip (Yöntem), Cevat Abbas (Gürer), Kazım Paşa (Özalp), Ali*

(Çetinkaya), Ruşen Eşref (Ünaydın), Vasıf (Çınar), Fahri Sabit (Korutürk) (Ülkütaşır, 1980-1981: 7).

Atatürk, yakın arkadaşlarının soyadlarını karşılıklı konuşarak dikkatle seçmiştir. Başbakan İsmet Paşa'ya "İnönü" soyadını vermiş, dönemin ünlü siyaset adamlarından Kazım Özalp için bir ara "Sakarya" soyadını düşünmüş, ancak adının "Alp Kazım" olması nedeniyle "Özalp" soyadını daha uygun bulmuştur. Bazı soyadları kendiliğinden oluşmuş, örneğin; Kılıç Ali, "Ali Kılıç" olmuştur. Bazı soyadlarında görülen yanlış anlamalar sonradan değiştirilmiştir. Örneğin; Atatürk, İş Bankası Genel Müdürü Muammer Bey'i, işinin eri bir kimse kabul ettiğinden ona "İşer" soyadını vermiş, ancak sonradan yanlış anlamlara çekilen bu ad "Eriş" olarak değiştirilmiştir. Atatürk, mecliste soyadının ne olacağı çok konuşulan Besim Bey'e de "Atalay" soyadını vermiştir (Özalp ve Özalp, 1981: 54-55).

Atatürk, dönemin Cumhuriyet Halk Partisi Erzincan Milletvekili olan Saffet Bey'e de "Arıkan" soyadını vermeyi uygun bulmuştur. Saffet Bey, son derece sevip saygı duyduğu Atatürk'ün kendisine bu soyadını vermesinden şeref duymuş, dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye, Arıkan soyadını aldığını ve bunu imzasında da kullanacağını, yeni imzasının da olduğu bir mektupla sunmuştur (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 1935: 030 10, 124 886 7).

Atatürk'ün kendi el yazısı ile verdiği soyadını ve imzasını taşıyan ve tarihi bir değeri bulunan belgeler, soyadı sahiplerinin kendileri veya aileleri tarafından kıymetli bir hatıra olarak saklanmıştır. Yalnızca Atatürk tarafından İsmet Paşa'ya verilen "İnönü" soyadı resmi bir tezkire ile belgelendirilmiştir (Ülkütaşır, 1980-1981: 7).

25 Kasım 1934 tarihli Kurun Gazetesi "*Başvekil İnönü Soyadını Veren Büyük Önderimizdir*" başlıklı haberi ilk sayfadan vermiş, kendisi için yüksek onur olan bu soyadının bir tezkire ile resmi olarak belgelendirildiğini duyurmuştur (Kurun, 1934: 1).

27 Kasım 1934 tarihli Akşam Gazetesi Başbakan İsmet Paşa'ya İnönü soyadının verildiğini, Atatürk'ün Başbakanlığa gönderdiği şu yazıyı (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 1992: 640) yayınlamakla duyurmuştur: "*Başvekil İsmet Paşa Hazretleri'nin İnkılap tarihimizin ilk şerefli ve parlak sayfası olan İnönü Meydan Muharebelerinin başkahramanı olmuş bulunması itibariyle Soyadı Kanunu icabı olarak alacağı aile isminin İnönü olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını tevcih ettiğimi bildiririm*" (Akşam, 1934: 1).

27 Kasım 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi; “*Dün en büyük Türk’ün soyadını kutlamıştık. Bugün de, savaşta ve barışta onun davasına bağlanmış olan Başbakanımıza O’nun vermiş olduğu soyadını kutluyoruz*” diyerek İsmet Bey’e İnönü soyadının verilmesini manşetten bir haberle duyurmuştur (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1). Aynı tarihte yayınlanan Cumhuriyet Gazetesi’nde de Başvekil İsmet Paşa’ya İnönü soyadının verildiği ilk sayfadan bildirilmiş, Milliyet Gazetesi’nde Reiscumhur Atatürk’ün İsmet İnönü’ye mektubu yayınlanmıştır (Cumhuriyet, 1934: 1).

Dönemin önemli isimlerinden Kazım Beyin “Özalp” soyadını alması da 27 Kasım 1934 tarihli Cumhuriyet, Kurun ve Milliyet Gazetelerinde haber olarak verilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 3; Kurun, 1934: 1; Milliyet, 1934: 3).

13 Aralık 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde Atatürk tarafından Bursa Milletvekili Rasim Ferid Bey’e “Talay” soyadının verildiği duyurulmuş, ayrıca devamında yeni soyadı alanlara da yer verilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 9). 15 Şubat 1935 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde de Üçüncü ve İkinci Kolorduların Eski Kumandanı olan General Şükrü Nail Bey’e Büyük Önder Kemal Atatürk tarafından “Gökberk” soyadının verildiği yazılmıştır (Cumhuriyet, 1935: 2).

1 Ocak 1935 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde Atatürk tarafından, eski Tahran Büyükelçimiz Hüsrev Bey’e “Gerede” soyadının verildiği yer almıştır. Milli Mücadele’nin ilk günlerinde Düzce, Bolu ve Gerede yörelerinde çıkan is isyanları bastırmak için bölgeye gönderilen grup içerisinde yer alan Hüsrev Bey’e bu tarihi hatıradan dolayı “Gerede” soyadı uygun görülüp verilmiştir (Cumhuriyet, 1935: 2).

Atatürk yakın arkadaşlarına soyadı vermekle kalmamış, işgal ettikleri makamlar ve şahsiyetleri, böylesine uygun soyadı vermeye müsait olan yakın arkadaşlarına, özelliklerini bildikleri dostları ve arkadaşlarına, iş arkadaşlarına, uygun gördükleri soyadlarını vermelerini de tavsiye etmiştir. Böylelikle, aynı müessesede vazifeliler arasında, bağlı kaldıkları kurumun ismi üzerine ekler yapılarak verilmiş yeni soyadları ortaya çıkmıştır (Kutay, 1967: 3198).

Atatürk’ün tavsiyesi üzerine dönemin önemli siyaset adamı Kazım Özalp, “*Besim Atalay ile milli atlet Besim isimlerinde benzerlik var, bu benzerlik soyadlarında da olsun.*” diyerek milli atlet Besim’e “Koşalay” soyadını vermiştir (Özalp ve Özalp, 1981: 55).

Mustafa Kemal Paşa’nın kendisinin *Atatürk* soyadını alması ve Başbakan İsmet Paşa’ya *İnönü* soyadını vermesi ve çevresindeki kişilerin O’ndan bir soyadı almak

istemeleri soyadı seçme işinin hız kazanmasına neden olmuştur. Soyadı uygulaması ile eski aile adları ve lakapların sonlarında yer alan yabancı sözcükler atılıp yerine Türkçe anlatım biçimleri getirilmiştir. Yabancı asıllı lakaplar taşıyanlar da bunları hemen hemen bütünüyle bırakıp Türkçe soyadları alıp sicillerine işletmeye başlamışlardır. Hatta soyadı uygulaması kişilerin öz adlarına da etki etmiş, yeni doğan çocuklara Arapça ve Farsça adlar yerine Atilla, Bilge, Oğuz gibi Türk adları verilmeye başlanmıştır. O dönemlerdeki Türkçecilik hareketinin halka uzanmış bir belirtisi niteliğinde olan bu uygulama, daha sonraki dönemlerde de yer yer devam etmiştir (Korkmaz, 2010: 327).

3.3. Soyadı Seçmek İçin Uygulanan Yöntemler ve Soyadı Seçme İşinin Hız Kazanması

Mustafa Kemal Paşa'ya Atatürk soyadının verilmesi ve devlet ileri gelenlerinin soyadı almaları halka soyadı seçme ve sicillerine geçirme konusunda örnek teşkil etmiştir. Özellikle gazete haberleri incelendiğinde 1934 yılının kasım ayı sonları ve aralık ayı boyunca halk arasında soyadı seçme işlemlerinin hız kazandığı görülmektedir.

Herkes soyadı ararken haklı olarak bütün soyuna, sopuna, sülalesine uzanacak olan bir adı seçeceği için kendisine nasıl bir soyadı seçeceğini çok iyi düşünmeye gayret göstermiştir. Kendi zevkine ya da isteğine uygun bir soyadı taşımak için çeşitli yöntemlere başvurulmuştur (Orbay, 1935: 4). Kimi sülale adlarını veya lakabını, kimi babasının ya da dedesinin meslek adlarını, göç ile dışarıdan gelen aileler varlıklarını muhafaza etmek için ait oldukları yeri belirten adları, kimi nüfus memurlarının ya da muhtarların kendilerine uygun gördüğü adları soyadı olarak almışlardır (Dakal, 2008: 62, 64).

Soyadı Nizamnamesi'ne göre bazı adların soyadı olarak kullanılması yasak olduğu için, alınması yasak olan soyadını almak isteyen biri aile adının sözlükteki anlamını, benzerini ya da karşıt anlamını soyadı olarak almış ya da küçük harf değişiklikleri ile Soyadını Kanunu'na uydurmuştur (Dakal, 2008: 63).

Soyadı Kanunu'nun amacı sadece hukuk alanında insanlara daha açık kimlikler vermek değildi. Kanunun en büyük hedeflerinden biri de bir ulus yaratmak için, halkın bir kimlik belirten soyadı almasını sağlamak olmuştur. Bu ulus Türk ulusu olacağına göre, adların da öz Türkçe alınması sağlanmaya çalışılmıştır. Dil Devrimi ile birçok yeni sözcük türetilmişti. Dil Devrimi, devrim sözcüklerine yayılma alanı sağlarken, Soyadı Kanunu da hedefine giden yolda pusulasını bulmuştur. İkisi de ortak bir amaca hizmet etmiş, Soyadı Kanunu öz Türkçecilik hareketini geliştirmiştir. "*Türkün, Türkbay, Türkalp, Bozkurt,*

Altunok, Öztürk, Göktürk, Türkan, Yavuzalp, Çağlartürk, Türkarıslan" gibi pek çok soyadının alınması sağlanmıştır (Dakal, 2008: 65).

Tüm bunların yanı sıra soyadı seçmek için vatandaşa basın yoluyla "adresler" belirtilmiş, Dil Tarama Dergisi, Besim Atalay'ın "*Türk Büyükleri veya Türk Adları*" kitabında yer alan Türk isimleri listesi, Türk Dili Araştırma Kurumu'nun Yayınları bunlardan bazıları olmuştur. Öte yandan, İçişleri Bakanlığı'nın talimatıyla dönemin gazeteleri alınabilecek soyadı örneklerini yayınlamış, bir yandan da soyadlarını seçenlerin listesini paylaşarak, hatta belli bir ücret karşılığında (30 kuruş), kişi isterse fotoğrafını da okuru olduğu gazeteye vererek kampanyayı desteklemiştir (Avşar, Elif ve Kaya, 2013: 84).

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden alınan Dâhiliye Vekâleti'ne ait bir belgede; Soyadı Kanunu'nun tatbik edilmesi için verilen sürenin bir buçuk yıl olduğu ve halkın uzun müddetli işleri son günlere bırakmaya alışkın olduğu için yüksek kesimden halka örnek teşkil edecek insanların ve memurların bu işe ön ayak olması gerektiği, bu kişilerin Şubat 1935 sonlarına kadar seçmiş oldukları soyadlarını nüfus kütüklerine yazdırmalarının gerekli görüldüğü ifade edilmiştir (BCA, 1934: 051 42, 12 101 10).

20 Kasım 1934 tarihli Akşam Gazetesi'nin "*Memurlar şimdiden Ad Bulmaya Başladılar*" başlıklı haberinde; devlet memurlarının halka örnek olmak için kendilerine birer soyadı almaları ile ilgili gelen emirin İstanbul'a ulaştığını, her kurum ve dairede memurların çoğunun Tarama dergisinden kendilerine uygun bir soyadı bulmaya çalıştıkları, yakında buldukları öz Türkçe soyadlarını kütüklere yazdırmaya başlayacaklarının anlaşıldığı yazılmıştır. Ayrıca soyadı olmayanların 2 Temmuz 1936 tarihine kadar seçtikleri soyadlarını nüfus kütüklerine yazdırmaları, bu soyadlarının yalnız Türk dilinden alınacağı, başka milliyet anlatan eklentilerin takılamayacağı da ifade edilmiştir (Akşam, 1934: 3).

23 Kasım 1934 tarihli Kurun Gazetesi bir nüshasında memur ve hocaların 28 Aralık'ta tatbik edilmeye başlanacak olan Soyadı Kanunu ile ilgili halka örnek olmaları için Ocak 1935'in sonuna kadar bir soyadı almaları ve sicile kaydettirmeleri konusunda Başvekâlet'in vilayetlere tamim gönderdiğini bildirmiştir. Soyadı almaya başlayanlar arasında özellikle İstanbul'daki belediye memurlarının başta olduğunu belirtmiş, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin soyadı seçimi konusunda halka kolaylık sağlamak için bir broşür hazırladığını ve birkaç güne kadar broşürün çıkacağını ifade etmiştir (Kurun, 1934: 1-2).

23 Kasım 1934 tarihli Milliyet ve Son Posta Gazeteleri de soyadı almak için birçok kişinin kanunun tatbikini beklemediğini ifade etmişlerdir. Milliyet Gazetesi, gazete haberinin devamında soyadı alan mebus ve muhabirlerin listesini verirken, Son Posta Gazetesi evrensel kurallara uymak için lakap ve unvanların kaldırılmasının gerekli olduğunu “*Sözün Kısası: Yeni Soyadları...*” başlıklı haberde vurgulamıştır (Milliyet, 1934: 3; Son Posta, 1934: 3).

Cumhuriyet Gazetesi 27 Kasım 1934 tarihli nüshasında halka soyadı seçiminde yardımcı olması için Türk Dili Araştırma Merkezi’nin “A” harfi ile ilgili önerdiği soyadları listesini yayınlamıştır. Yine aynı gazetenin bir diğer nüshasında “*Soyadları*” başlığı altında İzmir ve Diyarbakır Mebusları, Üniversite Profesörleri, Belediye memurları, Avukatlar ve Ajans muhabirlerinin aldıkları soyadları anlamları ile birlikte yayınlamıştır (Cumhuriyet, 1934: 2-3).

27 Kasım 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi “*Soyadları*” başlığıyla yeni soyadı alanları uzun bir liste halinde yayınlamış, İş Bankası ve Sümerbank Müdürlerinin soyadlarını ayrı bir başlık altında vermiştir. Yine aynı tarihli gazetede “*Soyadı Projesi*” başlığı altında Soyadı Nizamnamesi’nin projesine göre soyadlarını seçip nüfus müdürlüklerine bildirmeyenlerden alınacak para cezalarına değinilerek soyadı alma işinin hız kazanmasına yardımcı olmaya çalışılmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 2).

Soyadı alma işinin giderek hız kazandığı 28 Kasım 1934 tarihli gazete haberlerine yansımıştır. Cumhuriyet Gazetesi, “*Herkes Soyadı Bulmakla Meşgul*” başlıklı haberinde öz Türkçe adların birer birer seçildiğini ve mebusların hemen hemen hepsinin soyadı almış bulunduğunu, tüm milletin derin bir merakla öz Türkçe soyadı alma işine soyunduğunu ifade etmiştir. Akşam Gazetesi, memurlar arasında soyadı alanların günden güne çoğaldığını ifade etmiş ve soyadı alan memurlardan bazılarının isim ve soyadlarını yayınlamıştır. Aynı tarihli gazetesinde Akşam, halka kolaylık sağlamak amacıyla Nüfus Umum Müdürlüklerince soyadı beyannameleri hazırlandığını ve bu beyannamelerin doldurularak nüfus idarelerine verileceğini belirtmiştir. Milliyet Gazetesi de bu beyannameyi halka duyurmuştur (Cumhuriyet, 1934: 1; Akşam, 1934:2; Milliyet, 1934: 1).

28 Kasım 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye ve Kurun Gazeteleri nüshalarında soyadı alan vatandaşları listelemiş, isteyen okurların soyadlarını bildirmeleri halinde onları da diğer günlerdeki gazete sayılarındaki listelerde duyuracaklarını ifade etmişlerdir. Zaman

Gazetesi, aynı tarihli nüshasında Üniversitelerin tüm fakültelere bir tamim yollayarak bir soyadı alması konusunda talimat verdiğini, Maarif Müdürlüğü'nün de aynı anda okullara aynı konuda bir tamim yolladığını ve bunun diğer resmi kurumlar için de geçerli olacağını yazmıştır. Ayrıca Ulus Gazetesi, Soyadı Kanunu'nu gayrimüslim vatandaşların büyük bir memnuniyetle karşıladıklarını, bu kanunun beraberinde birlik ve beraberliği de getireceğini, vatandaşların Türkleşmesine katkıda bulunacak bir kanun olduğunu ifade etmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 2-3; Zaman, 1934: 2; Ulus, 1934: 2-3; Kurun, 1934: 1-2).

3 Aralık 1934 tarihli Milliyet Gazetesi'nde de "*Rum, Ermeni, Yahudiler de Soyadı Alıyorlar*" başlığı altında gayrimüslim vatandaşların da bu konuda çalışmalarına başladıkları, özellikle görüşülen Musevi vatandaşların yeni Türk soyadlarının bütün Türk milletinin birlik ve beraberliğine karşı prensipleri ortadan kaldıracığını düşündüklerini, başta kanunun sadece Türkleri ilgilendirdiğini sanan Rum ve Ermenilerin de sonra kanunun bütün Türk vatandaşlarına ait olduğunu öğrenip öz Türkçe soyadlarını hazırlamaya başladıklarını ifade etmiştir (Milliyet, 1934: 5).

29 Kasım 1934 tarihli gazetelerde de soyadı meselesi geniş yer bulmuştur. Zaman Gazetesi, ülkenin dört bir yanında soyadı alma işinin son süratle devam ettiğini ve yeni soyadı alıp gazeteye bildirenlerin soyadlarının her gün yayınlanacağını ifade etmiştir. Milliyet Gazetesi Başyazarı M. Selahaddin Güngör "*Soyadlarını Seçerken*" başlıklı yazısında soyadı seçimlerinin çok yoğunluk kazandığını belirtmiş, vatandaşların gönlünde yer bulan ve söylenmesi kolay olan adları seçmelerini önermiştir (Zaman, 1934: 7; Milliyet, 1934: 4).

30 Kasım 1934 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yer alan "*Herkes Öz Türkçe 'den Beğendiği Güzel Bir Yeni Soyadı Alıyor*" başlıklı yazıda da soyadı almış olan karikatüristler, müdürler, doktorlar, kaymakamlar ve gazete yazarları gibi şahsiyetler liste halinde verilerek, hala soyadı almayanlar var ise bunlara örnek teşkil etmesi sağlanmıştır. Yine aynı haberin hemen yanında Türk Dili Araştırma Kurumu'nun "B" harfi ile ilgili soyadları listesi verilmiştir (Milliyet, 1934: 6). Kurun Gazetesi de aynı tarihli nüshasında Kemalettin Şükrü Orbay'ın soyadları ile ilgili çıkarmış olduğu kitaptan örneklere çok geniş bir şekilde yer vermiş, ayrıca "*Öz Türkçe Soyadları Kitabı*" adıyla Tefeyyüz Kütüphanesi tarafından bir kitap çıkarıldığını ve bunun vatandaşlar için yararlı olacağını duyurmuştur. Ayrıca soyadı alan okuyucularının 30 kuruş karşılığında soyadlarıyla birlikte resim göndermeleri halinde gazetede basılacaklarını duyurmuştur (Kurun, 1934: 7).

2 Aralık 1934 tarihli Son Posta Gazetesi'nde yazılan bir yazıda Gemlik'te gerek halk, gerekse memur ve öğretmenler arasında soyadı alma işinin hız kazandığı, evde, işte, sokakta, kahvede hep bu işin konuşulduğu ifade edilmiş ve en çok beğenilen adlara da yer verilmiştir (Son Posta, 1934: 4).

3.4. Soyadı Seçiminde Yaşanan Karışıklıklar

Soyadı seçme işlemlerinin hız kazandığı günlerde beraberinde aynı soyadının farklı kimseler tarafından kullanılmak istenmesi sonucunda birtakım karışıklıklar yaşanmıştır. Aynı soydan gelmeyen kimselerin benzer soyadı alma istekleri soyadı kavgalarına neden olmuştur. Böyle durumlarda genellikle soyadı için ilk başvuran kişinin o soyadını alması uygun bulunmuştur. Halk basın yoluyla sürekli bilgilendirilmiş ve soyadı seçimi konusunda titiz davranması gerektiği ile ilgili uyarılar yapılmıştır.

29 Kasım 1934 tarihli Milliyet Gazetesi Başyazarı M. Selahattin Güngör soyadı seçiminin son günlerde oldukça hız kazandığını, bununla birlikte bugün seçtiği adı yarın beğenmeyenler olduğunu, ilk seçilen adı olduğu gibi bırakmanın en doğrusu olduğunu ifade edip soyadında yaşanan karışıklıklara değinmiştir. Ulus Gazetesi de "*Soyadlarında Karışıklık*" başlıklı yazısında aynı noktaya temas etmiş, aynı soyadının ayrı kimseler tarafından alındığını, soyadı almaktaki amacın birbirlerine karışmak değil, birbirlerinden ayrılmak olduğunu, Türk kelimelerinden sayısız adlar yapılabileceğini ve bu karışıklığın önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Devamında yeni aldıkları soyadlarını nüfus kütüklerine geçirmek isteyen okurlarının soyadı beyannameleri ve fotoğraflı nüfus cüzdanları ile nüfus memurluğuna gidip soyadlarını kaydettirmelerini belirtmiştir (Milliyet, 1934: 4; Ulus, 1934: 1).

1 Aralık 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nin ilk sayfadan verdiği "*Soyadları Alınırken*" başlıklı yazıda soyadları alınırken bazı yurttaşların şaşırıp kaldıklarına, güzel ve anlamlı adlar bulmak için karışıklıkların yaşandığına ve bundan dolayı güçlük çekildiğine değinilmiş, bunların doğru olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca soyadlarının ortadaki karışıklığı kaldırma işini görmesi gerektiği, Türk dilinin engin bir deniz gibi olduğunu ve seçilecek öz Türkçe kelimenin yeni karışıklıklara yol açmamak adına özenle seçilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1).

1 Aralık 1934 tarihli Kurun Gazetesi'nde "*Eroğlu Adı Etrafında*" başlıklı haberde yayınlanan yazıda Kuleli Askeri Lisesi son sınıf öğrencisi Kazım Eroğlu'dan alınan mektuba yer verilmiştir. Kazım Eroğlu yazdığı mektupta, birkaç gün önce gazetenin yeni

soyadı alanları yayınladığı bölümde Remzi Akif Bey'in Eroğlu soyadını seçtiğini gördüğünü, ancak bu soyadının Tarsus'ta yarım asır hatta belki daha fazla süredir kendi ailesi tarafından kullanılmakta olduğunu ve Remzi Akif Bey'in de aynı soyadını seçmesinden dolayı duyduğu rahatsızlığı ifade etmiştir (Kurun, 1934: 4).

2 Aralık 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, okuyucuların soyadı ile yaşanan karışıklıklardan tereddüt duyduğunu ifade edip, aldıkları birçok mektuptaki istek üzerine Soyadı Kanunu'nun suretini yayınlamıştır. Aynı tarihli Kurun Gazetesi'nde çıkan yazıda "Çubukçuoğlu" soyadını alan üç kişi arasında yaşanan soyadı kavgasına değinilmiş, tarafların aynı soyadını sahiplenmeleri ile ilgili iddialarına yer verilmiştir (Cumhuriyet, 1934: 6; Kurun, 1934: 1).

3 Aralık 1934 tarihli Son Posta Gazetesi'nde "*Soyadları ve Küçük Adlar*" başlığıyla yazılan haberde soyadı seçimi konusunda yaşanan karışıklığın öz ad değiştirme konusunda da bir soruna sebebiyet verdiği, bazı vatandaşların istedikleri soyadını almanın yanı sıra öz Türkçe bir ad almak için de başvuru yaptıklarına değinilmiştir (Son Posta, 1934: 9).

3 Aralık 1934 tarihli Kurun Gazetesi, Sivas Mebusu Remzi Bey'in ilk olarak almış olduğu "Erçin" soyadını başka bir kişinin de aldığını görüp karışıklık yaşanmaması için "Çiner" olarak değiştirdiğini yazmıştır (Kurun, 1934: 4).

5 Aralık 1934 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Cahit Koroğlu tarafından yazılan "*Soyadınız Ne?*" başlıklı yazıda da soyadı konusunda yaşanan karışıklıklara değinilmiştir. "*Bizim Cemal Nadir soyadı olarak Güler'i aldı. Baktım şehir tiyatrolarından Bay Muammer de Güler olmuş. İki de sanatkar çocuklar. Belki aralarında mesleki bir yakınlık da var. Fakat yarın ikisinin de çocukları kardeş olacaklar gibi görünüyor*" demiş ve buna benzer çarpışmaların ve kavgaların çok olduğunu her gün bir adı paylaşamayanların şikâyetleri ve iddialarıyla karşı karşıya kaldığını ifade etmiştir (Milliyet, 1934: 3).

9 Aralık 1934 tarihli Zaman Gazetesi'nde "*Soyadları Karışmak Korkusu*" başlığıyla verilen haberde Türkiye'de bulunan on yedi milyon vatandaş için, iki üç milyon birbirinden ayrı soyadına ihtiyaç olduğu, şimdi herkesin bu konuda başıboş bırakıldığı için istediği benzer soyadlarını aldıkları ve bunun ileride birçok karışıklığa yol açacağı, İçişleri Bakanlığı'nın buna derhal bir çözüm bulması gerektiği, bu işin günden güne çapraşık bir hal aldığı ifade edilmiştir (Zaman, 1934: 1).

11 Aralık 1934 tarihli Akşam Gazetesi, “İş Bankası Güzel Bir Usul Buldu” başlığı altında, İş Bankası’nın son günlerde yaşanan soyadı karışıklıklarına karşı önlem olarak memurlarının çift soyadı almamaları için umumi bir cetvel hazırladığını ve bu cetvelin tüm şubelere gönderileceğini, her memurun seçtiği soyadının kenarını çizeceğini, bu suretle İş Bankası memurlarının hepsinin ayrı ayrı soyadları almış olacağını ve karışıklığa meydan verilmeyeceğini belirtmiştir (Akşam, 1934: 5).

13 Aralık 1934 tarihli Son Posta Gazetesi’nde yazılan bir haberde kendilerine soyadı seçmiş olanların aldıkları soyadını başkaları da kullandığı için kaygı içinde oldukları, birkaç yüz kişinin aynı soyadını paylaşamamaları gibi bir durumun ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Bunun önüne geçmek için çözüm önerisi olarak var olan öz Türkçe soyadının başına ya da sonuna ekler getirerek soyadları yapma fikri verilmiştir. Örneğin Arslan soyadının başına ya da sonuna birer ek getirerek; Alpaslan, Kılıçaslan, Aslaner, Eraslan, Demiraslan, Aslandemir gibi anlamları olan soyadlarının yapılabileceği ifade edilmiştir (Son Posta, 1934: 1).

14 Aralık 1934 tarihli Son Posta Gazetesi’nde, yine soyadı konusunda yaşanan karışıklıklar haber olmuş, soyadı seçmekle uğraşan vatandaşların soyadlarını seçip nüfus kütüklerine yazdırmalarına rağmen, en yakınlarından bile sakladıkları, sebebinin başkaları tarafından alınmasının önüne geçilmesi olduğu belirtilmiştir. Haberin devamında İzmir’de elli kadar Çetin, Yılmaz ve Özcan soyadlarının alınmış olduğu, bu sebeple mahkemeye müracaatların yapıldığı, yine Faik Şemseddin adlı kişinin de asırlardan beri ailesinin kullandığını iddia ettiği “Benli” soyadını başkasının kullandığını öğrenip bu konuyu halletmek adına mahkemeye başvurduğu yazılmıştır (Son Posta, 1934: 1).

Aynı günlerde “Baysal” soyadının hem Ziraat Bölge Müdürü Zühdü Bey’in, hem de Emniyet Birinci Bölge Müdürü Yaşar Bey’in alması da iki idareci arasında soyadı kavgasına dönüşmüş, taraflar karşılıklı anlaşmış, Yaşar Bey’in soyadından vazgeçip Baysal anlamına gelen Barış soyadını almasıyla mevzu halledilmiştir (Son Posta, 1934: 3).

29 Aralık 1934 tarihli Ulus Gazetesi “Soyadlarında Karışıklık” başlığıyla vermiş olduğu haberde yine bu konuya temas etmiş, gazeteye gelen soyadları listesinde aynı adın birçok farklı kimseler tarafından alındığını gördüğünü, soyadı almaktan maksadın birbirine karışmak değil birbirinden ayrılmak olduğunu, Türk kelimelerinden sayısız soyadı yapılabileceğini, henüz başında iken daha kötüye gitmeden bu karışıklığın önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Ulus, 1934: 1).

1934 yılının son günleri aynı soyadını farklı kimselerin almasından çıkan karışıklıklarla geçmiş, gazetelerde bu konu geniş yer tutmuştur. Bazı gazeteler soyadı almak konusunda öz adları da Türkçeleştirmek isteyenler için Arapça isimlerin Türkçe karşılıklarını yazmışlardır. Basılan bu adların birçoğu soyadı olarak konulmuştur (Cumhuriyet, 1934: 6). Soyadı alanlar o kadar artmıştır ki, aralık ayı gazeteleri incelendiğinde birçoğunda yeni soyadı alanlar listelerinin eskilere oranla daha uzun olduğu görülür (Milliyet, 1934: 6; Cumhuriyet, 1934: 6; Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 7).

Soyadı Kanunu'na göre vatandaşların seçtikleri soyadları 2 Ocak 1935 tarihinden itibaren nüfus kütüklerine kaydedilmeye başlanacaktı. Ancak soyadı alma yarışının hız kazanması ve sonrasında yaşanan karışıklıkların ve soyadı kavgalarının önüne geçmek ve Soyadı Kanunu'nun tatbik edilmesini kolaylaştırmak amacıyla İçişleri Bakanlığı harekete geçmiştir. İlk olarak bütün vilayetlere tamim gönderilip, soyadlarının nizamnamenin çıkışını beklemeden seçilen soyadını belirten beyanname ile bağlı bulunulan nüfus memurluğuna gidip kaydettirilebileceği kararı çıkmıştır. Kısa bir süre sonra da soyadı seçerken hangi hususlara dikkat edileceği, nasıl ve ne şekilde soyadı alınacağı, soyadı seçmeyenlerin hangi cezalara tabi tutulacağı gibi konularda hükümleri içeren Soyadı Nizamnamesi 27 Aralık 1934 tarihinde son şeklini almış ve gazetelerde yayınlanmıştır (Cumhuriyet, 1934: 5; Son Posta, 1934: 5; Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 5; Milliyet, 1934: 2).

Nizamname'de özellikle üzerinde durulan maddeler; 6., 7., 8. ve 21. Maddeler olmuştur. Bu maddeler ile yabancı ırk ve millet isimleri ile bir kabile ya da aşirete ilişik isimlerin soyadı olarak kullanılması ve yeniden takılması kesin suretle yasaklanmış, evliliğin feshi ya da boşanma hallerinde çocuk annesinin yanında olsa bile soyadı seçme hak ve vazifesi babaya verilmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 7; Akşam, 1934: 2).

3.5. Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Tescil Ettirilmesi İşlemleri

Soyadı Nizamnamesi'nin çıkmasının ardından seçilen soyadlarının nüfus kütüklerine kaydettirilmesi işi hız kazanmıştır. Nüfus idareleri tarafından vilayetlere verilen beyannamelerde yer alan öz adı, soyadı, baba ve anne adı, doğum tarihi, imza yeri, sonra bağlı bulunduğu vilayet, kaza, nahiye veya kasaba, köy veya mahalleyi, sokağı elindeki nüfus kağıtlarına uygun bir şekilde dolduran vatandaşlar, yeni fotoğraflı nüfus cüzdanlarıyla birlikte imza yerinde bulunan imzada yeni soyadı bulunmak şartı ile herhangi bir ücret ödemediği nüfus memurluğuna gidip yeni soyadlarını tescil ettirebilmişlerdir (Hâkimiyet-i Milliye, 1934: 1).

Soyadı Kanunu ve Nizamnamesi'nin uygulanabilmesi için hazırlanan talimatnameler ve bastırılan soyadı defterleri vilayetlere gönderilmiştir. Bu talimatnameye göre yerli ve yabancı kayıtlılar seçtikleri soyadlarını şehir ve kasabalarda bulunan belediye temsilcilerine bildirecekler, almış oldukları kâğıtları da nüfus kütüklerine tescil ettireceklerdi. Kayıtlı olduğu yerin dışında bulunanlar, belediyeden veya muhtardan alacakları kâğıtla buldukları yerdeki nüfus dairelerine müracaat edip biri eski kayıtlı olduğu yere gönderilmek, biri onaylanarak kendisine verilmek, biri de bağlı olacağı nüfus idaresinde olmak üzere üç adet beyanname verip soyadlarının nüfus kütüklerine kaydı işlemlerini gerçekleştirmişlerdir (Kurun, 1935: 2).

Soyadı Kanunu kapsamında soyadlarının nüfus kütüklerine yazdırılmasının uygulanma şeklini ve uygulanacak yöntemleri tetkik etmek üzere Ankara'da Vali yardımcısı Rükneddin Bey'in başkanlığında toplantı yapılmış, bu toplantıya bütün kaza kaymakamları ve nüfus müdürleri katılmıştır. Bu konuda bir karara varılmadan önce katılımcıların şahsi olarak fikirlerinin de alınması uygun görülerek, toplantının daha sonra da yinleneceği ifade edilmiştir (Zaman, 1935: 3).

Nüfus memurları müracaatları ayrı ayrı kabul etmişler, yalnız kaymakamlar kazalarda para ile adam tutarak mahalle ve köylerde yaşamakta olan halkın birer cetvellerini çıkarıp, herkesin soyadlarını bu cetvellere yazdırmışlar ve bu cetvelleri nüfus memurluklarına göndermişlerdir. Temmuz ayına kadar soyadı tescil işlemlerinin bitirilmesi kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet, 1935: 7).

Vali yardımcısının başkanlığında her on beş günde bir toplantılar yapılmış, toplanan kaza kaymakamları vilayetlere ait ve ortak olarak yapılması gereken işler hakkında görüşmüşlerdir. Kanunen verilen süre içerisinde herkesin bir soyadı seçmesi ve bu soyadını nüfus kütüklerine kaydettirmesi ve aynı mahallede oturan iki farklı ailenin aynı soyadını almamalarının güvence altına alınması için bu gibi durumları kontrol edecek mahalle temsilcilerinin seçilmesi önerileri getirilmiştir. Toplantıların sonucunda bu öneri uygun bulunmuş, 1935 yılı mart ayının ilk haftasından itibaren görevlendirilen mahalle temsilcilerinin soyadı tescil işlemlerini kolaylaştırmak için ev ev dolaşarak alınan soyadlarını tespit etmeye başlamasına karar verilmiştir (Akşam, 1935: 6; Ulus, 1935: 3).

İstanbul vilayeti diğer bölgelere göre daha kalabalık olduğundan ve soyadlarının tescili işlemleri sırasında çıkabilecek olası karışıklıkları önlemek adına İstanbul'daki kaza kaymakamları yine İstanbul'da Vali yardımcısı Rükneddin Bey'in başkanlığında

toplanmışlar ve soyadlarının nüfus kütüklerine kaydı işi ile ilgili görüşmeler yapmışlardır (Cumhuriyet, 1935: 7).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından soyadlarının tescil edilmesi için verilen süre uzatılmamış, İstanbul ve Ankara hariç olmak üzere yurdun dört bir yanından özellikle son dört aylık çalışmalardan çok iyi sonuçlar alınmıştır. Hemen her vatandaş soyadı alıp tescil ettirmiş, bu durum basın haberlerine de yansımıştır (Akşam, 1935: 2). Ayrıca soyadı alanların öz ad ve seçtikleri soyadlarını bildirdikleri takdirde, her ikisi okuru oldukları gazetelerde yayınlanmaya devam etmiştir (Zaman, 1935: 5; Kurun, 1935: 8; Cumhuriyet, 1935: 4).

3.6. Soyadı Almayanlara Uygulanacak Cezalar

Soyadı Kanunu kabul edildikten sonra halkın çok büyük çoğunluğu seçtikleri soyadlarını nüfus kütüklerinde tescil ettirmek için adeta yarışır vaziyette hareket etmişlerdir. Ancak kanunun kabul edilip yürürlüğe girmesinden sonra, soyadlarının tescili için tanınan süre olarak belirlenen 2 Temmuz 1936 tarihine yakın zamanlarda da soyadı almamakta ısrarcı davrananlar olmuştur.

Soyadı Kanunu'nda soyadı almak ve bunu nüfus kayıtlarına geçirmek için tanınan sürenin bitimine yaklaşırken Dâhiliye Vekâleti vilayetlere uyarı maksadıyla bir tamim göndermiştir. Bu tamimde; Dünya'nın her medeni memleketinde fertler ve ailelerin soyadları ile anıldığı, resmi işlerini soyadları ile hallettikleri ifade edilmiş ve kanunun yerine getirilmesi için gerekli tedbirler yer almıştır. Bölge müdürlerinin köy köy dolaşarak soyadlarını yazdırmamış olanların soyadı defterlerini hazırlayıp kendilerine uygun gördükleri soyadlarını verecekleri, kaymakamların da bu işleri önemle takip edecekleri, soyadı almamış kimsenin kalmaması için gerekli tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir (Cumhuriyet, 1936: 2).

Ayrıca, vilayetlere gönderilen bir tamimde tescil ettirdikleri soyadlarını değiştirmek isteyenlerin nüfus şubelerine müracaat edebilecekleri bildirilmiştir. Soyadlarını değiştirmek isteyen hakkındaki işlemlerin 2 Temmuz'a kadar mahkeme kararı olmadan yapılacağı da ifade edilmiştir (Tan, 1936: 2).

2 Temmuz 1936 tarihine kadar soyadı almamış olanlara mahallenin en büyük mülkiye amirleri kendi uygun gördükleri soyadlarını bulacakları için, bunu istemeyen vatandaşlar soyadı alarak tescil ettirmek için nüfus şubelerine müracaat etmişlerdir. Dönemin gazetelerinden biri olan Tan Gazetesi'nde yayınlanan bir yazıda

gayrimüslimlerin de öz Türkçe soyadı alacakları haberlerinin yanlış olduğu, onların mevcut soyadlarını tescil ettirecekleri ve istemeyenlerin öz Türkçe soyadı alacakları yazılmıştır (Tan, 1936: 2).

Soyadı Kanunu'nun soyadı tescil ettirmeyenlere yönelik ceza tayin eden maddeleri de 2 Temmuz'da yürürlüğe girmiş olacaktı. Bu konu ile ilgili yeni bir tebliğ yazısı Dâhiliye Vekâleti tarafından vilayetlere gönderilmiştir. Gönderilen bu tebliğde; bazı vilayetlerde soyadı tescil işlemlerinin çok yavaş yürüdüğü, ancak Bursa, Afyon, Antalya, Sinop, Bilecik, Konya, Giresun vilayetlerinde neredeyse soyadı almamış vatandaşın kalmadığı bir safhaya gelindiği bildirilmiştir. Tebliğde vilayetlerde soyadı alma işlemi ile ilgili lazım olan her türlü hazırlığın ve takviyenin de yapılması istenmiştir (Tan, 1936: 2).

Dâhiliye Vekâleti tarafından hazırlanan tebliğde ayrıca 2 Temmuz'a kadar soyadı almayanlara uygulanacak para cezası da yer almıştır. Sürenin bitimine kadar soyadlarını nüfus kütüklerine bildirmeyenlerden 1 liradan 10 liraya kadar, aynı zamanda ihmali görülen memur ve mahalle mümessillerinden de 5 liradan 20 liraya kadar para cezası kesileceği bildirilmiş ve halkın dikkat ve alakası uyandırılmaya çalışılmıştır (Tan, 1936: 2; Cumhuriyet, 1936: 2).

Dâhiliye Vekâleti tarafından bu tedbirlerin alınması ve yapılan uyarılardan sonra vatandaşların soyadlarını tescil ettirmek için müracaat ettikleri nüfus dairelerinde yoğunluk nedeniyle izdihamların yaşandığı görülmüştür. Soyadı tescil işlemlerini yetiştirmek isteyen memurlar gece geç saatlere kadar çalışmışlardır (Son Posta, 1936: 1).

Nüfus dairelerine başvuru günden güne artmış, Beyoğlu'nda bir nüfus dairesine bir günde beş bin müracaat yapıldığı haberi gazetelerde yer almıştır. Artan müracaat yoğunluğunu karşılayabilmek maksadıyla şubelerin memur ihtiyaçları tespit edilmiş, bildirilen listelere göre her şubeye nüfus memurlarına yardımcı memurlar gönderilmiş, öğretmenler de tescil işlemlerinde görev almaya başlamışlardır (Son Posta, 1936: 4). Ayrıca 2 Temmuz'dan sonra resmi dairelerde işi olan vatandaşlar soyadı almamış ise, önce soyadını tescil ettirmesinin isteneceği, aksi takdirde işlerinin yapılmayacağı da ifade edilmiştir (Tan, 1936: 2).

Tüm bu çalışmalar neticesinde, Dâhiliye Vekâleti önemli bir tamim daha göndermiştir. Bu tamimde; soyadı tescil süresinin uzatılmayacağı, İstanbul ve Ankara hariç tutulmak üzere ülkenin dört bir yanındaki çalışmalardan çok iyi sonuçlar alındığı ifade edilmiştir. Hala soyadı almamış olanlar var ise bazı yerlerdeki tescil işlemlerinde tertibatın

eksikliği, teşkilatın darlığı gibi sebeplerle gecikmeler olduğu tespit edildiğinden, izdihamdan kaynaklı, müracaat defterlerine kaydı yapılamamış vatandaşların vaziyetlerinin de dikkate alınıp müracaatlarının kabul edildiği bildirilmiştir (Cumhuriyet, 1936: 8).

Tescil işlemleri sona erdikten sonra, Dâhiliye Vekâleti 'ne gönderilen kesinleşmiş listeye göre İstanbul'da 185.000 ailenin soyadı için müracaat ettiği tespit edilmiştir. Ancak bu sayının kaç kişiyi kapsadığı tespit edilememiştir. İncelenmesi gereken bazı tescil işlemlerinin de olduğu, tüm bunların tamamlanması için birkaç ay gibi bir zamana ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca İstanbul'da kaydı olup da taşra da oturan birçok kimsenin soyadlarını buldukları yerlerde tescil ettirdiklerinden, bu kişilerin o bölgedeki kayıtlarının açık tutulduğu, bu vatandaşlara müracaat etmemiş gözüyle bakılmaması gerektiği vurgulanmıştır (Cumhuriyet, 1936: 2).

9 Temmuz 1936 tarihli Akşam Gazetesi'nde "*Hemen Her Vatandaş Soyadı Almıştır*" başlığıyla yayınlanan haberde memleketin dört bir yanındaki soyadı alma işinin çok büyük ölçüde tamamlandığı, hemen her vatandaşın soyadı alıp tescil ettirdiği ve soyadı defterlerinin de düzenlendiği duyurulmuştur. Haberin devamında Dâhiliye Vekâleti'nin henüz soyadı almamış olanların da vaziyetini koruyacak bir karar alıp bunu ilgili vilayetlere gönderdiği tebliğle bildirdiği, hiçbir vatandaşın cezalandırılmasına fırsat vermediği de ifade edilmiştir (Akşam, 1936: 2).

Arşiv'den alınan bir belgede, Gümüşhane ili dâhilinde Soyadı Kanunu'nun belirlediği süre zarfında tamamen soyadlarının alındığı, almadıkları tespit edilenlere ise bölgenin en büyük mülkiye memurları tarafından uygun bir soyadı takılarak kütüklerine tescil ettirmelerinin sağlandığı ve soyadı almamış kimsenin kalmadığının Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazıyla ifade edildiği görülmektedir (BCA, 1937: 490 01 23 117 1).

Cumhuriyet Halk Partisi de partinin üyeleri ve yurttaşların kanuni olarak verilen müddet dolmadan önce soyadı almaları için çalışmalar başlatmıştır. Yine bir diğer belgede, parti tarafından "büyük devrim davası" olarak nitelendirilen kanun uyarınca, vatandaşların soyadı almaları için parti tarafından hazırlanan genelge ile Soyadı Kanunu'nun örneklerinin Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu Başkanlıklarına dağıtılmış olduğu görülmektedir (BCA, 1936: 490 01 18 92 3 1).

Bu belgede; soyadı işinin derin ve ileri bir devrim işi olduğu, kanunen tescil işlemleri için verilen sürenin bitmesine az bir zaman kala hala soyadı almayan yurttaşların

olduğunun görüldüğü, parti örgütleri ve Halkevlerinin en kısa sürede bu işin hızlandırılması için kuvvetli telkin çalışmalarına başlaması gerektiğine değinilmiştir. Halkevlerindeki öğretmenlerin gerek duyulan yerlere sevk edilip okuldaki çocuklara, kahvehane, çayhane, toplantı yerleri, fabrika gibi yerlerde Parti ve Halkevi başkanlarının halka özel temaslar ile konuyu anlatmaları önerisi getirilmiştir. Ayrıca yeni soyadı bulmaktaki güçlüğü karşılamak adına Halkevlerine gönderilmiş çeşitli kitaplardan ve soyadı listelerinden de yararlanılabileceği belirtilmiştir (BCA, 1936: 490 01 3 12 18).

Cumhuriyet Halk Partisi Trabzon İl Yönetim Kurulu Başkanlığı bu genelgeye cevaben Genel Sekreterliğe yolladığı yazıyla, illerindeki soyadı alma işlemlerinin Mart ayı sonuna kadar tamamlanacağını bildirmiştir (BCA, 1936: 490 01 18 92 3 1). Samsun Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu Başkanlığı, almış oldukları genelgelerin ilçelere dağıtıldığını ve gereği her neyse önemle üzerinde durulacağını yine Genel Sekreterliğe göndermiş olduğu yazıyla ifade etmiş, Kayseri Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu Başkanlığı da İlçe Yönetim Kurulu parti başkanlarının almış oldukları soyadlarını gösteren çizelgeyi Genel Sekreterliğe göndererek çalışmalara katkıda bulunacaklarını belirtmişlerdir (BCA, 1936: 490 01 18 92 3 2; BCA, 1935: 490 01 18 92 3 3).

Arşivden alınan bir diğer belgede; her Türk vatandaşının soyadı almaya mecbur olduğu vakit çoktan geçtiği halde, bazı evraklarda hala şahısların soyadının yazılmadığı ve bu eksikliğin tamamlanması için ilgili yere geri gönderildiği ifade edilmiştir. Yazının devamında soyadı almamanın suç sayıldığı, resmi işlerin hallinde sözü geçen şahısların kanuna aykırı hareket ettikleri de belirtilmiştir (BCA, 1928: 051 42, 12 102 25).

3.7. Kanuna Dayalı Bir Yasaklama: Lakap ve Unvanların Kullanımının Yasaklanması

1934 yılında çıkarılan Soyadı Kanunu'ndan evvel aileler arasında ayrıcalık belirtmek ve bir aileyi diğerinden ayırmak için lakaplar kullanılırdı. Genellikle bir kimsenin kendi adından ayrı olarak, mensup olduğu ailenin özelliğine göre lakabı bulunuyordu (Çalık, 1991: 9).

Soyadı Kanunu'ndan önce köy ve kasabalardaki halk, soyadı ihtiyacını kendi kendine duymuş ve aralarındaki isim benzerliklerini ortadan kaldırmak için lakaplar kullanmışlardır (Orbay, 1935: 3). Lakaplar: Zade, zadeler, oğlu, oğulları, -gil veya -giller, -ler veya -lar takıları isimlerin sonuna getirilerek ifade edilmiştir. Bu deyimler öz adın ya

önüne ya da sonuna getirilmiş, o kişi adı ve lakabı ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Örneğin: Kasnak lakabı, Kasnakzadeler veya Kasnaklar, Saraç lakabı Saraçoğlu, Çıkılı lakabı Çıkılılar veya Çıkılıgiller şeklinde de ifade edilmiştir. Çoğunlukla da soyadı yerine baba ismi kullanılmıştır. Ahmet oğlu Mehmet gibi... Bir de kendi adının oğluna verilmesi halinde Ahmet oğlu Ahmet gibi isim ve lakaplar ortaya çıkmıştır. Kızlar, kadınlar için Ahmet oğlu Zehra gibi kullanımlar nüfus kayıtlarında ve hukuki durumlarda karışıklıklara yol açmıştır (Orbay, 1935: 9).

Kullanılan takma adlar soyadı olarak değil, lakap halinde ve çok defa yalnız bir kişiye ait olarak kalmış, zamanı geldiğinde bu lakapları kullananların çocukları işlerine, ticaretlerine göre kendi başlarına başka lakaplar almışlardır (Orbay, 1935: 3-4). Yani lakapların nesilden nesile aktarımı mümkün olmamış, kişilerin geçmişini öğrenmek istediklerinde soyunu sopunu bilmesi, şeceresini öğrenmesi imkânsız olmuştur.

Atatürk, devriminde bir yöntem olarak, değişik konularda düşündüklerini ve yapmak istediklerini Çankaya'da sofrasında bulunan arkadaşlarına ya da değişik toplantılarda bulunan davetlilere açıklamış, öncelikle onlardan gelecek tepkileri ölçüp, onların görüşlerini zaman zaman değerlendirmiştir (Özalp ve Özalp, 1981: 89).

Atatürk bir konuşmasında: *"Ordumuzun modernleştirilmesi programı içerisinde ordu yöneticilerinin rütbe isimlerinin de uygar batı ülkelerince anlaşılabilir bir şekle getirilmesi lazımdır. Paşa deyimi Osmanlılardan kalma eskimiş bir deyimdir. Osmanlılar askerlere paşa rütbesini verdikleri gibi, zaman zaman sivillere de bu rütbeyi vermişlerdir. Paşa deyiminin anlamı bozulmuştur. Yeter ki bütün yabancı devlet ordularında, ülke hangi dili konuşursa konuşsun, paşa rütbesinin karşılığı General'dir. Hangi ülkede olursanız olun general dendiğinde orduda bunun anlamı tektir. Bu nedenle biz de, ordumuzda general deyimi veya amiral deyimini kullanacağız. Bundan böyle paşalık kaldırılacaktır..."* demiş ve Soyadı Kanunu'nun devamı niteliğinde olan lakap ve unvanların kaldırılması ile ilgili çalışmalar başlatılacağına sinyallerini vermiştir (Özalp ve Özalp, 1981: 89).

Atatürk'ün diktatör olarak anılmak ya da çağırılmaktan hoşlanmadığı kadar "Gazi" ya da "muzaffer olmuş" unvanını da sevmediği, kendisine halk tarafından verilen "Türklerin babası" demek olan Atatürk ismiyle çağırılmayı tercih ettiği bilinmekteydi (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1990: 140).

Atatürk, askeri rütbe isimlerinin değiştirilmesi konusundaki görüşlerini, daha sonra uzmanlara da incelettirmiş, sonuçta Osmanlı Devleti'nden kalan unvan ve lakapların

kaldırılması, ordudaki rütbelerin Avrupa ülkelerinde olduğu gibi düzenlenmesi için çalışmalar başlatılmış ve bu çalışmalar 1934 yılı içerisinde tamamlanıp kanunlaşmıştır (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1990: 90).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu konuda hazırlamış olduğu kanun tasarısı 26 Kasım 1934 tarihinde Meclis Başkanlığı'na verilmiştir. Efendi, bey, paşa gibi lakap ve unvanların kaldırıldığına dair kabul edilen 2590 sayılı kanun 29 Kasım 1934 tarihinde yayınlanmıştır. Kabul edilen kanunun maddeleri şu şekildedir;

Madde 1- Ağa, Hacı, Hafız, Hoca Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi ve Hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yalnız adları ile anılırlar.

Madde 2- Sivil rütbe ve resmi nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yalnız adları ile anılırlar.

Madde 3- Sivil ve resmi nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır ve bu nişan ve madalyaların kullanılması yasaktır. Harp madalyaları bundan müstesnadır. Türkler yabancı devlet nişanları da taşıyamazlar.

Madde 4- Askeri rütbelerden adın başına gelmek üzere kara ve havada Müşürlere Mareşal, Birinci Ferik, Ferik ve Livalara General, Denizde Birinci Ferik, Ferik ve Livalara Amiral denilir. Generallerin ve Amirallerin reecedrlerini gösteren unvanlarla Deniz Müşürleri unvanlarının ve diğer askeri rütbelerin karşılıkları Askeri Şurası kararı ve İcra Heyeti'nin tasdikidir. İA karşılıkları Ali Askeri Şurası kararı ve İcra Vekilleri Heyeti'nin tasdiki ile konulur.

Madde 5- Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6- Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur (Tezmen, 1962: 95).

Lakap ve unvanların kaldırılmasıyla ilgili kanunun kabulünden sonra Atatürk'ün dördüncü kez Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine yaptığı bir konuşmada meclis üyelerine “Bayanlar, Baylar!” şeklindeki hitabı bravo sesleri ve alkışlarla karşılanmıştır. Ayrıca kendisi kültür işiyle ilgili olarak; Türk tarihini doğru temeller üzerine kurmak ve öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için canla başla çalışmaya devam edeceğini de vurgulamıştır (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1990: 395, 397).

Eşitsizliklerin kaldırılmasına, ayrılıkların önlenmesine ve halkın kendisinin hâkim konuma getirilmesine dayanan görüşlerin çerçevesinde, mevcut yapılanmadaki var olan aksaklıkların ortadan kaldırılması için girişilen adımlardan biri olan lakap ve unvanların kaldırılmasıyla ilgili kanunla birlikte; ayrıcalık ifade eden kelimeler ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca soyadı kullanımının yasal bir zorunluluğa dönüştürülmesi girişiminde başarılı olunabilmesi için yönetim siyasal bir ikna süreci içine girmiş ve bu yönde dönemin kanaat önderleri olarak kabul edebileceğimiz öğretmenler, din adamları, memurlar ve basından da yararlanılmaya devam edilmiştir (Avşar, Elif ve Kaya, 2013: 73).

3.8. Kanun'un Kabulünün Türk Basınındaki Yankıları

Lakap ve unvanların kaldırılmasına dair kanun tasarısının Meclis'te görüşülmesi "*Duyduğumuza göre paşa, ağa, efendi, bey gibi unvanların ilgası ve yalnız bey kelimesinin aslı olan "Bay" sözünün kullanılması yolunda bir düşünce vardır... Bu değişimlerin Soyadı Kanunu tatbik edilirken yapılması muhtemeldir*" şeklindeki yazıyla Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bir haberde yer almıştır (Cumhuriyet, 1934: 1).

22 Kasım 1934 tarihli Kurun Gazetesi "*Ne Madam, Ne Matmazel, Hanım=Bayan Oluyor*" başlıklı yazısında unvan ve lakaplar konusunda öz Türkçeye uygun yeniliklerin yapılacağını belirtmiş, haberin devamında Meclis'teki mebusların şimdiden yeni soyadlarını kullanmaya başladıklarını ifade etmiştir (Kurun, 1934: 1).

Akşam Gazetesi'nin 27 Kasım 1934 tarihli nüshasında "Bey, Paşa, Efendi, Hazretleri" denilmeyeceği, meclisin bu husustaki kanun tasarısını kabul ettiği halka duyurulmuş, lakap ve unvanların kaldırılması ile ilgili meclis görüşmeleri de haberde yer almıştır (Akşam, 1934: 2).

27 Kasım 1934 tarihli Kurun ve Milliyet Gazetelerinde de lakap ve unvanların kaldırılması haber olarak verilmiştir. Kurun Gazetesi haberi manşetten verip, yurttaşların artık yalnızca isim ve soyadlarıyla anılacağını, artık ağa, bey, hazretleri gibi isimlerin olmadığını, ayrıca bey karşılığı bay, hanım karşılığı bayanın kullanılabileceğini ifade etmiştir. Haberinin devamında bugünkü demokrasi esasına uymayan rütbe, nişan ve madalyaların biran evvel resmi dairelerden kaldırılmasının devrime uygun bir hareket olacağı belirtilmiştir. Milliyet Gazetesi de "*Sınıf Farkını Gözeten Unvanlar Kaldırıldı*" başlığıyla haberi manşetten duyurmuştur (Kurun, 1934: 1; Milliyet, 1934: 1). Haberinde; "*İnönü'nün çıplak dağlarında bin bir güçlük içerisinde bu değişmenin, bu büyük ulusun temel taşını atan, Çankaya'nın yalçın kayaları üzerinde taş gibi, demir gibi, örsle bir millet*

döğen Atatürk'e sonsuz saygılar...” diyerek durumun halkın ne kadar yararına olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca başka bir haberinde kanunun maddelerine değinmiş ve Türk Dili Araştırma Kurumunun soyadları hakkında bulduğu “A” harfi ile ilgili listesini vermiştir (Milliyet, 1934: 1).

27 Kasım 1934 tarihli Milliyet Gazetesi “*Meclis'te Büyük Gün*” başlığıyla verdiği bir başka haberde lakap ve unvanların kaldırılması ile ilgili çok detaylı bilgiler vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı'dan kalan rütbe ve payeleri ortadan kaldırdığını, ancak muharebe meydanlarında kazanılan madalyaların bundan hariç tutulduğunu, ayrıca herhangi bir meslek ya da sanat dalında üstün yetenek göstererek alınmış olan madalyalar için de aynı durumun geçerli olduğunu, yabancı devletler tarafından verilen nişanların hatıra olarak kabul edileceği ancak taşınamayacağını kabul edildiğini vurgulamıştır (Milliyet, 1934: 5).

27 Kasım 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi eski devirlerin artığı olarak görülen eski lakap ve unvanların kaldırıldığını, er kişiye Bay, kadına da bayan diye hitap edileceğini, bu tabirlerin Türklerin ilk devirlerinde de kullanıldığını ve öz Türkçe olduğunu ifade etmiştir (Cumhuriyet, 1934: 1).

Ahmet Şükrü Esmer, 28 Kasım 1934 tarihli Milliyet Gazetesi'nde “*Bey, Efendi, Ağa...*” başlığıyla yazmış olduğu yazısında vatandaşlar arasında ayrıcalık belirten bu unvanların kaldırılmasını ve Avrupa'da olduğu gibi erkek adının önüne Bay, kadın adının önüne Bayan konulmasını çok yerinde bulduğunu ifade etmiştir. Soyadı Kanunu ve ardından gelen lakap ve unvanların kalkmasını Türk değişiminin birbirine bağlı olan parçaları olarak gördüğünü ve her birinin bütünlük içinde anlamlı olduğunu da vurgulamıştır (Milliyet, 1934: 1).

Yunus Nadi, 28 Kasım 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde “*Ulusal Bir Yürüyüş Daha: Adlar ve Lakaplar*” başlığı altında yazmış olduğu yazıda bir yandan soyadı alımlarının hız kazandığını, diğer yandan da şimdiye kadar Türk adlarının sonunda kullanılan ağa, hacı, bey, efendi, paşa gibi sözlerin tamamıyla ortadan kaldırıldığını, bu durumun ilk günlerde halkı biraz afallatacağını, ancak her zaman alışkanlıklar değişirken bu durumun yaşandığını ifade etmiştir. Ayrıca ülkede son günlerde yaşanan soyadı karışıklığına da değinen Yunus Nadi, aynı soyadını yüzlerce kişinin almasının soy sop ayırımına engel olacağını belirtip, devlet merkezinde bir büro yapılarak tutulan kütükte

vatandaşların soyadlarının gözden geçirilmesini, doğru bulunmayanların düzeltilmesini önermiştir (Cumhuriyet, 1934: 1).

Milliyet Gazetesi yazarlarından Burhan Felek, 2 Aralık 1934 tarihinde “*Rahmetli Bey, Hanım, Efendi, Ağa, Paşalar...*” başlığıyla yazmış olduğu yazıda bey, hanım, efendi, ağa, paşa gibi Osmanlı Devleti döneminde kullanılmakta olan unvanların tarihe karışmak üzere olduğunu, halkın zorlansa da zamanla bunlara alışacağını ifade etmiştir (Milliyet, 1934: 2).

Yine 5 Aralık 1934 tarihli Milliyet Gazetesi’nde “*Durandlar! Dupondlar! Özcanlar! Özkanlar!*” başlığıyla Mümtaz Faik’in yazmış olduğu yazıda “bey, beyefendi, hanım, hanımefendi, paşa, hazretleri, ağa” gibi asalet belirten unvanların kaldırılmasına rağmen birçok kişinin yüksek iddialı ve gösterişli isimleri seçme gayretinde olduğu, Fransa’da olduğu gibi Türkiye’de de özlü özel isimler görmeye doğru gidildiğini ve bundan duyulan endişe ifade edilmiştir (Milliyet, 1934: 3).

1934 yılının son günleri aynı soyadını farklı kimselerin almasından çıkan karışıklıklarla geçmiş, gazetelerde bu konu geniş yer tutmuştur. Bazı gazeteler soyadı almak konusunda öz adları da Türkçeleştirmek isteyenler için Arapça isimlerin Türkçe karşılıklarını yazmışlardır

SONUÇ

Milli Mücadele dönemi bitip savaş kazanıldıktan sonra Mustafa Kemal Paşa, henüz savaş döneminde iken kafasında yapmayı tasarladığı, modern devlet yapısı ile örtüşen devrimleri teker teker gerçekleştirmeye yönelmiş, her alanda inkılap hareketlerine girişmiştir. Atatürk'ün sosyal politikaları doğrultusunda toplumsal alanda yapılan inkılaplardan biri olan Soyadı Kanunu da modern devlet yapısı içerisinde bireylerin sahip olması gereken haklardan biridir.

1934 yılında kabul edilen Soyadı Kanunu ile her Türk vatandaşının öz Türkçe bir soyadı kullanması zorunlu hale getirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde iken kullanılmakta olan unvan ve lakapların, rütbe ve memuriyet bildiren isimlerin, aşiret, yabancı ırk ve millet isimlerinin soyadı olarak kullanılması ile aşağılayıcı ya da gülünç soyadlarının alınması da yasaklanmıştır. Soyadı seçme vazifesi evlilik reisi olarak görülen kocaya ait kabul edilmiştir.

Soyadı Kanunu'nun 21 Haziran 1934'te kabul edilmesinden itibaren iki senelik müddet içerisinde soyadlarını memurlara bildirmeyenlerden para cezası (beş liradan on beş liraya kadar) alınmasına karar verilmiştir. Yine soyadlarının nüfus kütüklerine ya da doğum kâğıtlarına yazılmasında ihmalkârlığı tespit edilen devlet memurları hakkında maaş katı cezası kararı alınmıştır. Bu para cezalarının verilmesinde asıl amaç halkı zor duruma sokmak değil, biran önce soyadı almalarına ve kanunun işlerlik kazanmasına hız kazandırmak olmuştur.

Soyadı Kanunu, Atatürk'ün altı ilkesinden biri olan halkçılık ilkesi doğrultusunda yürütülmüş, halk arasında eşitlik sağlanmış, hiçbir gruba, sınıfa, aileye, zümreye ayrıcalık vermeme ilkesi ile bireyler arasında fark gözetilmemiştir. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanun karşısında ve resmi belgelerde adları ve soyadları ile anılmaya başlanmışlar, bu durum bürokrasi ve resmi işlerde de kolaylık sağlamıştır.

Atatürk çağdaş bir toplum yaratmada gelenekselliği bırakıp yenilikçi olmuş, çağdaşlaşırken Türk milletine ulusal bir varlık kazandırmaya çalışmıştır. Bu hedef doğrultusunda yapılan devrim hareketlerinden biri olan Soyadı Kanunu ile aynı zamanda millileştirme politikası takip edilerek, öz Türkçe soyadlarının alınmasına dikkat edilmiş, bir takım problemler çıkmış olmasına karşın kanun başarıyla uygulanmıştır. "Ağa", "hacı", "hafız", "molla", "paşa", "hazret", "hanım", "hanımefendi", "bey", "beyefendi", "hoca" gibi unvan ve lakapların soyadı olarak kullanılması yasaklanmıştır. Ayrıcalık belirten unvan ve

lakapların kaldırılması ile birlikte halk arasında eşitlik sağlanması da Atatürk ilkelerinden halkçılık ilkesi dahilinde gerçekleştirilmiştir.

Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte kişilerin çoğu geçmiş ile bağlarını koparmak istememiş, kimisi mesleğini, kimisi dışarıdan göç ile geldi ise geldiği yeri, kimi varsa önceden kullanmış olduğu unvanını, ağa, şeyh gibi lakaplara sahip insanlar bu lakapları soyadı olarak almışlar, bu sayede eski aidiyet ve güçlerini devam ettirmişlerdir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devleti olduğu için eski güçleri kalmamıştır. Üstünlük kalkmış, aidiyet ise devam etmiştir.

Azınlıkların Soyadı Kanunu'nun uygulanması ile ilgili tepkilerine bakıldığında genel olarak olumlu olduğu görülmüştür. Kanunun kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesi safhasında bir zorunluluk değil, aksine gönüllülük söz konusu olmuş, döneme ait gazete haberleri incelendiğinde azınlıkların var ise mevcut soyadlarını alabilecekleri, yok ise öz Türkçe soyadı almaları gerektiği ifade edilmiştir.

Kanun sonrasında herhangi bir aile adı olmayan Rum ve Yahudiler daha çok "Öztürk, Kutluk, Kağan, Türköne, Türkileri" gibi öz Türkçe isimleri tercih ederlerken, Ermeniler çoğunlukla "Değirmencioğlu, Kuyumcuoğlu, Palancıoğlu" gibi meslek isimleri ile ilgili soyadları almışlardır.

Soyadı Kanunu'nun kabul edildiği dönem gazete haberleri incelendiğinde, basının Soyadı Kanunu'na gerekli ilgi ve alakayı göstermiş olduğu görülmektedir. Kanunun kabul edilmesiyle birlikte dönemin gazeteleri öz Türkçe soyadları ile ilgili Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin ve dönem yazarlarının soyadı seçimine yardımcı kitaplarından seçtikleri soyadları listelerini yayınlamaya başlamışlar, ayrıca okurlarının seçtikleri soyadlarına da "Yeni Soyadı Alanlar" ya da "Soyadı Alanlar" başlığıyla nüshalarında yer vermişlerdir. Özellikle milletvekillerinin soyadı seçme işleri halka örnek teşkil etmek için duyurulmuş, soyadı seçiminde titiz davranılması, Arapça ve Farsça kökenli adların seçilmemesi için sık sık uyarılarda bulunularak, soyadı konusunda kampanya başlatılmış ve basın sayesinde bu konuda bir kamuoyu oluşturulabilmiştir.

Özellikle 1934 yılının son dönemlerine ait gazete haberleri incelendiğinde soyadı seçme işinin bir yarışı andırdığı, hatta ilerleyen günlerde gündemi soyadı karışıklıklarının meşgul ettiği görülmüştür.

Soyadı Kanunu'nun kabul edildiği günlerde ülkede aynı zamanda bir Türkçeleşme hareketinin cereyan ettiği çok açık bir şekilde görülmektedir. 1930'lu yıllarda başlayan

Türkçeyi özleştirme ve geliştirmeye yönelik yeniliklerden biri olan Soyadı Kanunu ile herkesin öz Türkçe bir soyadı edinmesi zorunluluğunun getirilmesi de bunun açıkça bir ifadesidir. Soyadı Kanunu ile dilimize çok sayıda Türkçe sözcük kazandırılmış ve alınan soyadlarının Türkçe olması zorunluluğunun getirilmesi de Türkçeleşme ve dilde sadeleşmenin gelişimine olumlu katkıda bulunmuştur.

Dilde Türkçeleşme çalışmalarının esasen 1932 yılında Türk Dil Kurumu'nun kuruluşuyla başladığı, bu dönemden itibaren dilin kökeni, Türk dilinin durumu ve çağdaş ihtiyaçları ile gelecekteki gelişimi için kurultay toplantılarının gerçekleştiği, bu doğrultuda Türkçeye bağlı kalmak ilkesinden uzaklaşmamak için Türkçe sözlükler ve Tarama Dergileri çıkardığı görülmektedir. Derleme ve tarama yoluyla elde edilen Türkçe sözcükler aynı yıllarda *Tarama Dergisi* adıyla yayınlanmıştır. Soyadı Kanunu'nun da bu çalışmalar doğrultusunda gerçekleştiği, çok gerekli bir ihtiyaç olmasının yanı sıra Türkçeleşme hareketinin bir parçası olduğu açıkça görülmektedir.

Soyadı konusu ile ilgili basında çıkan haberlerde; Türkiye'nin kurucusu Atatürk'ün, soyadı seçmenin yanı sıra aynı zamanda Türk dilinin de yapıcısı olduğu, bütün Türk yurdunun ulusal erklerini hep birlikte şahlandığı, Türklük savaşının aynı anda bir dil savaşı, daha doğru bir ifadeyle öz dil savaşı da olduğu ifade edilmiştir.

Gazete haberleri incelendiğinde Türk'ün yüksek uygarlığını kendi dilinden çıkarabileceğimizin anlaşıldığı, öz Türkçe soyadları seçmenin de bunun çok büyük bir parçası olduğu, Türkün kendi öz ve özlü varlığına yeniden kavuşacağı ve bu sayede medeni uygarlıklarla kendisi arasında açılan uçurumu aşacağı ifade edilmek istenmiştir.

Sonuç olarak Soyadı Kanunu'nun uygulanması sürecinde basının rolü yadsınamayacak kadar çoktur. Basının bu konuda ciddi anlamda kamuoyu yarattığı, bilgilendirme ve haber vermenin de ötesinde bir işlevinin olduğu ve kanunun başarıya ulaştığı görülmüştür. Atatürk'ün diğer yenilik ve düzenlemelerinde bir takım tartışma ve spekülasyonlar olmasına karşın, Soyadı Kanunu'nda böyle bir durum yaşanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2011). *Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi*. Ankara: Siyasal.
- Akseki, C. (bt). Atatürk Devrimlerinde Yöntem I: Ortam ve Lider. *Belgi Dergisi*, PAÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, (3). 1-17.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*(1990). C:I, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*. (1992). C:IV, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Atay, F. R. (2012). *Çankaya*. İstanbul: Pozitif.
- Avşar, Z. Elif, A. ve Kaya, E. (2013). Cumhuriyet Türkiye'sinin Halkçılık Uygulamaları: Soyadı Kanunu Örneği, *Turkish Studies*, (8/5), Ankara, 73-90.
- Berkes, N. (2014). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Çalık, M. K. (1991). *Türk Ad ve Soyadı Sözlüğü*. İstanbul: Kastaş.
- Çelik, E. (2007). *İslam Hukuku'nun Genel Kuralları*. Danimarka.
- Dakal, T. (2008). Ulusal Kimlik İnşasında Soyadı Kanunu Devrek Örneği, *Cumhuriyet Tarihi Dergisi*, (10), 62-66.
- Erdem, S. (2005). Türkçe'de Mecelle Literatürü, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(5), 673-722.
- Gökbilgin, T. (1973). *Cumhuriyet'in 50. Yılına Armağan*. "Atatürk ve İnkılapları". İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Kanat, F. (2015). Şapka Kanunu ve Kılık-Kıyafet Devrimi, Bursa.
- Kayran, M. ve Metintaş, M. Y. (2013). Atatürkçü Düşünce Sistemi: Atatürkçülük(Kemalizm). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 51, 579-615.
- Kongar, E. (1999). *Devrim Tarihi ve Toplum Bilim Açısından Atatürk*. İstanbul: Remzi.
- Korkmaz, Z. (2010). Cumhuriyet Devrinde Türk Dilinin Kültürümüzdeki Yeri, 83-99.
- _____ (2010). Cumhuriyet Döneminde Türk Dilinde ve Türk Dili Alanında Yaşanan Gelişmeler. 299-357.
- Köklügiller, A. (1981). *Atatürk*. İstanbul.
- Kutay, C. (1967). Ünvan İmtiyazlarının Kaldırılması Yolunda Tedbir ve 33 Yıl Sonrası Soyadı Kanunu, *Tarih Konuşuyor*, 7(41), 3196-3200.
- Lewis, B. (2011). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. (Ç: Boğaç Babür Turna). Ankara: Arkadaş.
- Moroğlu, N. (2011). Kadının Kimlik Sorunu "Kadının Soyadı". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 245-268.
- Orbay, K. Ş. (1935). *Öz Türkçe Adlar ve Sözcükler(Yeni Soy Adları)*. İstanbul: Hilmi.
- Özalp, K. ve Özalp, T. (1992). *Atatürk'ten Anılar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Şahin, C. ve Şahin M.(2013). Düşünceden Eyleme: Türk Devriminin Düşünce Boyutunun Uygulamaya Yansıması Süreci, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 137-166.
- Şapolyo, E. B. (1935). *Türk Soyadı 3396 Türk Adı*. Ankara: Köyhocası.

- Tekin, M. (2008). *VII. Hatay Tarih Ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*. Antakya: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Tezmen, N. (1962). *Tatbikatta İsim-Yaş Tahsisi Davaları ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Alkaya.
- Timur, T. (2013). *Türk Devrimi ve Sonrası*. Ankara: İmge.
- Turan, Ş. (2012). *Türk Devrim Tarihi, 2*, Ankara: Bilgi.
- _____ (2010). *Türk Devrim Tarihi, 3(2)*, Ankara: Bilgi.
- Turinay, F. (2014). Yabancı İrk Ve Millet İsimlerinin Soyadı Olarak Kullanılması Yasağı Ve Bir Anayasa Mahkemesi Kararının İncelenmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*.
- Uluskan, S. (2010). *Atatürk'ün Sosyal Ve Kültürel Politikaları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1980-1981). Atatürk'e Bu Soyadı Nasıl Verildi Ve Bunu Kim Buldu?, *Milli Kültür Dergisi*. II(6, 7, 8). 4-8.
- Volkan, V. (2006). Atatürk Soyadı, Modern Türk Kimliği ve Bu Kimliği Koruma Sorumluluğu, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (37-38) 211-230.
- Yalçın, E. S. (2011). *Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri*. Ankara: Berikan.

Arşiv Belgeleri

- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi(BCA), 030 10, 124 886 7, (3 Ocak 1935).
- BCA, 051 42, 12 101 10, (31Ekim 1934).
- BCA, 051 42, 12 102 25, (21 Nisan 1938).
- BCA, 490 01 18 92 3 1, (1 Mart 1936).
- BCA, 490 01 18 92 3 1, (1 Nisan 1936).
- BCA, 490 01 18 92 3 2, (23 Mart 1936).
- BCA, 490 01 18 92 3 3, (24 Ekim 1935).
- BCA, 490 01 23 117 1, (22 Haziran 1937).
- BCA, 490 01 3 12 18, (1 Mart 1936).
- TBMM Zabıt Ceridesi(TBMM ZC), Cilt:23, Ankara, 1934.

Gazeteler

- Akşam: (1934, 9 Temmuz). s.2.
- Akşam: (1934, 25 Kasım). s.2.
- Akşam: (1934, 27 Kasım). s.1. ve s.2.
- Akşam: (1934, 28 Kasım). s.2.
- Akşam: (1934, 11 Aralık). s.5.
- Akşam: (1934, 27 Aralık). s.2.

Akşam: (1935, 4 Mart). s.6.
Akşam: (1936, 9 Temmuz). s.2.
Cumhuriyet: (1934, 13 Mart). s.5.
Cumhuriyet: (1934, 28 Mayıs). s.3.
Cumhuriyet: (1934, 17 Haziran). s.3.
Cumhuriyet: (1934, 1 Eylül). s.3.
Cumhuriyet: (1934, 2 Kasım). s.6.
Cumhuriyet: (1934, 16 Kasım). s.1.
Cumhuriyet: (1934, 22 Kasım). s.1.
Cumhuriyet: (1934, 25 Kasım). s.1. ve s.5.
Cumhuriyet: (1934, 27 Kasım). s.1., s.2. ve s.3.
Cumhuriyet: (1934, 28 Kasım). s.1.
Cumhuriyet: (1934, 2 Aralık). s.6.
Cumhuriyet: (1934, 13 Aralık). s.9.
Cumhuriyet: (1934, 16 Aralık). s.6.
Cumhuriyet: (1934, 17 Aralık). s.6.
Cumhuriyet: (1934, 21 Aralık). s.5.
Cumhuriyet: (1934, 23 Aralık). s.5.
Cumhuriyet: (1934, 27 Aralık). s.5.
Cumhuriyet: (1935, 1 Ocak). s.2.
Cumhuriyet: (1935, 4 Şubat). s.7.
Cumhuriyet: (1935, 5 Şubat). s.1.
Cumhuriyet: (1935, 15 Şubat). s.2.
Cumhuriyet: (1935, 21 Şubat). s.4..
Cumhuriyet: (1936, 21 Şubat). s.2.
Cumhuriyet: (1936, 2 Haziran). s.2.
Cumhuriyet: (1936, 9 Temmuz). s.8.
Cumhuriyet: (1936, 20 Temmuz). s.2.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 22 Haziran). s.1.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 25 Kasım). s.3.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 26 Kasım). s.2.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 27 Kasım). s.1. ve s.2.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 28 Kasım). s.2. ve s.3.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 1 Aralık). s.1.
Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 22 Aralık). s.5.

Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 27 Aralık). s.5. ve s.7.

Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 29 Aralık). s.1.

Hâkimiyet-i Milliye: (1934, 30 Aralık). s.1.

Kurun: (1934, 22 Kasım). s.1.

Kurun: (1934, 23 Kasım). s.1. ve s.2.

Kurun: (1934, 25 Kasım). s.1.

Kurun: (1934, 27 Kasım). s.1.

Kurun: (1934, 30 Kasım). s.7.

Kurun: (1934, 1 Aralık). s.4.

Kurun: (1934, 2 Aralık). s.1.

Kurun: (1934, 3 Aralık). s.4.

Kurun: (1935, 3 Şubat). s.2.

Kurun: (1935, 13 Şubat). s.8.

Milliyet: (1934, 17 Haziran). s.3.

Milliyet: (1934, 19 Haziran). s.2.

Milliyet: (1934, 22 Haziran). s.1.

Milliyet: (1934, 12 Eylül). s.2.

Milliyet: (1934, 21 Ekim). s.2.

Milliyet: (1934, 23 Kasım). s.3.

Milliyet: (1934, 25 Kasım). s.1.

Milliyet: (1934, 26 Kasım). s.1. ve s.5.

Milliyet: (1934, 27 Kasım). s.1., s.3. ve s.5.

Milliyet: (1934, 28 Kasım). s.1.

Milliyet: (1934, 29 Kasım). s.4.

Milliyet: (1934, 30 Kasım). s.6.

Milliyet: (1934, 2 Aralık). s.2.

Milliyet: (1934, 3 Aralık). s.5.

Milliyet: (1934, 5 Aralık). s.3.

Milliyet: (1934, 9 Aralık). s.6.

Milliyet: (1934, 26 Aralık). s.2.

Milliyet: (1934, 27 Aralık). s.2.

Son Posta: (1934, 25 Ekim). s.3.

Son Posta: (1934, 23 Kasım). s.3.

Son Posta: (1934, 2 Aralık). s.4.

Son Posta: (1934, 3 Aralık). s.9.

Son Posta: (1934, 13 Aralık). s.1.
Son Posta: (1934, 14 Aralık). s.1.
Son Posta: (1934, 21 Aralık). s.3.
Son Posta: (1934, 27 Aralık). s.5.
Son Posta: (1936, 22 Mayıs). s.1.
Tan: (1936, 16 Nisan). s.2.
Tan: (1936, 24 Nisan). s.2.
Tan: (1936, 21 Mayıs). s.2.
Tan: (1936, 7 Haziran). s.2.
Ulus: (1934, 28 Kasım). s.2. ve s.3.
Ulus: (1934, 29 Kasım). s.1.
Ulus: (1934, 15 Aralık). s.8.
Ulus: (1934, 21 Aralık). s.6.
Ulus: (1934, 29 Aralık). s.1.
Ulus: (1935, 3 Şubat). s.3.
Zaman: (1934, 25 Kasım). s.1.
Zaman: (1934, 28 Kasım). s.2.
Zaman: (1934, 29 Kasım). s.7.
Zaman: (1934, 9 Aralık). s.1.
Zaman: (1935, 16 Ocak). s.3.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Zehra YILMAZ

Doğum Yeri ve Yılı : 08.12.1982

Yabancı Dili : İngilizce, Almanca

E-posta : zehrayilmaz24@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Yüksek Lisans: AEÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı

Mesleki Deneyim

Kavram Dershanesi Alsancak Şubesi-Tarih Stajyeri (2005-2007)

İhtiyaç Akademi Kpss Kursu-Tarih Öğretmeni (2008)

Batı Dershanesi Menemen-Tarih Öğretmeni (2009)

Ziya Baran Etüt Merkezi-Sosyal Bilgiler Öğretmeni (2010-2012)

Son-Söz Butik Dershanesi-Tarih Öğretmeni (2012-2013)

Ekol Dershanesi-Tarih Öğretmeni (2013-2014)